

Univerzita Hradec Králové
Fakulta informatiky a managementu
Katedra rekreologie a cestovního ruchu

Legendy a pověsti a jejich využití v cestovním ruchu

(Kutná Hora a nejbližší okolí)

Bakalářská práce

Autor: Petra Kubů

Studijní obor: Management cestovního ruchu

Vedoucí práce: Mgr. Michal Trousil, Ph.D.

Hradec Králové

duben 2016

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci zpracovala samostatně a s použitím uvedené literatury.

V Hradci Králové dne 28.4.2016

Petra Kubů

Poděkování

Děkuji vedoucímu bakalářské práce Mgr. Michalu Trousilovi, Ph.D. za metodické vedení práce, za čas, ochotu a cenné rady, které mi poskytl.

Mé poděkování patří také pracovníkům informačních center v Kutné Hoře, Čáslavi a Uhlířských Janovicích, pracovníkům Průvodcovské služby Kutné Hory a Českého muzea stříbra za vstřícnost a jejich ochotu spolupracovat v dotazníkovém šetření.

Anotace

Bakalářská práce přináší náhled do problematiky specifických zástupců nehmotného kulturního dědictví, pověstí a legendě, a jejich interakci s odvětvím cestovního ruchu. Snaží se přiblížit jejich význam, a to jak obecně pro lidstvo, tak v rámci cestovního ruchu, kde pro ně hledá i konkrétní možnosti využití. Náplní teoretické části a jejím cílem je zařazení tématu do obecného kontextu kultury, definice nejdůležitějších pojmů a jejich diskuze. Praktická část poté aplikuje problematiku na konkrétní oblast – Kutnou Horu a její nejbližší okolí. Hlavním cílem bakalářské práce je tuto oblast zmapovat po stránce výskytu místních pověstí a legend, a následně provést analýzu jejich využití v cestovním ruchu. Mezi použité metody patří rešerše literatury, obsahová analýza a dotazníkové šetření. Výsledkem výzkumu je zhodnocení současného využití pověstí a legend na Kutnohorsku s doporučením pro budoucí vývoj. Práce též obsahuje obecné návrhy vhodné aplikace tohoto nehmotného dědictví.

Klíčová slova

Pověst, legenda, nehmotné kulturní dědictví, folklor, kulturní cestovní ruch, Kutnohorsko

Annotation

Title: Legends and myths and their use in tourism

The Bachelor Thesis provides an insight into the issue of specific segments of intangible cultural heritage, myths and legends, and their interaction with the travel and tourism industry. The paper attempts to prove their importance, both for humanity in general, and in the context of tourism, in the frame of which some specific possibilities of use are considered. The aim of the theoretical part is to incorporate the subject into general context of culture, define key terms and discuss them. The practical part applies the main issue on the particular area – Kutna Hora and its surroundings. The main objective of the paper is to map the occurrence of local myths and legends and then analyse their use in tourism. Literary search, content analysis and questionnaire survey are methods used. The result of the research is the evaluation of the current use of myths and legends in tourism in region of Kutna Hora with recommendations for future development. The paper also contains general suggestions for suitable use of this intangible heritage.

Key words

Myth, legend, intangible cultural heritage, folklore, cultural tourism, Kutna Hora and surrounding area

Obsah

1	Úvod	1
2	Cíl práce a metodika zpracování	3
3	Literární rešerše	6
4	Teoretická východiska	9
4.1	Základní terminologie	9
4.1.1	Kultura vs. kulturní dědictví jako předpoklad CR.....	9
4.1.2	Nehmotné kulturní dědictví aneb výpověď dějinné paměti národa	11
4.1.3	Ústní lidová slovesnost jakožto výtvar prostého lidu.....	12
4.1.3.1	Pověst	13
4.1.3.2	Legenda	17
4.1.4	Kulturní, regionální a lokální identita	22
4.1.5	Kulturní CR a jeho podoby.....	25
4.1.5.1	Specifika využití nehmotného kulturního dědictví v CR	28
4.1.6	Genius loci a jeho vztah k příběhům kraje	30
4.2	Význam pověstí a legend v cestovním ruchu	32
4.2.1	Možnosti jejich využití v cestovním ruchu	35
5	Empirická část	40
5.1	Základní výzkumné otázky a hypotézy	40
5.2	Sběr informací a průběh šetření	41
5.3	Vymezení a charakteristika zkoumané oblasti.....	44
5.4	Zmapování místních pověstí a legend a návrhy možností jejich využití.....	47
5.4.1	Pověsti kutnohorského okresu	49
5.4.2	Legendy, jejichž odkazy se váží ke Kutné Hoře a okolí	58
5.5	Výsledky šetření	61
5.5.1	Současné využití pověstí a legend na Kutnohorsku	62
5.5.2	Povědomí a zkušenosti místních pracovníků cestovního ruchu	74
6	Shrnutí výsledků	80
7	Závěry a doporučení	84
8	Seznam použitých zdrojů	87
8.1	Tištěné zdroje.....	87
8.2	Elektronické zdroje	89
8.3	Ostatní zdroje	95

9	Přílohy	I
9.1	Dotazník.....	I
9.2	Kompletní výsledky dotazníkového šetření.....	IV
9.3	Seznam obrázků.....	XIX
9.4	Seznam tabulek	XIX
9.5	Seznam grafů	XX
9.6	Obce kutnohorského okresu a jejich weby	XXII
9.7	Ostatní weby využité pro analýzu.....	XXIII
9.8	Analyzované propagační materiály	XXIV
9.9	Zadání závěrečné práce.....	XXVI

1 Úvod

„Pod současnou tváří krajiny, takové, jaká se jeví našim dnes více či méně exploatačně zaměřeným zrakům, dřímá v zapomenutí její odvrácená imaginární tvář. Je plná pradávných ozvěn, naléhavého šepotu stínů, jež propojeny s nepředpojatým poznáváním mohou dosud vznítit zázračná světla obrazotvornosti.“ (Stejskal, 2011, s. 10)

Není tomu zase tak dávno, kdy ještě člověk neznal dnešní moderní technologie, neměl přístup ke vzdělání a jeho život řídila příroda. Nedostatek informací či jejich neúplnost způsobily, že si lidé vše neznámé a nepochopitelné vysvětlovali způsobem, který byl pro ně přirozený. Zapojili svou fantazii, víru i pověřivost a stvořili příběh. Příběh, který se vyprávěl mezi chalupami, z generace na generaci, za dlouhých zimních večerů. Příběhy byly někdy strašidelné a tajuplné, jindy zase plné zázraků. Výjimkou nebyla ani častá přítomnost nadpřirozených postav a jevů. Z větší části šlo totiž o produkt lidské mysli. Přestože se tyto historky často obměňovaly, jak si každý vypravěč tu a tam něco přimyslel, či naopak zapomněl, sloužily jako významný zdroj tehdejších znalostí a poznatků o různých událostech, jevech, místech i lidech. Jak tvrdí Stejskal (2011, s. 10): *„Pod poetickými maskami opakujících se symbolů spočívá totiž racionální jádro.“*

Po staletí přetrvávaly tyto příběhy jen v myslích lidí a dotvářely jejich kulturní identitu. Dnes jsou některé z nich literárně zpracované do podoby pověstí či legend a jsou součástí nehmotného kulturního dědictví, kde se pod souhrnným označením „lidová slovesnost“ řadí k folkloru (Pavlicová a Uhlíková, 2013). Díky nim se člověk v dnešní době dozvídá o časech minulých, především o smýšlení a víře svých předků. Není divu, že jsou považovány za cenný kulturní odkaz (Pospíšil, 1995). Jak jejich význam dokládá i Vokolek (2010, s. 10), krajina by bez zázraků a legend byla jen *„pouhým jevištěm biologicky poznatelných zákonů a primitivních, nudně se opakujících mechanismů“*. Přestože čas změnil krajinu i lid, jak praví Stejskal (2011, s. 10): *„[...] stále ještě existují připomínky dob, kdy obři chodili po zemi, ďábel pokoušel lidstvo a ve studánkách tekla živá a mrtvá voda. Jsou jako skaliska vzdorující bouři času a je v nich uchováno staré poznání a chápání světa pod rouškou alegorických příběhů“*. A tyto příběhy stojí za to poznat.

Cestování a putování po krajích cizích i domácích je dnes běžnou součástí života mnoha lidí. Proč tedy při cestách krajinou nepoznat i něco z vlastní identity, z identity národa? Většina měst a obcí České republiky má své vlastní regionální pověsti a legendy, což dokládá například rozsáhlá publikace „Labyrintem míst klatých“ od M. Stejskala (2011). Jsou součástí kulturně-historického potenciálu a vytváří společně s dalšími

složkami kulturního dědictví předpoklady pro rozvoj cestovního ruchu v dané oblasti (Vystoupil et al., 2015). Přesto někdy bývá toto jedinečné dědictví při vytváření produktů cestovního ruchu opomíjeno, i když existuje celá řada možností jeho uplatnění, a to od propagace až po zážitkové programy. Příběhy kraje, jak lze pověsti či legendy souhrnně nazývat, totiž dotváří atmosféru, ožívují a posilují identitu míst. Dosud však neexistuje žádná odborná literatura, která by problematiku významu a využitelnosti pověstí a legend v cestovním ruchu souhrnně zpracovávala, či se jí vůbec zabývala. Není divu, že o jejich aplikaci může být nízké povědomí. Nicméně se vzrůstajícím zájmem o cestování za zážitky (Šípek a Štyrský, 2007) lze do budoucna předpokládat i nárůst jejich využití v cestovním ruchu, a tedy i potřebu zpracování ucelené metodiky.

Práce je rozdělena do dvou základních částí. První je zaměřena teoreticky a jejím úkolem je seznámit čtenáře se základní terminologií a teorií pro následné lepší pochopení části druhé – praktické. Ta se zabývá již samotnou analýzou možností využití pověstí a legend v cestovním ruchu v konkrétní oblasti, a to v Kutné Hoře a jejím nejbližším okolí. Klade si otázky, zda je v této destinaci tento potenciál dostatečně zastoupen, a do jaké míry je využit v produktech CR, v propagaci apod.

Rozhodujícím argumentem výběru byla pro autorku výzva zpracovat téma, které, ač vzrůstá na významu, není dosud v literatuře zastoupené v dostatečné míře. Aktuálnost tématu je patrná například z nárůstu zájmu o zážitkové prohlídky, trendu interpretace formou příběhů, či stále více diskutovaném fenoménu *geniu loci*. Ani oblast marketingu však nezůstává pozadu. Aktuální projekt agentury CzechTourism propagující Česko jako „Zemi příběhů“ využívá mimo jiné i pověsti a legendy, aby své příběhy často založené na faktografických údajích doplnil o nějakou tu záhadu, zajímavost, či lidové vyprávění. Vzniká tak řada sloganů jako např. „*Země záhad a legend*“ (CzechTourism, 2015a, online). To je jen malá ukázka oblastí, kde lze pověsti a legendy v cestovním ruchu najít.

Důvod výběru Kutné Hory a jejího okolí jako oblasti, která je analyzovaná v praktické části této práce, vychází z několika skutečností. První z nich je samotný fakt, že toto město a jeho okolí je pro svou bohatou minulost opředeno desítkami pověstí a legend. Ne nadarmo se říká, „*kolik má Kutná Hora věží, starých domů, uliček a soch, tolik má i pověstí. V každém domovním znamení, ve vyšlapaných schodech, v záhadné značce a nečitelném letopočtu se skrývá nějaký ten příběh*“ (Doležal, 2008, online). Druhým neméně důležitým důvodem je autorčin vztah k tomuto městu jakožto rodnému místu a její touha ho lépe poznat.

2 Cíl práce a metodika zpracování

Hlavním cílem a též náplní empirické části práce je zmapování místních pověstí a legend konkrétní oblasti (Kutná Hora a okolí) a následná analýza možností jejich využití v cestovním ruchu. Ta je provedena tak, že jsou nejprve představeny obecné možnosti a návrhy využití, které jsou posléze porovnány se současným stavem aplikace pověstí a legend na Kutnohorsku. Cílem je tedy zjištění, zda se na Kutnohorsku nachází dostatek pověstí a legend, a jestli jsou v současnosti využité v CR, popřípadě jestli je možné budoucí efektivnější využití. Tomuto cíli ale vzhledem k absenci teoretických a metodických podkladů k danému tématu předchází ještě dílčí cíle. Těmi jsou: zasadit téma pověstí a legend do obecného rámce kultury, postupnou diskusí klíčových pojmů v teoretické části dokázat jejich význam (hodnotu) pro lidstvo, resp. pro národ, a tedy i potřebu jejich uchování a šíření. Z toho vyplývá motivace k jejich poznávání v rámci cestovního ruchu, načež i význam a využití v tomto ekonomickém odvětví.

Práce hledá odpovědi na tyto **výzkumné otázky**:

- 1) Kam se pověsti a legendy řadí v kontextu kultury?
- 2) Jsou pověsti a legendy pro člověka hodnotné a stojí tedy za pozornost při návštěvě destinace?
- 3) Kde se dají obecně v cestovním ruchu pověsti a legendy využít?

metoda: *definice a diskuse klíčových pojmů v teoretické části prostřednictvím rešerše dostupné literatury, odborných studií a jiných informačních zdrojů*

- 4) Jaké pověsti a legendy nalezneme na území zkoumané oblasti (Kutná Hora a okolí)?

metoda: *rešerše dostupných regionálních publikací (sbírky lokálních pověstí a legend)*

- 5) Jsou zde využívány v cestovním ruchu, a jak?

metoda: *obsahová analýza publikací, propagačních materiálů, nabídky CR v oblasti + dotazníkové šetření mezi pracovníky CR na Kutnohorsku + vlastní zkušenosti z praxe*

- 6) Jaké je povědomí pracovníků CR na Kutnohorsku o využití pověstí a legend v CR?

metoda: *dotazníkové šetření mezi pracovníky CR na Kutnohorsku*

- 7) Jaká je jejich zkušenost s touto problematikou?

metoda: *dotazníkové šetření mezi pracovníky CR na Kutnohorsku*

Pracovní hypotézy:

Také byly zformulovány dvě hypotézy, které byly ověřovány na základě výsledků dotazníkového šetření mezi pracovníky cestovního ruchu na Kutnohorsku. Jejich podrobné zdůvodnění a způsob ověřování je zpracován v kapitole *5.1 Základní výzkumné otázky a hypotézy*.

H1: Pracovníci CR na Kutnohorsku jsou si vědomi využitelnosti pověstí a legend v cestovním ruchu.

H2: Ve své praxi v cestovním ruchu na Kutnohorsku se pracovníci CR s pověstmi a legendami již setkali.

Postup a metodika zpracování

Skrze definici a diskusi klíčových pojmů v teoretické části dokázat význam pověstí a legend pro lidstvo, pro národ obecně, poté na základě toho doložit význam pro cestovní ruch a navrhnout možnosti jejich využití v tomto ekonomickém odvětví. To nakonec porovnat s praktickou ukázkou aplikace pověstí a legend na Kutnohorsku.

První tři zmíněné výzkumné otázky jsou řešeny v teoretické části a to prostřednictvím rešerše dostupné literatury, odborných studií a ostatních informačních zdrojů, které se tématem zabývají. Problémem je již zmíněné nedostatečné zastoupení problematiky využitelnosti pověstí a legend v CR v odborné literatuře a to české i cizojazyčné. Proto se tato kapitola opírá i o příklady z praxe, na kterých demonstruje různé možnosti využití. Teoretická část práce se snaží také přinést mimo jiné souhrnný pohled na toto téma, hledá i odpovědi na otázky, proč by vůbec měly návštěvníka pověstí či legendy zajímat, kam vlastně patří, jaká je jejich výpovědní hodnota, jestli se na ně lze dívat jako na historický zdroj a mnoho dalšího.

Co se obsahu této části práce týká, je nutné podotknout, že nejde o striktní literární vymezení a odlišení dvou epických útvarů, pověstí a legendy, ale o hledání jejich významu a aplikace v cestovním ruchu. Proto jsou někdy souhrnně označovány jako příběhy. Nicméně v teoretické části práce jsou oba žánry vymezeny i z literárního hlediska pro přesnost a úplnost.

Zbytek výzkumných otázek je zpracován v empirické části práce, a odpovědi na ně jsou, kromě již zmíněné rešerše, hledány především prostřednictvím obsahové analýzy a dotazníkového šetření mezi pracovníky cestovního ruchu. Jako hlavní výzkumná

strategie je tedy vybrána kvalitativní analýza, která je doplněna o kvantitativní metodu formou krátkého dotazníku. Předmětem zkoumání je oblast Kutnohorska.

Dotazníkové šetření je provedeno mezi pracovníky průvodcovské služby Kutné Hory, zaměstnanci turistických informačních center ve zkoumané oblasti a mezi pracovníky destinačního managementu. Je zjišťováno jejich povědomí o této problematice a osobní zkušenosti s tématem v rámci jejich práce v oblasti cestovního ruchu. Podrobný postup šetření je popsán v kapitole *5.2 Sběr informací a průběh šetření*.

3 Literární rešerše

Ke zpracování tématu práce doposud neexistuje téměř žádná česká ani cizojazyčná odborná literatura, která by téma pověstí a legendy v cestovním ruchu řešila. Je tak využíváno několika základních zdrojů, které se tématu určitým způsobem dotýkají. Kromě odborných knižních publikací, jsou využity i odborné články a studie. Kompletní seznam všech použitých zdrojů je uveden na konci práce v samostatné kapitole.

HEŘMANOVÁ, Eva, CHROMÝ, Pavel a kol., 2009. *Kulturní regiony a geografie kultury. Kulturní reálie a kultura v regionech Česka*. 1. vyd. Praha: ASPI. 348 s. ISBN 978-80-7357-339-3.

Nejužitečnější publikací při hledání odpovědí na otázky kolem kultury a lokální identity byla publikace *Kulturní regiony a geografie kultury*. Ta nejenže rozebírá samotnou teorii kultury, čímž byla velmi nápomocná při zařazení tématu práce do obecného rámce, ale současně i mapuje celou Českou republiku z hlediska kulturního dědictví a zabývá se též rozvojem regionů.

CÍLEK, Václav, 2004. *Makom: kniha míst*. 1. vyd. Praha: Dokořán. 267 s. ISBN 80-86569-91-8.

CÍLEK, Václav, 2005. *Krajiny vnitřní a vnější*. 2. vyd. Praha: Dokořán. 269 s. ISBN 80-7363-042-7.

Výchozí publikace, které poskytly řadu nápadů, inspiraci, nespočet důležitých poznatků, netradičních náhledů na věc, a v neposlední řadě i odpovědi na otázky o vnímání krajiny, významu míst, fenoménu *geniu loci*, aj. Z první uvedené byly nejužitečnější kapitoly: Středočeská krajina a její *genius loci*, Kutná Hora: hrbatá žena a znalost věcí věčných. A z druhé uvedené knihy kapitoly: O paměti krajiny a Památné kameny.

VOKOLEK, Václav, 2010. *Neznámé Čechy. Posvátná místa středních Čech II. díl*. 1. vyd. Praha: Mladá fronta. 296 s. ISBN 978-80-204-2147-0.

Tato publikace nabízí netradiční pohled na mnoho známých i neznámých míst, mimo jiné se věnuje i Kutné Hoře a odtajňuje její posvátnou stránku, zázraky, stavby, zajímavosti. Liší se od řady čistě faktografických průvodců, kteří se omezují pouze na popis hmotných památek. Naopak hledá a znovuobjevuje posvátnost řady míst, jejich duchovní sílu. Byla velmi užitečná při zpracování kapitoly mapující místní pověsti a legendy Kutnohorska a opět inspirativní pro napsání celé práce.

STEJSKAL, Martin, 2011. *Labyrintem míst klatých*. Přízračnou krajinou českých zemí. 1. vyd. Praha: Eminent. 1006 s. ISBN 978-80-7281-415-2.

Jedinečná kniha, která nemá konkurenci, snad jen ve svém prvním vydání. Zmapovává místa celé České republiky přehledně podle abecedy a vytváří tak průvodce po všech místních pověstech, legendách, neobvyklých úkazech, monumentech i posvátných místech. Dokazuje skutečnost, jak rozsáhlé toto bohatství v České republice je. Byla velmi užitečná nejen při tvorbě kapitol empirické části, ale řada autorových myšlenek byla též zmíněna v celé práci a autorka z nich vycházela.

DUDÁK, Vladislav, 2004. *Kutnohorský poutník, aneb, Kutnou Horou ze všech stran*. 1. vyd. Praha: Baset. 448 s. ISBN 80-7340-035-9.

Netradiční turistický průvodce, který zavede čtenáře na všemožná méně i neméně známá místa, zákoutí a kostrbaté uličky, které možná neznají ani sami obyvatelé. Přitom čtivou a poutavou formou přednáší příběh města od jeho zrodu až do současné podoby. Text je doplněn řadou autentických úryvků z kronik, nechybí však ani místní pověsti a legendy, které byly též využity v kapitole mapující jejich výskyt na Kutnohorsku. Navíc byla kniha zdrojem i při charakteristice území a analýze.

PTÁČEK, Antonín a ŠEBÁNEK, Antonín, 1994. *Kutnohorské pověsti*. Kutná Hora: Obzory Kutnohorska. 142 s.

POSPÍŠIL, Bohumil, 1995. *Od Sázavy k Labi*. Pověsti kutnohorského regionu. 1. vyd. Kutná Hora: Obzory Kutnohorska. 127 s.

Publikace využitě při mapování pověstí a legend Kutnohorska jsou blíže popsány a rozebrány v kapitole 5.4. Nejužitečnější však byly tyto zmíněné regionálně zaměřené publikace. Kromě samotných příběhů totiž dodávají často i časový a místní kontext děje.

LEDERBUCHOVÁ, Ladislava, 2002. *Průvodce literárním dílem*. Výkladový slovník základních pojmů literární teorie. 1. vyd. Praha: H & H. 355 s. ISBN 80-7319-020-6.

MOCNÁ, Dagmar, PETERKA, Josef a kol., 2004. *Encyklopedie literárních žánrů*. 1. vyd. Praha: Paseka. 699 s. ISBN 80-7185-669-X.

Tyto dvě knihy byly klíčové pro teoretickou část a posloužily k literární charakteristice obou žánrů – pověsti a legendě, stejně jako ústní lidové slovesnosti. Bez nich by nebylo možné se tématu práce hlouběji věnovat, neboť poskytly důležité prvotní vysvětlení stěžejních pojmů, na nichž je založena celá práce.

VENCLOVÁ, Kateřina, ŠTYRSKÝ, Jiří, ŠÍPEK, Jiří, BUŠEK, Martin, ROZBOŘILOVÁ, Dana a ŠÍPKOVÁ, Pavla, 2015. *Geopsychologie a ekopsychologie v cestovním ruchu*. 1. vyd. Hradec Králové: Gaudeamus. 242 s. ISBN 978-80-7435-540-0.

Další též velmi užitečnou publikací byla kniha: *Geopsychologie a ekopsychologie v CR*. Z té vycházela řada poznatků o krajině a vztahu k ní, o geniu loci, o identitě a turismu, autenticitě a mnoho dalšího, což bylo využito především v teoretické části práce.

ZELENKA, Josef a PÁSKOVÁ, Martina, 2012. *Výkladový slovník cestovního ruchu*. 2. kompletně přeprac. a dopl. vyd. Praha: Linde Praha. 768 s. ISBN 978-80-7201-880-2.

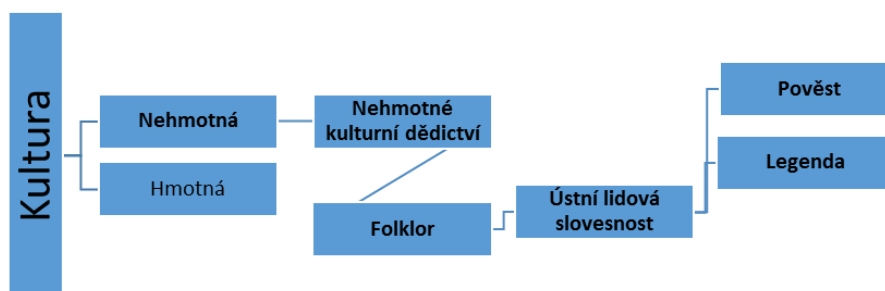
V neposlední řadě velmi přínosnou terminologickou oporou byla publikace *Výkladový slovník*, pomocí které bylo definováno mnoho klíčových pojmů v teoretické části.

4 Teoretická východiska

Tato kapitola se dělí na dvě důležité části. První slouží k definici a diskusi klíčových pojmů a je zpracována převážně jako rešerše literatury doplněná o autorčiny vlastní závěry. Druhá část se věnuje významu pověstí a legend v CR a hledá možnosti jejich využití. Tato část je, jak již bylo naznačeno v metodice, zpracována na základě zobecnění příkladů z praxe, vychází tedy z úspěšných praktických ukázek.

4.1 Základní terminologie

Nejprve je téma zasazeno do obecného rámce. Jelikož jde o součást kultury, je zde naznačen vztah kultury a cestovního ruchu, dále je vymezeno nemotné kulturní dědictví a v rámci něj blíže rozebrána ústní lidová slovesnost společně s oběma žánry – pověstí a legendou. Následně je zdůrazněn význam kulturní identity a genia loci vzhledem ke zkoumanému tématu.

Obr. 1: Schéma zařazení pověstí a legend do kontextu kultury.

Zdroj: *Vlastní zpracování z informací dle Pavlicové, Uhlíkové (2013); Heřmanové et al. (2009); Lederbuchové (2002) a Kesnera et al. (2008)*

4.1.1 Kultura vs. kulturní dědictví jako předpoklad CR

„Kultura je to, co udělalo, že člověk je něčím jiným než náhodným úkazem v přírodě.“

André Malraux (cit. dle citaty.net, 2016a, online)

Kultura obecně patří mezi nelehko definovatelný pojem. Podle Heřmanové et al. (2009) může totiž nabývat několika forem. Člověk ji nejčastěji chápe jako výtvar lidské činnosti, ale může se vyskytovat i v podobě sociokulturních regulativů (různých norem, hodnot, kulturních vzorů), ale také ve formě idejí či institucí. Asi nejběžnější definice popisuje kulturu jako *„vše, co vytvořilo lidstvo během svého vývoje, a to jak materiálně (hmotně), tak nemotně (duchovní hodnoty)“* (Heřmanová et al., 2009, s. 17). Pod touto abstraktní definicí si lze představit třeba umění, literaturu, stavby, způsob myšlení, tradice

apod. Je potřeba si také uvědomit, že kultura se zpravidla liší, v každé oblasti je jedinečná a originální, neboť je pevně spjata s přírodním i společenským prostředím a vychází z místních podmínek (Heřmanová et al., 2009). To, co je na kultuře nejdůležitější, je její význam a funkce. Jak zdůrazňuje Heřmanová et al. (2009, s. 181), kultura je „*nástrojem přenosu zkušeností a informací mezi generacemi, a její prvky jsou běžnou součástí individuální, sociální a územní identity*“. Heřmanová et al. (2009) dále uvádí, že kultura tak má řadu funkcí sociálních (např. funkce vzdělávací, socializační, integrační, informační, ...), ale i funkcí ekonomických, kam lze zařadit kulturní průmysl i cestovní ruch, resp. kulturní cestovní ruch.

V rámci cestovního ruchu se pak hovoří převážně o kulturním dědictví, které podle Tittelbachové (2011, s. 128) kromě primární funkce „*zachování kontinuity lidské společnosti*“, může plnit i funkci atraktivity pro turismus. Obecně pojem dědictví je totiž již obvykle spojován s ekonomickým využitím kultury (Heřmanová et al., 2009). Zjednodušeně jde tedy o kulturu, kterou po sobě zanechaly předchozí generace, která je „*hodnotná z historického, estetického, etnologického a antropologického pohledu*“ (definice UNESCO cit. in Zelenka, Pásková, 2012, s. 293) a vytváří tak kulturně-historické předpoklady pro rozvoj turismu v určitém regionu (Vystoupil et al., 2015). Patočka a Heřmanová (2008, s. 23) dodávají, že kulturní dědictví je „*trvalé kolektivní vlastnictví a všeobecně sdílený výsledek materiální a duchovní činnosti členů určité kultury*“, který se předává následujícím pokolením jako specifický typ dědictví. Souhrnně lze tedy říci, že aby se kultura či její část stala kulturním dědictvím, musí nést určitou hodnotu, která člověka obohacuje a je natolik důležitá, že je předávána dalším generacím. Tvoří tak významnou spojnicí mezi minulostí a současností. Kulturní dědictví nejčastěji zahrnuje historicky významné památky, umělecká díla i předměty schraňované v muzeích a galeriích, stejně jako např. lidové tradice a zvyky, jež jsou dochované díky existenci „*kolektivní paměti komunit*“ (Zelenka a Pásková, 2012, s. 293).

Využitelnost kulturního dědictví je ve dvou základních oblastech. Na jednu stranu naplňuje kulturní potřeby místního obyvatelstva a na druhou vytváří kulturně-historický potenciál, tedy speciální nabídku pro návštěvníky regionu či prostor pro podnikatele v CR (Heřmanová et al., 2009, s. 183). Tittelbachová (2011, s. 128) označuje kulturní dědictví za sociálně-kulturní zdroj destinace, který společně s fyzickými a ekonomickými zdroji vytváří základ pro tvorbu produktu CR dané destinace. Jak uvádí Beranová (2011, s. 7): „*Umělecké a kulturní památky těch nejrůznějších epoch nám nabízejí v podstatě*

nekonečné množství zážitků, poznatků a poučení, snažme se je poznat a pochopit, a jejich prostřednictvím z části prožít životy lidí před padesáti či tisíci lety se všemi jejich starostmi a sny.“ Kulturní dědictví je důležitým odkazem minulosti. Seznamuje člověka s kulturou již uplynulých časů a pomáhá mu pochopit a porozumět způsob tehdejšího vnímání světa. Není tedy divu, že jde o významnou motivaci k cestování.

4.1.2 Nehmotné kulturní dědictví aneb výpověď dějinné paměti národa

Hmotná i nehmotná kultura je stejně důležitá, nelze jednu z nich upřednostňovat, neboť se navzájem doplňují. V této práci je ale vzhledem k tématu důležitější především nehmotná nebo také duchovní část kultury. Ta obecně obsahuje souhrn výsledků lidské činnosti ve společenském životě, ve vědě či umění, a patří sem například jazyk, písmo, náboženství, lidové zvyky, tradice, i třeba místní názvy (Heřmanová et al., 2009, s. 17). Tittelbachová (2011) ještě doplňuje často opomíjený lokální způsob života, míru tradicionality, náboženský a spolkový život.

Opět v rámci cestovního ruchu je objektem zájmu především kulturní dědictví, resp. nehmotné kulturní dědictví (NKD). Dle Úmluvy o zachování nemateriálního kulturního dědictví (UNESCO, 2003, článek 2) ho lze jednoduše definovat jako *„zkušenosti, znázornění, vyjádření, znalosti, dovednosti [...], které společenství, skupiny a v některých případech též jednotlivci považují za součást kulturního dědictví“*. Dále jsou zde zdůrazněny jeho typické rysy a to: předávání z pokolení na pokolení, neustálé přetváření vlivem prostředí, navození pocitu identity a podpora úcty ke kulturní rozmanitosti i lidské tvořivosti (UNESCO, 2003, článek 2).

V cestovním ruchu je NKD spojováno převážně s projevy tradiční lidové kultury zachované na určitém místě po předcích. Lidovou kulturu podle Heřmanové et al. (2009) představují materiální i duchovní výtvořiny „prostých lidí“ a zkoumá ji věda zvaná etnografie. Mezi tu duchovní, nemateriální část této lidové kultury, souhrnně nazývanou folklor, se řadí především slovesné, hudební, dramatické a taneční projevy, které se předávají tradováním z generace na generaci, a jsou spjaté se způsobem života, zvyklostmi a myšlením svých nositelů (Pavlicová a Uhlíková, 2013, s. 10). Do folkloru se zahrnuje zejména ústní lidová slovesnost, hudba (lidové písně), tanec, hry, obřady, obyčeje, zvyky a další (Kesner et al., 2008). Jak Kesner et al. (2008, s. 34) dále uvádí, dodnes se tyto nehmotné statky díky paměti národa dochovaly nerovnoměrně v různých oblastech i společenských vrstvách a často jsou nepsanou tradicí předávanou ústním podáním.

Vystoupil a kolektiv (2015, s. 33) zdůrazňují význam tohoto nehmotného kulturního dědictví pro cestovní ruch a dodávají, že se stává vedle honosných památek UNESCO atraktivitou, které dokáže přilákat návštěvníky do destinace. „*Dokladem toho jsou hojně navštěvované folklorní (lidové) akce typu Jízda králů ve Vlčkově, masopusty v Čechách a fašanky na Moravě, ale také tradiční trhy (jarmarky) či ukázky řemesel a života na venkově*“ (Vystoupil et al., 2015, s. 33).

4.1.3 Ústní lidová slovesnost jakožto výtvar prostého lidu

Významnou součástí tradiční lidové kultury (folkloru) je, jak bylo uvedeno již v předchozí kapitole, ústní slovesnost. Jde o slovesnou tvorbu spjatou s lidovým prostředím (především venkovským), kterou charakterizuje anonymní tvůrce, pamětní fixace a ústní podání textu (Lederbuchová, 2002, s. 336). Jako další typické znaky uvádí Mocná et al. (2004, s. 206) ještě například: kolektivnost, variabilitu (tzn. časovou a místní modifikaci variant) a synkretismus (prolínání uměleckých a mimouměleckých forem).

Obsahově je lidová slovesnost bohatá a náleží k ní hned několik žánrů. Jak uvádí Lederbuchová (2002, s. 336), patří sem: „*pohádky, pověsti, historky, anekdoty, ale také přísloví, pořekadla, pranostiky, říkadla, písně, ukolébavky, koledy, balady a lidové hry*“. Kesner et al. (2008, s. 35–36) navíc uvádí ještě: historická, pověrečná nebo vzpomínková vyprávění a legendy. Většinou u těchto žánrů souhrnně převažuje krátká forma, jednoduchá konstrukce a časté opakování ustálených formulí, symbolů apod., což vychází z potřeby zapamatování při ústním předání (Mocná et al., 2004).

Lederbuchová (2002) též poznamenává, že v České republice byl o lidovou slovesnost zájem v době evropského romantismu (národního obrození) na přelomu 18. a 19. stol., díky kterému byla značná část lidové tvorby sebrána a písemně zaznamenána. Mezi známé sběratele lidové slovesnosti v České republice, jimž vděčí národ za to, že se velká část tohoto nehmotného kulturního dědictví dochovala dodnes, se řadí např. Karel Jaromír Erben či Božena Němcová (Mocná et al., 2004).

Nabízí se otázka významu a důležitosti lidové tvorby tohoto typu pro současnou generaci. Některé z žánrů jako např. pohádky jsou stále hojně využívány pro pobavení dětí i v dnešní době, jiné však již neplní svou původní funkci, svůj ideový smysl, např. pranostikami se lidé v dnešní době již neřídí, přesto mají důležitou výpovědní hodnotu. Jak uvádí Mocná et al. (2004, s. 207–208), odráží se v nich životní způsob „*archaických pastýřsko-rolnických společenství*“. Jak dále rozvádí, je z nich patrné soužití člověka

s přírodou, její koloběh, každodenní úsilí o zajištění existence, zbožnost a svátečnost elementárních obřadů, skupinová izolovanost a regionální etnická specifická (např. místní pověsti).

I když se může zdát, že slovesný folklor a jeho projevy nemají v moderní, městské společnosti místo, Pohunek et al. (2014) uvádějí, že folklor nelze chápat jen v souvislosti s tradičním prostředím, ale je neoddelitelnou součástí každé lidské společnosti a to i dnes. Sice je, jak uvádějí Mocná a kol. (2004), vytěšňován technickými medii, podle Pohunka et al. (2014) však zůstává důležitým způsobem komunikace. „*Sdílené příběhy [...] pomáhají vytvářet a udržovat identitu různých sociálních a etnických skupin, odlišných generací, regionů i zájmových skupin*“ (Pohunka et al., 2014, s. 5).

Vzhledem k tématu práce je ale důraz kladen na lidovou slovesnost tradiční společnosti, nikoli soudobý folklor, a zvláštní význam je věnován dvěma žánrům, pověsti a legendě, o kterých podrobněji pojednávají následující podkapitoly.

4.1.3.1 Pověst

„Historické knihy a učebnice podlehnou zkáze, zplesniví, shoří – pověst nikoli.“

Erich von Däniken (cit. dle citaty.net, 2016b, online)

Pověst lze velmi obecně definovat jako „*výpravný žánr ústní lidové slovesnosti*“ (Lederbuchová, 2002, s. 250). Toto vymezení není ale úplně přesné, poněvadž by mohlo odpovídat hned několika žánrům lidové slovesnosti. Je tedy nutné pověst specifikovat mnohem důkladněji. Co se formy týká, vyznačuje se jednoduchostí a minimem postav, které jsou v rámci zachování stručnosti redukovány (Sirovátka, 1998). Jednoduchost žánru vychází z jeho podstaty, protože hlavní funkcí pověstí bylo předat informace, či podat stručnou zprávu o nějaké události (Sirovátka, 1998). Obsahově jde zpravidla o smyšlený příběh s fantaskními motivy (Lederbuchová, 2002). Mocná et al. (2004, s. 509) dále doplňují, že je tento krátký prozaický žánr také většinou „*tematicky vázaný k reálnému místu, kraji, předmětu, historické či pseudohistorické osobnosti nebo události*“. Dodávají ale, že v pověsti je reálný svět od imaginárního zřetelně odlišen, a fantasmata jsou využity spíše k vysvětlení „*vybočení z fyzikální reality*“, např. neobvyklý útvar v krajině vznikl tak, že čert upustil kus skály (Mocná et al., 2004, s. 510). Tím se pověst liší od pohádky, která rovněž patří mezi epické žánry lidové slovesnosti. Pohádka však bývá vnímána jako celkově vymyšlený příběh s typicky šťastným koncem. Jak uvádí Petřů (2000, s. 82), pohádkové příběhy ani postavy nejsou spojeny s realitou. Někdy může být pověst

zaměňována i s mýtem, ten ale spíše pojednává o zrodu jistého společenství, národa (Mocná et al., 2004).

Pověst se řadí k nejstarším literárním žánrům ústní slovesnosti, a jak podotýkají i Mocná et al. (2004, s. 511), objevovala se společně s mýtem už v pradávných lidských společenstvích. Uvádějí také, že i některé příběhy ze Starého zákona mají charakter pověstí, např. stavba babylonské věže, dobytí Jericha aj. Dále se s nimi lze setkat i v antickém dějepisectví, např. pověst o založení Říma (Mocná et al., 2004). Ve středověku podle Mocné et al. (2004, s. 511) vznikaly rozsáhlé cykly mytologických pověstí, kde v hlavní roli byl hrdina s nadpřirozenou silou a magickými schopnostmi. Mezi nejznámější cykly, které jsou oblíbené dodnes, o čemž svědčí několik i soudobých verzí literárních a filmových zpracování, patří cyklus britský (též artušovský), kam se řadí např. pověsti o králi Artušovi, o kouzelníku Merlinovi, rytíři Lancelotovi, i třeba Tristan a Isolda, dále je to cyklus francouzský (též karolinský), který obsahuje pověsti o Karlu Velikém, či rytíři Rolandovi (Mocná et al., 2004, s. 511). Dále uvádějí ještě cyklus nibelungský (Siegfried, Hildebrad), cyklus antický (Alexandr Veliký, Trojská válka), cyklus staroruský a jihoslovanský.

Dělení pověstí

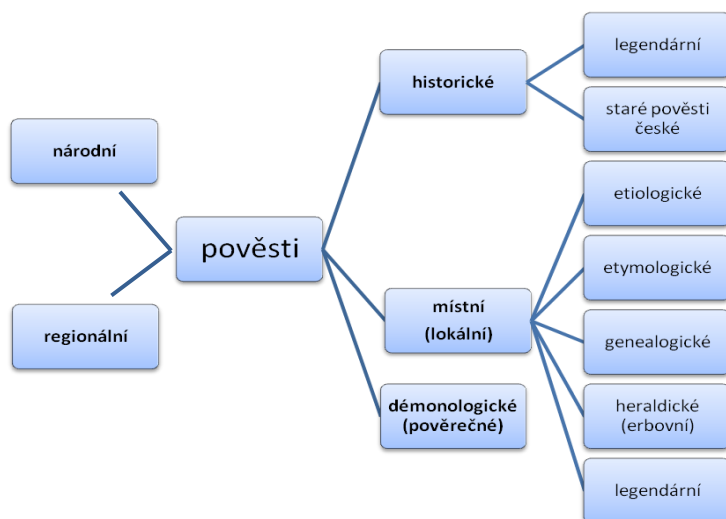
Pověsti se zachovalo velké množství, a to různého rozsahu i významu, proto je někdy těžké je rozdělit do skupin. Třídí se podle několika kritérií, nejčastěji podle tématu. Základní rozdělení je, jak uvádí Lederbuchová (2002, s. 250), podle kulturní důležitosti na pověsti národní (např. o Libuši) a pověsti regionální (např. o Faustově domě v Praze). Dále například Mocná a kol. (2004, s. 510) dělí pověsti na *historické, místní a démonologické*. Tyto skupiny blíže specifikují. Na rozdíl od Lederbuchové (2002) je třídí velice pečlivě a zabývají se jimi podrobněji.

Pověsti historické v sobě podle Mocné et al. (2004, s. 510) zahrnují dějinné události a v centru stojí konkrétní lidé s jejich významnými skutky (např. Žižka, který nechá koním přibýt podkovy obráceně, aby zmátl nepřítele, či Václav IV., který v přestrojení chodí mezi obyčejné lidi). Lederbuchová (2002) se v rozdělení a názvosloví některých skupin pověstí liší a tyto pověsti o historických osobnostech označuje za legendární. Jak dále uvádí Mocná et al. (2004, s. 510), české historické pověsti nejčastěji vyprávějí o válkách, o časech poddanství a roboty, o lidových revoltách (např. zbojnické pověsti), o přírodních katastrofách, epidemiích a o životě měst a hornických míst. Z této skupiny lze také vyčlenit zvláštní podskupinu, tzv. staré pověsti české, které vypráví nejstarší dějiny českého národa

(např. o proroctví kněžny Libuše), a staly se tak důležitým pilířem národní kulturní tradice (Mocná et al., 2004, s. 510).

Pověsti místní jsou, jak již jejich název napovídá, vztaženy ke konkrétní lokalitě. Podle Mocné a kolektivu (2004, s. 510) tyto pověsti vypráví o magické moci a skrytém tajemství určitých míst. Dále je dělí na pověsti etiologické, etymologické, genealogické, heraldické a legendární. Etiologické podle nich vysvětlují vznik či zánik podivuhodných přírodních útvarů nebo památek. Na rozdíl od toho pověsti etymologické řeší podle Mocné et al. (2004) původ místního názvu a vysvětlují ho pomocí lidového příběhu (př. Strašnice, místo kde straší). Pověsti genealogické a heraldické se podle nich vztahují ke šlechtickým rodům, genealogické vysvětlují jejich historii a heraldické popisují původ erbů, znaků a znamení. Lederbuchová (2002) je označuje jako pověsti erbovní. Do této skupiny místních pověstí řadí Mocná a kol. (2004) ještě pověsti legendární, které líčí založení klášterů, nebo např. vznik zázračných pramenů, studánek aj.

Poslední skupinou jsou podle Mocné et al. (2004, s. 510) pověsti démonologické též pověrečné. Sem řadí příběhy o setkání člověka s nadpřirozenými bytostmi (např. vodník, polednice, hejkal), nevysvětlitelnými úkazy, tajemnými událostmi (např. naplněné věštby, zázračná uzdravení), nebo pověsti o lidech s výjimečnými znaky či osudy (např. učenec Faust, obři, poustevníci). Lze říci, že tento typ pověstí byl ovlivněn tehdejší pověřivostí i vírou.

Obr. 2: Schéma dělení pověstí.

Zdroj: *Vlastní zpracování podle Mocné et al. (2004) a Lederbuchové (2002)*

Dnes lze vyčlenit ještě jednu skupinu pověstí – pověsti současné (též městské, nebo tzv. urban legends), které jsou součástí soudobého folkloru a můžeme na ně narazit po celém světě (Pohunek et al., 2014). Podle Pohunka a jeho kolektivu (2014, s. 15) jde o krátká vyprávění z nedávné historie vztahující se ke konkrétnímu prostředí, místu,

osobám apod. Jsou předávány buď ústně, nebo např. pomocí internetu a masmédií (Pohunek et al., 2014). Dodávají také, že často bývají tyto příběhy humorné, varovné nebo mysteriózní a mívají výraznou pointu. Jako příklad uvádějí duchařské historky, příběhy kastelánů na hradech, mrtvých vojáků apod. Přestože nemají stejnou výpovědní hodnotu jako pověsti tradiční, tj. neinformují nás o životním stylu venkovského prostého lidu, jsou důležitým důkazem, že potřeba člověka vyprávět si zajímavé, neobvyklé či nepravděpodobné příhody, ještě nevymřela. Sice se mění obsah i způsob předávání, ale podstata zůstává.

Pověst vs. historie

Skutečnost, že se v pověstech vyskytují odkazy na reálie, vyvolává otázku věrohodnosti těchto vyprávění. Samozřejmě, že pověst není historická studie plná faktů, ale existuje možnost, že se pod určitou vymyšlenou skořápkou skrývá i trocha pravdy. Jak se někteří autoři (Petrů, 2000; Stejskal, 2011) domnívají, není vyloučena určitá vazba pověsti s historickou skutečností. Podle Petrů (2000, s. 82) bývá ale taková případná vazba „*zastřena a její odhalení vyžaduje odbornou analýzu a konfrontaci pověsti s historickými fakty*“. Podle Stejskala (2011, s. 10) má pověst racionální jádro, které je však skryto pod opakujícími se symboly. Logické by tedy bylo odstranit tyto symboly a získat skrytou pravdu. Karbusický (1966, s. 290) k této problematice ale dodává, že pověst nelze pochopit odhalením jejího jádra pouhým odebráním fantastičnosti. Podle něj „*pověst může říci něco reálného jedině o době, která ji vytvořila, která jí věřila a žila její pravdou, a nikoliv o době, o níž nám prezentuje své představy*“ (Karbusický, 1966, s. 290). Z této myšlenky vyplývá, že z pověstí lze vyčíst či spíše vydedukovat, především informace o období, kdy pověst vznikla, a o smýšlení lidí této doby, což je v podstatě též velmi důležitá skutečnost. Pomůže totiž člověku pochopit jednání jeho předků, ukáže mu způsob jejich uvažování, chápání světa a zákonitostí. Jak i Karbusický (1966, s. 288) sám tvrdí, všechny pověsti směřují k jedinému: „*k vysvětlení existence věci a souvislostí [...]. Člověk se v nich pokoušel formulovat své poznání, byť omezené, byť pohybující se víc v představách než v reálném světě, jehož zákonitosti bylo tak obtížné zjistit*“.

Není tedy divu, že v době omezených znalostí i možností, vyrůstali lidé s vírou v reálnost těchto příběhů a pověsti považovali za pravdivé. Pro ně to bylo „*kolektivní chráněné a udržované dědictví všech zručností a vědomostí [...]*“ (Karbusický, 1966, s. 288). To, co si neuměli sami zdůvodnit, co bylo nad jejich chápání, nahradili jednoduše nadpřirozenými jevy. Ve věrohodnosti je navíc utvrzoval právě odkaz k reálnému místu,

osobě, stavbě, času apod., nebo, jak uvádí Mocná a kol. (2004, s. 509), také informace o původu pověsti, kde a kdo ji slyšel vyprávět.

V dnešní době je ale většinou jejich pravda skryta či dávno ztracena pod vrstvou fantaskních motivů, symbolů, dějů i postav, kterými vypravěči své příběhy obohacovali. V drtivé většině případů v nich dnes nelze hledat historický výklad událostí, i když není možné samozřejmě vyloučit existenci reálného příběhu v samotném základu. Při hlubším zamyslení a zkoumání, s přihlédnutím k době vzniku, smýšlení lidí, opakujících se symbolech, srovnání s historickými událostmi dané doby, by se čistě teoreticky možná dalo u některých pověstí zjistit určité racionální, rozumové vysvětlení, jádro příběhu. Nelze to ovšem považovat za všeobecnou pravdu a pověsti se tak nemohou zařadit mezi historické zdroje. Karbusický (1966, s. 299) ale dodává, že i přesto, že dnes člověk nepotřebuje jejich ideový smysl, neznamená to, že je musí odvrhnout jako „*nepravdivý balast dějin*“. Podle něj historie národa přece není jenom přehled jeho politického a hospodářského vývoje a nemůže být budována bez filosofie dějin i bez sledování jeho kulturních dějin, jejichž součástí jsou i pověsti.

Nicméně, ať už v sobě pověsti ukrývají nějakou pravdu nebo ne, jedno je jisté – jsou kulturním odkazem, svědectvím o lidových vědomostech, představách, o etické síle národa, a jsou důležitým dokladem doby, jež je už minulostí. Jak řekl Marcus Tullius Cicero (cit. dle azcitaty.cz, 2015, online): „*Dějiny jsou svědky času, světlem pravdy, živou pamětí, učitelkou života a poslem minulosti.*“ Lze říci, že to svým způsobem platí i pro pověsti.

V cestovním ruchu figurují pověsti jako součást nehmotného kulturního dědictví, tudíž tvoří společně s dalšími částmi kulturního dědictví kulturně-historické předpoklady pro rozvoj CR. Jsou využitelné na řadě míst i v produktech. O jejich významu a využitelnosti pojednávají samostatné kapitoly (viz 4.2 a 4.2.1).

4.1.3.2 Legenda

„*Legendy milují zázraky.*“

Erich von Däniken (cit. dle citaty.net, 2016b, online)

Legenda je definovaná podle Karbusického (1966, s. 331) jako „*příběh ke čtení ze života světců [...]*“. Jak píše Lederbuchová (2002, s. 167), jde o epický žánr patřící do křesťanské literatury. Dle Petřů (2000) svým obsahem pojednává legenda o životě světce, resp. významné osobnosti církevního života, o jeho činech, skutcích, milosrdenství i často

o mučednické smrti. Mocná a kolektiv (2004, s. 337) definují legendu jednodušeji jako „*životopis osoby považované za svatou*“ a dodávají, že zpravidla obsahuje i líčení zázraků. Mezi obecné znaky patří např. kult svatých, duchovní boj – boj dobra a zla, křesťanská filosofie, oslava památky příkladných křesťanů, zázračné události a mučednická smrt (Mocná et al., 2004). Co se formy týká, je velmi různorodá, od vyprávění prozaického v podobě duchovního románu či povídky, až po veršované legendy, i délka je značně nejednotná (Petruš, 2000). Obvykle se legenda členila do tří částí: okolnosti narození, život a utrpení až mučednická smrt, poslední částí byly posmrtné skutky včetně zázraků (Mocná et al., 2004, s. 338). Výraznou funkcí legend byla podle Kutnara a Marka (1997) funkce náboženská a církevní. Mocná a kol. (2004, s. 338) rozvádí, že primární funkcí bylo předložit věřícím vzor, který mají následovat, a tím podnítit šíření a dodržování křesťanských zásad. Poslání legend tak bylo podle nich i výchovné a agitační. Co se významu týká, dodávají Kutnar a Marek (1997, s. 19), že někde, například v českých národních poměrech, je jejich nejdůležitější význam v tom, že představují „*nejstarší formu historického vypravování jako celistvého literárního díla*“, a v případě těch českých je zde i silně zaznamenáno české povědomí. Jako příklad takové legendy lze uvést např. Staroslověnské legendy o sv. Václavovi (Mocná et al., 2004).

Tato charakteristika se zaměřuje především na legendu křesťanskou v její ryzí podobě. Jenže legenda jako žánr se v průběhu času měnila, postupně bylo upouštěno od duchovního smyslu, ve středověku navíc do legendy pronikaly i pohanské motivy, a legenda se začala přibližovat spíše pověsti. Není divu, že jsou tyto dva žánry často uváděny souhrnně, nebo jsou dokonce zaměňovány.

Legenda a její podoby (proměny) v čase

Legendy se nedají dělit podobně jako pověsti, ale v rámci legendy se hovoří spíše o různých fázích, neboť si tento literární žánr prošel velmi dlouhým vývojem. Zrod první legendy se datuje již do období antiky, nejvýznamnější éra poté nastává s tzv. křesťanskou legendou, což souvisí s texty novozákonních evangelíí a postavou Ježíše Krista (Mocná et al., 2004). V tomto období bylo hlavní funkcí legend šíření křesťanství a hlavním hrdinou byl mučedník (Mocná et al., 2004, s. 339). Jak Mocná a kolektiv (2004) uvádějí, později se do centra pozornosti dostali mniši a od 5. stol. to byly církevní hodnostáři – papeži, biskupové a opatové. Dále zmiňují, že v období vrcholného středověku (11. – 13. stol.) ovlivnily vývoj legendy civilizačně-kulturní změny, mezi nimi např. i rozmach rytířství, což mělo za následek prolínání duchovní a světské roviny. Karbusický (1966,

s. 331) k tomu dodává, že v této době obsahují legendy řadu motivů a látek pohansko-mytologických (např. legenda o sv. Jiřím a drakovi) a mísí se často s motivy hrdinské epiky. Do popředí se v gotických legendách, jak uvádí Mocná et al. (2004), také dostávají ženy mučednice (např. legenda o sv. Barboře). V období baroka poté dochází opět ke zvratu v důsledku civilizačních změn jako je nástup racionalistického myšlení a legendy ztrácejí své primární publikum (Mocná et al., 2004). V českých zemích jsou ale barokní legendy významné, protože jak píše Mocná a kol. (2004, s. 346), obsahují motiv „*líbezného české krajiny, půvabného místa [...], spjatého s Bohem jako tvůrcem přírodních krás*“. Dodávají, že legendy 17. až 18. stol. tak vytvářely pocit sounáležitosti k české zemi a podporovaly vlastenectví, což se později odráželo i v pracích tvůrců národního obrození (např. K. H. Mácha, Božena Němcová). K masovému šíření legend se kromě kázání a ústního předávání mezi venkovským lidem využíval i knihtisk (Mocná et al., 2004).

Některé legendy časem zlidověly, a celkově se změnily. O transformaci žánru pak lze mluvit podle Lederbuchové (2002), v souvislosti s tím, že se změnil představitel hlavní role ze světce na světskou postavu. Dodává také, že v moderní literatuře jsou legendy považované za biografický žánr literatury faktu a popisují životy umělců, vědců, politiků apod.

Obr. 3: Schéma změny legendy v čase.

Zdroj: Vlastní zpracování podle Mocné et al. (2004) a Karbusického (1966)

Legenda vs. historie

Obdobně jako u pověsti, je i u legendy zajímavé podívat se na její věrohodnost. Na rozdíl od pověsti je legenda většinou spjatá s náboženstvím, což naznačuje, že v době svého vzniku a šíření měla funkci kázání o pravdě. Jak uvádí Petrů (2000), legenda byla vnímána za autentickou informaci, dokonce v povědomí posluchačů považovaná za historiografickou literaturu. I Kutnar a Marek (1997, s. 19) tvrdí, že legenda kromě

významné náboženské funkce, sloužila i jako „*nejstarší forma historického vypravování [...]*“. Pravost a věrohodnost legendy umocňoval i fakt, že vznikala v okruhu vzdělané duchovní společnosti (Kutnar a Marek, 1997).

Jak dále Kutnar a Marek (1997, s. 20) uvádějí, ve starších legendách bylo věrně zachyceno sociální prostředí, ale tato „*historičnost jako objektivně realistický rys mizí, jakmile se legenda stává součástí křesťanské výchovy a propagandy [...]*“. Dodávají, že to vede k převaze nábožensko-výchovné funkce nad reálně zpravodajskou a nadřazenost získávají především motivy spirituální, transcendentální, zázračně fantastické, naopak konkrétnost a historická skutečnost mizí. „*Náboženskému účelu legendy je podřízen zřetel k historické skutečnosti a psychologické pravdivosti*“ (Kutnar a Marek, 1997, s. 20). Mluví také o úmyslné i neúmyslné deformaci skutečnosti, kde se ale pod schematizujícím a glorifikujícím povrchem skrývá zachycení člověka, jeho společnosti, prostředí, hospodářského i vládního systému. Navíc tvrdí, že silnější vztah ke skutečnosti lze hledat u legend, které jsou obranou díla světců, např. staroslověnské legendy o věrozvěstech Konstantinu a Matějovi, které musí vzhledem ke své podstatě respektovat fakta jejich života i prostředí.

Kutnar a Marek (1997) poukazují na to, že historiografická hodnota legend je různá a závisí především na dobové funkci. Dodávají, že jejich objevení v českém světě je „*odrazem a dokladem kulturní vyspělosti české národní společnosti [...] a výrazem její osobité dějinné paměti [...]*“ (Kutnar a Marek, 1997, s. 20). Odpověď na otázku, zda lze hledat v legendě pravdu či historickou skutečnost, je tedy složitá. Opět řada legend obsahuje nadpřirozené jevy, zázraky i mytologické postavy, ale některé z nich se snaží zachytit realie z života světců. Nelze než souhlasit s autory Kutnarem a Markem (1997), že historičnost závisí na zamýšlené funkci dané legendy.

Legenda vs. pověst

Pro úplnou přesnost je na místě i srovnání legendy s pověstí, aby se ukázaly některé odlišnosti, ale i společné znaky, a mohlo na ně být souhrnně odkazováno. Tato podkapitola vychází z již načerpaných informací z předchozích charakteristik obou žánrů.

Takovým prvotním zásadním rozdílem je tvůrce. Pověsti vytvářeli prostí lidé, bez vzdělání a pochopení fyzikálních jevů. Legendy naopak vytvářeli lidé ze vzdělanější duchovní vrstvy společnosti. Souvisí to i s obsahem, funkcí a způsobem předávání. Pověsti sloužily k předávání běžných informací o světských událostech, jevech, osobách, které se

běžně vyskytovaly v lidovém prostředí. Často byly ovlivněny fantasií svých vypravěčů, neboť zpočátku byly předávány pouze ústně. Co se formy týká, převážně byly krátké a jednoduché, aby se lépe zapamatovaly. Legendy měly ve svém raném pojetí funkci náboženskou a výchovnou, jejich reálně zpravodajská funkce se na úkor náboženské propagandy na nějaký čas upozadila. Informovaly především o životě světců, později i mnichů a církevních hodnostářů, z čehož je patrná jejich větší provázanost s náboženstvím. Až v období vrcholného středověku se začaly v legendách objevovat i světské postavy. Obsahem mohly být mnohem delší než pověsti a dokonce někdy byly i veršované. Předávány byly také ústně mezi lidmi, ale i formou kázání, tzn., měly ustálenou formu, a poté i za pomoci knihtisku. Důležité ovšem je, jak zmiňují Kutnar a Marek (1997, s. 22), že jak tvůrci z vrstvy duchovenské, tak i neučenecké si uvědomovali kontinuitu života, kladli si otázky po minulém a snažili se je po svém nějak zodpovědět.

Na rozdíl od pověsti legenda většinou nebývá vázaná na konkrétní místo, ale spíše na osoby, a to osoby z křesťanské historie. Podobnost může být mezi legendou a pověstí legendární. Pověst legendární se sice také může vázat k osobě, ale nikoli duchovní, ba naopak světské. Nejčastěji se však váže k místům spojeným se zázraky, zjeveními aj.

Dalším zanedbatelným rozdílem může být přítomnost fantaskních jevů. Pověsti i legendy mohou i nemusí obsahovat nadpřirozené jevy a postavy. V legendě jde většinou o zázraky a spirituální motivy. V pověsti, hlavně v pověstech démonologických, se člověk setkává s nadpřirozenými postavami, které jsou ale více pohanské než duchovní, např. strašidla, čarodějnice, vodníci, hejkalové apod.

Přes pár odlišností, které byly zmíněné, mají legendy a pověsti i společné znaky. Často jsou dokonce zaměňovány, neboť jsou si v podstatě podobné, zvláště poté, co se v legendě začaly hojně objevovat pohansko-mytologické motivy a místo duchovních postav převládaly postavy světské. Navíc oba jsou to epické žánry, tzn. základem je vypravování, nějaký příběh. Ať už je tento příběh historicky pravdivý nebo je jen pouhou iluzí, vytváří obraz o lidské minulosti, buď reálný, nebo takový, jaký si tato doba vysnila. Také lze říci, že oba žánry dokládají skutečnosti, že lidé věřili v nadpřirozeno, a že si uvědomovali historickou existenci, kterou měli potřebu zaznamenat (Kutnar a Marek, 1997). Pověst i legenda je tak záznamem dějinného vědomí, dějinné paměti národa, která se uchovala díky tzv. kolektivní paměti. Společně jsou součástí nehmotného kulturního dědictví, folkloru, a po staletí vytváří kulturní identitu obyvatel. V tom spočívá jejich největší význam.

Z tohoto srovnání vyplývá, že pro potřebu této práce je lze souhrnně označit jako příběhy (příběhy kraje, paměti národa), neboť cílem práce není rozbor literární teorie, ale jde o jejich podstatu, jejich význam a využití v cestovním ruchu, což bude rozebráno v následujících kapitolách. Tato literární vsuvka měla čtenáři přiblížit, co to pověst a legenda je, s jakými typy se nejčastěji setkává, a také šlo o to ukázat, že přestože jde většinou o výplod lidské fantazie, je zde i možnost jejich pravosti, historického významu a tak by se neměly jen tak zavrhnout. A i když se s nimi dnes člověk setkává hlavně v podobě knižní či filmové, z větší části určené dětem, je škoda nepoznat tuto část kulturní historie.

4.1.4 Kulturní, regionální a lokální identita

„Všude dobře, doma nejlíp.“

(české přísloví)

Téma kulturní identity je zde zařazeno nejen proto, že pověsti a legendy tuto identitu po staletí spoluutváří a posilují, ale také proto, že při cestování kamkoli na světě, je nutné mít na paměti její význam a respektovat ji. Stejně jako respektovat cizí kulturu, znamená respektovat i kulturní identitu člověka, který v sobě tuto kulturu uchovává. Je zde uveden příklad situace, kdy byla kulturní identita obyvatel státu narušena a to právě pověstí, která měla takovou sílu, že ovlivnila celý cestovní ruch dané země i bez souhlasného postoje jejích obyvatel a státního aparátu. Na tomto příkladu je demonstrováno, že ne každá pověst či legenda souzní s kulturní identitou obyvatel, a je nutné se tomu při vytváření produktů CR vyvarovat.

Obecně pojem identita je velmi složitý a nabývá mnoha různých významů. Nejčastěji se uvádí, že jde o způsob, jak se jednatlivec či skupina definuje a pocítuje svou jedinečnost (Heřmanová et al., 2009). Heřmanová a kolektiv (2009, s. 110) definují identitu jako „výraz přirozené lidské potřeby příslušnosti k vyšším celkům [...]“. To znamená, že jde obecně o proces vymezení se a zařazení se někam, k něčemu, ať už k určité kultuře – kulturní identita, či ke konkrétnímu místu, regionu – regionální identita apod. Specifičtější pojem „kulturní identita“ je podle Zelenky a Páskové (2012, s. 294) „psychický mechanismus a způsob, jímž se jedinec a zejména skupina jedinců vymezuje, ztotožňuje a cítí sounáležitost s kulturou (tradicemi, obyčejí, pověstmi, dokonce i literárními postavami) i kulturní krajinou dané společenské skupiny, ale také vnímá jedinečnost své existence“. Lze říci, že každý člověk má určitou identitu a tu utváří několik faktorů.

Jedním z nich je i místní kultura. Z toho vyplývá, že kulturní identita je projevem kultury, tedy obecně vliv kultury daného místa na identitu jedince či skupiny. Kulturní identita se liší zrovna tak, jako se liší kultura samotná. Hovoří se o kulturní diverzitě (rozmanitosti), která se, podle Zelenky a Páskové (2012, s. 294), vyznačuje odlišným „světonázorem, hodnotovým systémem, historickým vývojem, představami, přesvědčeními, životním stylem, vzorci chování, etikou atd.“. Kulturní identitu lišící se v závislosti na místě zkoumá například kulturní geografie, která proto vymezuje pojem lokální či regionální kulturní identita (Zelenka a Pásková, 2012, s. 294). Regionální kulturní identita obyvatel je vědomí sounáležitosti obyvatel s určitým místem a jeho kulturou (Heřmanová et al., 2009).

Předpokladem a zdrojem kulturní identity je kolektivní paměť (Heřmanová et al., 2009, s. 114). Ta obsahuje podle Zelenky a Páskové (2012, s. 269) „*znalosti, dovednosti, zážitky, zvyky a tradice*“ určité skupiny, která společně komunikuje, a kterou spojuje historie. Jak dále uvádějí, kolektivní paměť se předává následujícím generacím spontánně a různou formou (např. prostřednictvím mýtů, pověstí a bájí, výchovou, uměním atd.). Z této definice je patrný význam a důležitost pověstí, bájí i legend pro člověka, neboť jakožto součást kolektivní paměti jsou tvůrcem kulturní identity. Jak dodává i Hulpach (2002, s. 9): „*Až k bájným počátkům sahá dějinná paměť národa, který by bez ní přestal být národem.*“

Odlišnost kulturní identity pocítí člověk až tehdy, kdy se střetne s cizím prostředím, či návštěvníkem z cizího prostředí (Venclová et al., 2015, s. 64). A právě v tom spočívá princip cestovního ruchu. Podle Zelenky a Páskové (2012, s. 294) ho proto lze nazvat formou „*interkulturní interakce*“, což znamená střetávání odlišných kultur. Jak dále rozvádí, může ovlivnit kulturní identitu obyvatel navštíveného místa, a to buď pozitivně (hrdost až patriotismus, vyznačující se např. návratem k tradicím a zvýšenou péčí o dědictví), nebo negativně (netolerance až xenofobie). Také uvádí, že může kulturní identitu oslabit a to vtažením globalizačních trendů návštěvníky. Jednoduše lze říci, že cestovní ruch přenáší prvky kultury, vzájemně je mísí a ovlivňuje jak návštěvníky, tak i místní.

Problém nastává, pokud cestovní ruch motivovaný určitou specifickou poptávkou naruší kulturní identitu obyvatel nějakého místa, regionu či dokonce státu. Takový případ se stal v Rumunsku v oblasti zvané Transylvánie (česky též Sedmihradsko). Duncan Light (2007) se zabýval tamním rozvojem cestovního ruchu, kde se hlavním lákadlem stala fiktivní literární postava Dráky, původně založená na pověsti, a to i přes odpor místních a dokonce státu. Problém označuje jako „*Drákula turismus*“ a spočívá v tom, že „*spojení*

s upíry a nadpřirozenem je v rozporu s vnímáním kulturní a politické identity moderního rozvinutého evropského státu“ (volně přeloženo podle Light, 2007, s. 748). Navíc dodává, že mnoho Rumunů to považuje za urážku jednoho jejich středověkého vládce, který byl shodou okolností také znám jako Drákula, celým jménem Vlad Tepeš. Ten se proslavil tím, že byl velmi krutý a „údajně“ nechával nabodávat své nepřátele na kůl (Light, 2007). Light (2007) dodává, že to byla ale historická postava, a i přes svou krutost, byl tento vládce v rumunských dějinách uznáván. Jenže poté vyšla kniha Drákula, příběh o upírovi z východní Evropy, kterou napsal Bram Stoker, a všichni si začali tuto literární postavu spojovat s Vladem (Light, 2007). Light (2007) dále tvrdí, že přestože existují jisté důkazy, že autor knihy vycházel z místních historek, a že upír byl významným elementem v Transylvánském folkloru, místní obyvatelé s tím nesouhlasí a nechtějí být spojováni s touto „nově prisouzenou“ identitou. Nicméně, kniha se stala bestsellerem a do země přijížděly davy turistů, zvláště poté co se země otevřela západu, aby zde hledaly literární, historické i nadpřirozené kořeny upíra Drákuly (Light, 2007). Vznikaly i tematické zájezdy, které i když byly žádány v Americe, způsobily v Rumunsku zděšení (Light, 2007). Jak Light (2007) vysvětluje, bylo to dáno tím, že líčily Transylvánii jako domov upírů a pradávne pověřivosti, a cestujícím třeba radily zásobit se česnekem. Podle Lighta (2007, s. 756) si vláda uvědomovala sílu této pověsti, a i když stát potřeboval peníze do státní pokladny, čelil dilematu „*identita vs. ekonomika*“, stejně se nakonec rozhodl tento typ turismu nepodporovat, jen tolerovat. Jak Light (2007) uvádí, největší problém vidí Rumunsko v tom, že tato pověst podporuje zdání nemoderní civilizačně nedotčené země, vytváří falešné představy o kulturní identitě obyvatel, což je samozřejmě v rozporu se snahou prezentovat se jako moderní vyspělý evropský stát. Light (2007) dodává, že dodnes je tento fenomén pro Rumunsko nevídaný, ale existuje řada příležitostí, jak by se dal využít. Uvádí například, že by mohl být využit v marketingu a brandingu společností (vytváření obchodních značek a log) jako východisko pro propagaci dalších zdrojů a zážitků, které tato destinace může nabídnout.

Podobným problémem se zabývá i Venclová et al. (2015, s. 61), která uvádí, že „*mezi nejpalcivější otázky destinací silně ovlivňovaných fikcí patří rozhodování, zda se mají držet své literární nebo filmové pověsti, nebo zda je kvůli udržení autenticity nutné uměleckou nadsázku korigovat*“. Tzn. destinace, které jsou silně ovlivněné uměleckou tvorbou, ať už literární, nebo filmovou, může jít i o ztvárnění pověstí či legend jako je tomu v případě Rumunska, se musí rozhodnout, jestli podpoří takový cestovní ruch, který z toho bude

vyplývat, i za předpokladu, že to může ohrozit autenticitu destinace, nebo třeba kulturní identitu obyvatel.

Aby se předcházelo alespoň částečně problémům, které jsou demonstrovány na příkladu Rumunska, je nutné správně budovat destinační identitu. Jak tvrdí Venclová a kolektiv (2015, s. 202), destinace si potřebuje uvědomit svou identitu stejně jako jedinec, aby ji pak mohla dále budovat. Zelenka a Pásková (2012, s. 106) definují destinační identitu jako „*druh kolektivní identity, kdy se skupina rezidentů žijících v určité turistické destinaci identifikuje nejen s její tradicí a kulturně historickými specifiky, ale i se základní filosofií, cíli, prostředky a postupem místního destinačního managementu*“. To znamená, že místní lidé souhlasí s tím, jak je destinace vedena a kam směřuje její cestovní ruch. Venclová et al. dodávají (2015, s. 202), že je při vytváření destinační identity potřeba zapojit nejen pracovníky cestovního ruchu, ale i místní a návštěvníky, podnikatelskou i veřejnou sféru, a přihlídnout k hmotným i nehmotným vrstvám krajiny. Pokud tyto prvky nespolupracují, může dojít k paradoxu destinace (Venclová et al., 2015). Ten je patrný třeba z příkladu Rumunska, které se chce prezentovat jako moderní země, ale jeho obraz mezi návštěvníky je opačný.

4.1.5 Kulturní CR a jeho podoby

„Dědictví je odkaz z minulosti, s nímž žijeme dnes a který předáme budoucím generacím.

Náše kulturní i přírodní dědictví je nenahraditelným zdrojem života a inspirace.“

UNESCO (2016, online, přeloženo)

V předchozích kapitolách bylo vysvětleno zařazení pověstí a legend mezi nehmotné kulturní dědictví. Z toho vyplývá, že forma cestovního ruchu, která se bude na základě toho rozvíjet, je právě kulturní, resp. kulturně-poznávací cestovní ruch.

Obecně cestovní ruch (CR) je definován podle Zelenky a Páskové (2012, s. 83) jako „*komplexní společenský jev*“. Komplexnost spočívá především ve vnímání celistvosti a propojenosti jednotlivých aktérů a aktivit souvisejících s cestováním samotným. Neřadí se sem totiž jen osoby cestující mimo své obvyklé bydliště, ale i osoby poskytující jim služby a produkty, stejně jako veškeré aktivity související s využitím a ochranou zdrojů pro CR (Zelenka a Pásková, 2012, s. 83). Němčanský (1999) hovoří o systémovém pojetí cestovního ruchu. Zdůrazňuje (1999, s. 40–41), že turismus je systémem, který je tvořen různými prvky, mezi nimiž jsou vztahy. Středem zájmu je podle něj člověk, proto kromě ekonomického prostředí, je nutné sledovat i prostředí sociální, ekologické a technologické.

Také poukazuje na otevřenost tohoto systému způsobenou neustálým kontaktem s vnějším prostředím a jejich vzájemné ovlivňování (Němčanský, 1999, s. 42). Z těchto definic lze jednoznačně vyvodit, že cestovní ruch je velmi provázaný jev, který rozhodně nelze definovat ani shrnout samotným pojmem „cestování“. V žádném případě také nelze vypustit vnější okolí, které cestovní ruch ovlivňuje, tím je myšlená především destinace, cílové místo a jeho obyvatelé. Z pojetí Němčanského (1999) je patrné, že cestovní ruch a destinace s místní komunitou se navzájem neustále ovlivňují. Provázanost uvnitř systému tak naznačuje, že je mezi nimi nutná jistá míra spolupráce, jinak selžou vazby a bude to mít negativní dopady nejen pro obě strany, ale pro celý systém cestovního ruchu.

Podle motivace návštěvníka rozeznáváme několik forem CR (Zelenka a Pásková, 2012, s. 167). V rámci této práce je důraz kladen na kulturní (kulturně-poznávací) cestovní ruch, jehož základní motivací je podle Zelenky a Páskové (2012, s. 293): „*poznávání kulturního dědictví a kultury dané země a jejich rezidentů. Cílem návštěvníků jsou kulturní atraktivity a kulturní akce (koncerty, opery, balet apod.), historické stavby, archeologická naleziště, historické artefakty*“. Indrová a kol. (2007, s. 18) definují kulturně-poznávací CR pomocí výčtu, kde zdůrazňují, že jde především o poznávání historie, kultury, tradic a zvyků, a to vlastních i jiných národů. Navíc poukazují také na významnou výchovně vzdělávací funkci, kterou tato forma CR plní. Tittelbachová (2011, s. 153) shrnula náplň kulturního turismu velmi jednoduše jako „*konzumování kulturních statků*“.

Němčanský (1999, s. 43) rozumí formou CR způsob jeho projevu typický pro uspokojování určitého souboru potřeb. Pro kulturní CR tímto souborem jsou lidské potřeby především z vyšších pater Maslowovy pyramidy, tzn. touha po poznání a sebepoznání, rozvoj osobnosti, estetické i kognitivní potřeby apod. (Zelenka a Pásková, 2012, s. 330). O kulturním cestovním ruchu tak lze souhrnně říci, že prostřednictvím poznávání jiného i vlastního prostředí (národa) a jeho kultury, obohacuje člověk především sám sebe, svou osobnost, svůj vnitřní svět a to je důležitý stimul k cestování.

Tittelbachová (2011, s. 153) k pojmu kulturní turismus ještě dodává, že má dvě základní kategorie, a to: „*heritage turismus (památkový turismus), zaměřený na kulturní a historické dědictví, a art turismus, zaměřený na soudobé kulturní projevy*“. Vzhledem k obsahu této bakalářské práce je větší důraz kladen na heritage turismus, jemuž je věnována následující podkapitola.

Heritage turismus

Heritage turismus, zatím nemá oficiální český ekvivalent, neboť se většinou obecně považuje za kulturní CR. Tittelbachová (2011) ho označuje jako památkový, to ale není úplně přesné, protože v sobě zahrnuje samozřejmě i nehmotné dědictví, což je sice také památka, ale první, co se člověku při označení památka vybaví, je stavba. Mohlo by tím tak docházet k opomíjení duchovního dědictví. Oficiální definici vytvořila organizace zvaná National Trust for Historic Preservation (2016, online) a zní: „*Cestování za prožitím míst, artefaktů a aktivit, které autenticky reprezentují příběhy a lidi časů minulých i současných*“ (volně přeloženo).

Zajímavý a přínosný je pohled autorů Hoppen et al. (2014), kteří se ve své odborné studii zabývající se literárním cestovním ruchem, kam mimochodem patří i fiction (též mystery) turismus, který spočívá v navštěvování míst spjatých s literárně zpracovanými a známými legendami (Robin Hood – Sherwoodský les, Král Artuš – Tintagel aj.), při snaze o zařazení naráží na srovnání kulturního a heritage turismu. Hoppen et al. (2014) říkají, že mezi nimi existuje nepatrný rozdíl, přestože je nelze úplně odlišit, neboť se vzájemně překrývají. S odkazem na National Trust for Historic Preservation (2016, online) Hoppen et al. (2014) vidí hlavní rozdíl v tom, že heritage turismus je více provázaný s místem a vytváří tak pocit sounáležitosti, pocit že každé místo je zakotvené v krajině, architektuře, artefaktech, tradicích a hlavně příbězích, jež činí toto místo unikátním. Proto také ve výsledku řadí literární turismus spíše sem. Z toho vyplývá, že i cesty motivované známými legendami či pověstmi patří do heritage turismu. Navíc Hoppen et al. (2014, s. 42) poznamenávají, že spojení reálného místa s legendární postavou, má pro návštěvníky speciální význam. Myšlenka, že by se tam mohla tato postava objevit, v nich vyvolává mnohem větší nadšení, než kráčet po stopách spisovatelů (Hoppen et al., 2014).

Souhrnně lze říci, že heritage turismus je zaměřen především na kulturní dědictví a jeho náplní je poznávání a prožívání kulturního odkazu minulých generací, který je cenný pro společnost natolik, že je uchovávan. Na rozdíl od toho kulturní CR je pojem nadřazený, který v sobě mimo dědictví zahrnuje i cestování za současnou kulturou, tzn. návštěvy kulturních akcí, festivalů, koncertů, opery, apod.

4.1.5.1 Specifika využití nehmotného kulturního dědictví v ČR

V předchozí kapitole bylo rozebráno pojetí kulturního cestovního ruchu a jeho podkategorie heritage turismu, kam je řazeno cestování motivované kulturním dědictvím. Využívání dědictví v cestovním ruchu však může být někdy problematické, zvláště u nehmotného dědictví.

Nehmotné dědictví je specifické tím, že jeho zdrojem je komunita, určité společenství lidí, kteří ho schraňují ve své paměti. Aby se nehmotné kulturní dědictví dochovalo, je potřeba kolektivní (historické) paměti (viz kapitola 4.1.4 *Kulturní identita*), pro jejíž udržování je podle Heřmanové et al. (2009, s. 119–123) důležité vykonávat „obřady“, tedy dodržovat tradice, místní zvyky, svátky, připomínat si důležité události, osobnosti apod., jinak by došlo k deformaci kulturní identity procesem zapomínání. Pro návštěvníky to znamená motivaci k cestě na danou oslavu, festival aj., pro místní to znamená každoroční rituál, posílení jejich kulturní identity a možná i příjmy pro obec. Problém nastane, pokud se místní, či jiná skupina lidí rozhodne pořádat tyto „slávy“ čistě z ekonomických důvodů, nehledě na jejich podstatu, účel apod. Vytržené z kontextu a často i velmi zjednodušené je „sehrává“ pro návštěvníky. Pak se mluví o tzv. inscenizaci či folklorizaci a často v souvislosti s tím dochází i k diskusi o autenticitě zážitku.

Autenticita se obecně překládá jako původnost, ryzost, pravost, skutečnost a v cestování se s ní označuje opravdovost turistických míst, prožitků, krajiny, kultury, tradic apod. (Zelenka a Pásková, 2012, s. 50). Naopak slovo inscenizace znamená hranost, připravenost a předstírání skutečnosti. Může být chápáno i jako opak autenticity. Zelenka a Pásková (2012, s. 236) uvádějí, že jde o „*komerčně motivované předvádění tradic a obyčejů*“. Dodávají také, že s cílem „*maximalizovat příjmy dochází k narušení autentických prvků místní kultury [...]*“. Folklorizace je formou inscenizace zaměřenou na nepřiměřené zdůrazňování a ožívování prvků lidové kultury, tzn. folkloru (Zelenka a Pásková, 2012, s. 165). Negativním rysem folklorizace je podle Mocné a kolektivu (2004, s. 208) v některých případech až „*průmyslová imitace folklorních výtvorů a jejich turisticko-komerční využívání [...]*“. Lze říci, že návštěvníkům je původní autentický prvek kultury „sehrán“, napodoben a stává se pro ně představením či divadlem.

Problematikou se zabývají i autoři Šípek a Štyrský (2007, s. 85), kteří na základě toho vyčleňují dva druhy turismu – turismus autenticity a turismus inscenační, který také označují za „*postmoderní formu turistického zážitku*“. Čistě turistický zážitek je podle nich jakousi mozaikou sestavenou z různých jevů a prožitků, které si člověk sestaví do vlastního

obrazu a ten se nemusí nutně shodovat s původní, autentickou podobou daného místa (Šípek a Štyrský, 2007). Jak uvádí, zprostředkovaná autenticita nemusí jednoznačně vést k nespokojenosti, jde hlavně o to, co návštěvník vlastně hledá a očekává. Logicky, jiný zážitek z účasti na folklorních festivalech bude mít účastník masového CR, který vyhledává podobné atrakce, a jiný zase cestovatel, který s touhou po autenticitě zavítá na slavnost do turismem neposkvrněné vesnice. Přesto mohou být oba spokojeni se svým získaným zážitkem.

Takovou specifickou skupinou v rámci nehmotného kulturního dědictví jsou pověsti a legendy, tedy souhrnně lidová slovesnost. Otázka zní, může u nich dojít také k inscenizaci, resp. folklorizaci? Většinou se v souvislosti s tímto problémem totiž mluví hlavně o tancích, tradicích a lidových slavnostech vytržených z kontextu doby. Příběh sám o sobě je trochu složitější. Plyne si svým vlastním dějem a má svou vlastní časovou linii. Může být zaznamenán v knihách a každý si ho může přečíst kdykoli bude chtít. Problém s inscenizací se tak zdá být nepravděpodobný. Při hlubším zamyšlení, ale lze dojít k opačnému názoru. Ve své podstatě je pověst i legenda zasažena inscenizací zrovna jako předvádění folklorních slavností mimo svůj účel a podstatu. Pro pochopení je nutné přenést se do doby, kdy takovéto příběhy vznikaly. Lidé, kteří si je vyprávěli, jim věřili, dokonce je považovali za pravdivý záznam své historie. Předávali si je mezi sebou generace po generaci, celé rodiny se scházely za dlouhých večerů, kdy si tyto příběhy vyprávěly. Ta kontinuita vypravování bohužel kdysi dávno ustrnula a tím i pověsti a legendy ztratily svou pravou autenticitu. V podstatě lze říci, že zařazení těchto příběhů do výkladu průvodce, který tím svůj výklad oživuje, je inscenizací. Už nejde o to pravé vyprávění od pamětníků, o tu pravou atmosféru a víru. Lidé jim již nevěří, což je pochopitelné, víru v ně přenechávají svým dětem. Navíc už neplní ani svůj základní účel, smysl, naopak slouží k pobavení. Na druhou stranu ovšem pověsti a legendy mohou dodávat místům zvláštní atmosféru, o čem bude pojednávat následující kapitola.

Na závěr lze říci, že na jednu stranu cestovní ruch podporuje zachování nehmotného kulturního dědictví. Ekonomickým přínosem pro rozvoj lokality motivuje místní k jeho udržování (Kesner et al., 2008, s. 41). Na druhou stranu ho ale také v některých případech využívá, ničí jeho původní podstatu a smysl, a tím nabourává místní komunitu. Řešení vidí Kesner et al. (2008) hlavně v určitém kompromisu mezi zájmy CR a zájmy místních, který by měl spočívat ve fungující spolupráci a v principech udržitelnosti.

4.1.6 Genius loci a jeho vztah k příběhům kraje

„Místa jsou zrcadly některých částí nás samých, jsou to nitky vedoucí k příběhům, tajemstvím a banalitám.“

Václav Cílek (2004, přebal knihy)

Genius loci je velmi významný fenomén, který se v současné době dere do popředí zájmu i v cestovním ruchu. Jak píše Vencálek (2011), jeho znalost se počátkem 3. tisíciletí stává i v České republice fenoménem zcela nových pohledů na funkci a společenský význam některých míst (např. místa spirituálního významu, místa s festivaly, legendami či poutěmi, místa s významnou koncentrací lidové architektury). Protože existuje souvislost mezi geniem loci a místy, které jsou označovány za svaté, tajemné, mystické, čehož si všímali již lidé před několika stoletími, a proto o nich vyprávěli své příběhy, má zde tento pojem své oprávněné místo.

Lidé si odedávna kladou otázku, jak to, že na ně některá místa tak silně působí a lákají je k návratu. Již po staletí putují lidé kraji, cestují do neznáma a hledají taková místa, která je naplní záhadnou energií a vyvolají v nich hluboké pocity. Na těchto místech se často stavěly chrámy, vytvářela se z nich poutní místa, a člověk je soustavně vyhledával. Za vším stojí právě sousloví „genius loci“, které označuje atmosféru, „ducha“ místa (Šípek a Štyrský, 2007).

Cílek (2004, s. 10) připodobňuje genia loci ke „*krajinnému rázu*“ s tím, že je mnohem méně uchopitelný. Jeho nejkratší a zároveň nejvýstižnější definice říká, že genius loci je „*důvodem, který neumíme pojmenovat, ale kvůli kterému se vracíme*“ (Cílek, 2004, s. 10). Také ho nazývá nejsilnější „*esenci krajiny*“ pevně vepsanou do tvarů, struktur i barev kraje. Proto nabádá k tomu, aby při rozvoji krajiny i každého města, byl zvážen jejich genius loci a nebyla tak poškozena „*duchovní kostra krajiny*“ (Cílek, 2004, s. 10). Šípek a Štyrský (2007, s. 65–66) doplňují tuto definici o výčet momentů, které mohou tvořit či podmiňovat fenomén genia loci. Kromě přírodní lokality, resp. krajiny, kterou zmiňuje i Cílek (2004) přidávají ještě: kulturní ztvárnění, atmosférické podmínky, roční dobou, ale i aktuální psychické a fyzické vyladění člověka. Genia loci spojují s pocity neopakovatelnosti, vznešenosti a záhadnosti. Ve Vencálově (2011, s. 349) pojetí je genius loci tvořen člověkem, a to kumulací jeho životních představ a konkrétních významů, které přisuzuje jednotlivým místům. Podle Vencálka (2011) zahrnuje genius loci kromě krajiny a přírodních prvků i hmotné a nehmotné kulturní projevy, které z té krajiny vychází.

Ve výsledku jde vlastně vždy o prožitek, který se váže k určitému místu, je jím vyvolán a umocněn. Místem, kde je možno se setkat s geniem loci je prakticky cokoli, co v člověku vyvolá tyto silné intenzivní prožitky. Stačí, aby se otevřel světu a vnímal prostředí, ve kterém se zrovna nachází. Takové místo by se mělo něčím lišit, mělo by mít jedinečné kouzlo. Může jím být například architektonicky skvostná stavba poznamenaná tíhou let a přesto odolávající nepříznivým vlivům. Stejně jako dokonalá člověkem nedotčená příroda plná pozoruhodných organismů. Může to být také místo citově blízké z hlediska života jedince, např. domov. Jak praví Cílek (2005, s. 214): „*Důležitější je malé místo, se kterým souzním, než velké poutní místo, kde jsem jen návštěvníkem*“.

V cestovním ruchu má dnes genius loci své pevné místo. Je vyhledáván poutníky i cestovateli, a jeho správné uchopení pomáhá k rozvoji destinace. O síle těchto míst však věděli lidé již dávno. Jak tvrdí Šípek a Štyrský (2007, s. 63) lidé nestavěli do krajiny chrámy, menhiry a dolmeny jenom tak, šlo o podchycení nějaké tušené energie – „ducha místa“. Stejně tak zvláštní přírodní útvary v krajině přitahovaly odněpaměti pozornost. Ať už tato místa vytvořily lidské či přírodní síly, na člověka většinou silně působila a to si neuměl zpočátku racionálně vysvětlit. Není tedy divu, že k nim často také doplnil nějaký ten příběh, který měl vysvětlit jejich vznik, zvláštnost, snažil se popsat jejich atmosféru. Jenže s omezeným věděním, bujnou fantasií a pověřivostí použil k popisu i ne jeden nadpřirozený jev a tak vznikaly místní historky, legendy, pověsti (zvláště pověsti etiologické, etymologické, viz kapitola Pověsti). Jak poznamenala Mocná a kol. (2004) většinou se tyto příběhy vázaly k místům s magickou mocí a skrytým tajemstvím. Cílek (2005, s. 43) o tomto jevu mluví jako o „*polidštění krajiny pomocí příběhů a pověstí*“. Dodává také, že se velké množství pověstí a pověrečných vyprávění váže ke kapličkám, smírčím křížkům, památným stromům, vztyčeným kamenům, apod. To jsou podle něj místa, kde dochází ke střetu světa lidí a světa přírody a jsou důležitá pro vztah ke krajině.

To znamená, že lidé si ta zvláštní místa, kde pocítili výjimečnou energii, atmosféru, které se dnes říká genius loci, různě označovali a doplňovali příběhy. Cílek (2005, s. 46) naznačuje, jak mohla taková pověst vzniknout na příkladu Čertovy či Husovy kazatelny na Sedlčansku. „*Andělé přeci takovéto kameny nestavějí, takže to musel být čert. Kámen vypadá jako kazatelna, ale zde by přeci venkovský farář nekázal, takže to musel být Jan Hus*“ (Cílek, 2005, s. 46). A vznikla pověst. Takto jednoduše si lidé vše zdůvodnili a své poznatky si poté mezi sebou po staletí předávali. Stejným postupem mohly vznikat i legendy. Na místech kde se „údajně“ děly zázraky, nechal člověk vystavět kapličky,

křížky, kostely a místo bylo považováno za svaté. Hodně to vypovídá o jejich tehdejší představivosti a vztahu ke krajině.

Při pohledu z druhé strany, dnes když člověk putuje krajinou a zná její příběhy, může na něj ta krajina mnohem více působit. A nejen krajina, řada míst, která vznikla lidskou činností. Typickým příkladem je třeba Stonehenge. Je opředen tajemstvími a legendami, dodnes tam míří tisíce lidí, aby prožili tu jedinečnou atmosféru. Nebo třeba Sherwoodský les. Pro někoho je to „jen“ les, pro jiného místo, kde se údajně proháněl hrdina jménem Robin Hood. Takovýchto míst existuje na Zemi nespočet, lidé je vyhledávají a cestují někdy obrovskou dálku, jen aby se mohli projít tam, kde třeba kdysi údajně stával bájný hrad Kamelot. I v České republice je řada takovýchto míst. Dokládá to obsáhlá publikace Martina Stejskala (2011) *Labyrintem míst klatých*. Z toho lze odvodit, že znalost příběhu vázajícímu se k určitému místu, může tomuto místu dodat jistou dávku mystičnosti, tajemna, svátosti apod., vytvořit jedinečnou atmosféru, a stát se tak vyhledávaným cílem turistů. Někteří návštěvníci dokonce na takových místech pociťují *genia loci*, stejně jako ho třeba pociťovali ti, kteří tyto příběhy tvořili.

4.2 Význam pověstí a legend v cestovním ruchu

„Příběhy nám říkají, co jsme věděli, ale zapomněli; a připomínají nám, co jsme si ještě nepředstavili.“

Anne Watson (cit. dle Nekudy, 2016, online)

V předchozích kapitolách byly pověsti a legendy zasazeny do obecného kontextu teorie kultury a byl vysvětlen jejich význam pro člověka. Ten spočívá především v kulturním obohacení společnosti a zdroji kulturní identity. Nyní je na místě podívat se na jejich význam pro cestovní ruch a odpovědět si na otázku, proč se legendami a pověstmi v cestovním ruchu vůbec zabývat. Na tuto problematiku se dá nahlížet ze dvou úhlů pohledu, tzn. z pohledu strany nabídky a poptávky.

Strana nabídky je tvořena obcemi, regiony či státy, zkrátka turistickými destinacemi. Jejich cílem je většinou nalákat turisty na své území a profitovat tak z cestovního ruchu. Nejčastějšími cíly jsou proto ekonomické, marketingové, popřípadě i kulturní. Pověsti a legendy jsou pro ně kulturním dědictvím, tedy nehmotnou atraktivitou, a společně s ostatními prvky kultury vytváří kulturně-historické předpoklady pro rozvoj turismu na tomto území (Vystoupil et al., 2015). Někdy jejich potenciál může být velmi silný a legenda či pověst se stane doslova PULL faktorem, což lze demonstrovat například na již

zmiňované pověsti o Drákulovi, která byla navíc umocněna známým literárním zpracováním. Dalším typickým příkladem jsou pověsti a legendy Anglie, zvláště pak legendy o králi Artušovi, Robinu Hoodovi, obru z Cerne Abbas apod. (VisitBritain, 2015, online). Robb (1998) říká, že se Artušova legenda stala doslova neoddelitelnou součástí návštěvníkova očekávání při návštěvě oblasti Tintagel. Navíc se podepsala na celé oblasti tím, že poskytla dominantní téma pro obchodování a marketing (Robb, 1998).

Koudelková (2008, online) vidí největší význam lidových vyprávění pro regiony v uchování jejich paměti a povědomí o lokální minulosti. To připomíná skutečnost, že by na toto dědictví nemělo být nahlíženo pouze z pohledu ekonomického, ale i kulturního. Zvláště pak při tvorbě produktů CR by měla být respektována místní kulturní identita, a produkt by měl být její přirozenou součástí. Nemělo by docházet k negativním jevům jako folklorizace, či k narušení identity obyvatel jako v Rumunsku (*viz Kulturní identita*).

Nicméně, legendy a pověsti jakožto kulturní dědictví jsou do jisté míry potenciálním zdrojem zisků pro destinaci, pokud je tedy správně využije. Navíc lze říci, že současný trh není touto nabídkou zatím tolik nasycen, a tím pádem vzniká řada příležitostí i pro regiony a destinace, které se v jiných oblastech nemohou vyrovnat své konkurenci. Když se k tomu přičte ještě vzrůstající poptávka po zážitcích, zážitkových programech (Šípek a Štyrský, 2007), trend cestování s dětmi, tak se pověsti a legendy jeví jako vhodná příležitost.

Mezi základní oblasti, kde se v cestovním ruchu dají tyto příběhy využít, patří např. plánování a vytváření destinační identity, image, tvorba tematických produktů cestovního ruchu, v marketingu, branding, při interpretaci, ožívování (animaci) atraktivit a na řadě dalších míst. Konkrétním možností se bude věnovat následující podkapitola.

Druhou stranu tvoří strana poptávky, což jsou účastníci cestovního ruchu, resp. kulturního cestovního ruchu, neboť tam se z hlediska teorie řadí cestování na místa spjatá s kulturním dědictvím. Ale protože motivace může být různá (hledání literárních, kulturních, historických i nadpřirozených kořenů pověstí a legend (Light, 2007), často se obecně mluví o tematickém CR. Dokonce sem lze zařadit i dark turismus, či tzv. mystery turismus, protože někdy je hlavní motivací hledání tajemna, mystiky a záhad. Legendy samotné pak mohou být motivací v rámci náboženského CR, který směřuje na poutní místa, místa údajných zázraků, narození světců apod. (Němčanský, 1999). Lze také říci, že pověsti a legendy nemusí být konkrétní motivací, cílem k návštěvě daného místa, ale návštěvníci na ně mohou narazit náhodou při objevování jiných atraktivit destinace např. ve výkladu průvodce.

Obecně jednou ze základních motivací k cestování je touha po poznání. Člověk cestuje, aby poznal místa, kulturu, tradice, kraje ale i sám sebe. Také se chce oprostít od každodenní reality a toho docílí třeba netradičními zážitky. Šípek a Štyrský (2007) uvádí, že turista v dnešní postmoderní době hledá především nové zkušenosti a zážitky. A protože dnešní svět a doba je velmi hektická, očekává i zážitky velmi intenzivní. „*Tyto zážitky může zprostředkovat pouze jinakost, něco co ještě neviděl, co se liší od jeho běžného domácího života*“ (Šípek a Štyrský, 2007, s. 7). Základním prvkem zážitku souvisejícím s kulturním dědictvím je přitom příběh, který dodá na autenticitě navštíveného místa (Doubnerová, 2008). Podle Venclové a kol. (2015, s. 124) mohou být zážitky ještě umocňovány například oživováním představ patřících k místu. Z toho lze usoudit, že pro člověka hledajícího poznání a intenzivní zážitky mohou být lákavé produkty pracující s nadpřirozenými jevy a duchovní podstatou, což jsou prvky, které již nejsou běžnou součástí života, ale jsou uchovány v pověstech a legendách. Často je lidé opomíjí a fantazii přenechávají pouze dětem (Venclová et al., 2015). Poznávání ale není přeci jenom o tom, dojet někam a prohlédnout si historické stavby, ale je to o pocitech, o prožitcích a o tom, co si z toho člověk odnese.

Správně využitě pověsti či legendy například při animaci atraktivity dramaturgizují, zesilují prožitek, oživují představy, vyvolávají emoce, přidávají na záhadnosti, apod. Také dotváří celkový obraz daného místa a jeho atmosféru – *genia loci*. Ve výsledku nejde ani tak o obsah těchto příběhů, ale spíš o to, naučit se vnímat i duchovní stránku míst, které třeba turista při svých cestách navštíví. Hledat místa kde pocítí *genia loci*, protože to je to, co ho vnitřně obohatí. Jak řekl i Ignác z Loyoly (cit. dle Venclové et al., 2015, přebal): „*Duši nenasytí ani neuspokojí množství vědění, ale vnitřní nazírání a vychutnávání věcí*“. Legendy a pověsti jsou ještě navíc jedinečným pokladem lidové tvořivosti, odkazem minulosti, který přináší svědectví o smýšlení, o hodnotách a životě dřívějších generací. Pomáhají odhalit velké bohatství národní literatury, slovesnosti a folkloru. Pro účastníky cestovního ruchu jsou tak zdrojem cenných poznatků, nevšedních zážitků i ponaučení.

Co se týká cílové skupiny, v první řadě jsou to děti. Mají bujnou fantazii, zbožňují různé příběhy a pohádky, takže není divu, že z prohlídky hradu je zaujmou hlavně ty historicky o strašidlech, bezhlavých rytířích či bílých paních. Kromě rodin s dětmi, což je asi největší cílová skupina, si najdou své příznivce i napříč celým spektrem návštěvníků. Lidé co mají rádi tajemno, esoteriku, záhady aj. ty si přijdou na své.

Velikost poptávky sice nelze jednoduše odhadnout, ale existují některé indikátory, které poukazují na vzrůstající popularitu tématu legend a pověstí všeobecně. Takovým prvním ukazatelem zájmu lidí o tajemno je každoročně vysoká návštěvnost Stonehenge, zvláště v době letního slunovratu. Minulý rok (2015) zde přišlo oslavit pohanský svátek kolem 23 000 lidí (Gani, 2015, online). Mezi další ukazatel může patřit žádanost a prodejnost knih s podobnou tematikou. V posledních několika letech se na trhu objevila celá řada knih o posvátných, či tajemných místech. Mezi nejčastěji zmiňovanými autory jsou Václav Cílek (Makom, Krajiny vnitřní a vnější, Kameny a Hvězdy), Jiří Kuchař a Václav Vokolek (série knih: Esoterické Čechy, Morava a Slezsko), Václav Vokolek (série knih: Neznámé Čechy), Martin Stejskal (Labyrintem míst klatých), Luboš Y. Kolářek (edice knih: Tajemné stezky), Jitka Škápíková (Kdo kde straší) a mnoho dalších. Některé pověsti a legendy se dočkaly i filmových zpracování. Z českých jsou to například pověsti staré Prahy (Kozí příběh). Několikrát zpracované jsou legendy anglické – Král Artuš, Excalibur apod.

Obecně jsou pověsti a legendy pro cestovní ruch důležité, protože v první řadě uchovávají paměť národa. Také oživují a polidšťují historii, která se tak stává pro širokou veřejnost „stravitelnější“ a zábavnější. Jsou zdrojem zážitků, např. v podobě kostýmových prohlídek, programů pro děti, aj. Dokládají význam některých míst – např. svatá a poutní místa (Svatá hora u Příbrami, Svatý kopeček u Olomouce). Jsou důležitým prvkem krajiny, ať už v hmatatelné podobě (většinou se váží k neobvyklým až tajemným přírodním útvarům a místům, dávají jim jména), či v duchovní podobě – genius loci. Z tohoto výčtu je patrné, že legendy a pověsti mají v cestovním ruchu své pevné místo, ač třeba ne tak významné jako ostatní památky hmotné i nehmotné, odkazy na ně však lze najít na řadě míst, což vytváří širokou škálu možností jejich využití – od pouhé inspirace až po marketingový nástroj.

4.2.1 Možnosti jejich využití v cestovním ruchu

Dříve opomíjené téma, které se dnes naštěstí se vzrůstajícím zájmem o cestování za zážitky dostává znovu na povrch, a nachází své využití v rámci cestovního ruchu. Tato podkapitola si neklade za cíl vyjmenovat všechny možnosti aplikací příběhů kraje (pověstí a legend) v cestovním ruchu. Jejím úkolem je spíše nastínit některé oblasti pro využití a dokázat tím, že zde mají své místo.

Nejběžnější využití nalézají pověsti a legendy ve výkladu průvodců na hradech, zámcích, v dolech apod. Průvodce lidovou historkou oživí svůj výklad a „polidští“ historické údaje. Největší ohlas sklídí u dětského publika, jak ale říkají Venclová a kol. (2015), jediné, co návštěvníka mnohdy zaujme z průvodcova výkladu těžce nastudovaných dat, jsou právě zábavné historky, napínavé příběhy a tajemné pověsti. To je také jediné co si z toho mnohdy odnese. Tento fakt si průvodcovské služby začínají uvědomovat a vychází vstříc trendu zážitkových prohlídek. V České republice je známý například projekt s názvem „Otevřte 13. komnatu“, který se specializuje na prohlídky s tajemnými postavami (Zlatý pruh Polabí, o. p. s., nedat.). Můžou to být postavy z historie stejně jako z pověstí a legend. Lákají na zážitky všemi smysly a důkladně pracují s dramaturgií. Některé kostýmové prohlídky mohou být doplněny i divadelními vsuvkami, kdy jsou konkrétní příběhy přímo sehrávány. Výjimkou v poslední době nejsou ani prohlídky ve večerních hodinách, což dodá představení ještě lepší atmosféru. Venclová et al. (2015, s. 215) k tomu dodávají, že pro správnou interpretaci je potřeba návštěvníka takto zaujmout, nadchnout, využít jeho zvědavosti a nechat ho prožívat vše na vlastní kůži.

Samotnou kapitolu pak tvoří již přímo pro děti určené pohádkové prohlídky, kde se mnohdy dramaturgují i místní pověsti. Příkladem je hrad a zámek Staré Hrady, který má ve své nabídce hned tři pohádkové okruhy (Staré Hrady, 2016, online). Z této nabídky je patrný dlouhodobější trend cestování rodin s dětmi, jimž se nabídka prohlídek přizpůsobuje. Pro děti jsou někdy pořádány ještě také speciální typy akcí (eventů) – tzv. pohádkový les (Venclová et al., 2015). Tam dochází k dramaturgii a ožívování pohádek, ale výjimkou nejsou ani staré pověsti české.

Běžně se podle Kesnera a kol. (2008) legendy a pověsti objevují jako součást naučných stezek (např. Graselovy stezky). Váží se k místům v krajině, dávají jim názvy, vysvětlují jejich vznik i důležitost. V české krajině je typická také přítomnost drobných sakrálních objektů (kříže, zvonice, boží muka), které poukazují na určitou významnost místa (Cílek, 2005). Většinou se k nim váží právě i různé lidové příběhy, jejichž znalost v kombinaci s ostatními vlivy může posílit ducha místa. To podporuje pěší turistiku, cykloturistiku apod. neboť taková místa jsou častými zastaveními na trasách. Nabízí se zde také využitelnost ve venkovském cestovním ruchu a tím i důležitá podpora regionů. Lidé přijíždějící se rekreovat na venkovská sídla často vyhledávají kontakt s přírodou, tradicemi, lidovým prostředím, jehož součástí jsou i místní historky dotvářející kulturní identitu těchto obyvatel. Například Velká Británie vybízí návštěvníky k jednodenním

procházkám venkovem, který je zde plný tajemných příběhů, což dokáže podle nich změnit venkovskou procházku na dobrodružství napříč historií (Rushby, 2015, online).

Své místo mají legendy a pověsti i v geoparcích, kde je hlavní myšlenkou aktivně poznávat krajinu, prvky neživé přírody a jejich vazby k místním obyvatelům (Zelenka a Pásková, 2012). Jak uvádí Kubalíková (2013, s. 147) geopark by neměl zahrnovat jen geologické dědictví a kulturní atrakce, ale také dědictví, které je těžko měřitelné (tradice, legendy, pověsti, mýty, hudbu, vizuální umění, pojící se s daným místem či regionem). Průvodce geoparku tak může například při vysvětlování geologických procesů poznamenat i historiky vážící se k místním názvům, vzniku přírodních úkazů apod. Protože geopark má ukázat vazby lidí na krajinu, pak se jejich využití zde přímo nabízí. Jak bylo již doloženo, z těchto příběhů je totiž patrný tehdejší respekt k přírodě, závislost na ní i chápání jejich složitých procesů. V publikaci Metodiky národních geoparků je navržen jeden ze způsobů, jak s takovým příběhem pracovat. Uvádí se zde, že „*děj poutavého příběhu (tzn. pohádky, pověsti, historické události) může být rozdělen na díly a rozmístěn na návštěvnický okruh (optimálně na do té doby málo atraktivní trasu)*“ (Zelenka et al., 2014, s. 29). Lze přitom využít různé prezentační techniky, a to od klasických panelů s textem, přes brožury a živého průvodce, až ke zvukovým panelům, poslechovým průvodcům, či přímo k inscenovaným scénkám (Zelenka et al., 2014). Těž je zde doporučováno použití ilustrací a uměleckého ztvárnění příběhu. Tento návrh je samozřejmě využitelný i mimo geopark.

Méně běžný, ne však úplně ojedinělý, je nápad tvorby soch v krajině, které vychází z místních historek. Jde o umělecké zpracování motivů, symbolů i postav z pověstí. Příkladem mohou být díla sochaře Michala Olšiaka na Žďársku, který ve volné přírodě vytváří impozantní betonové sochy již 6 let (ČT24, 2012, online). Ty se stávají pro mnohé atraktivním turistickým cílem.

Obr. 5: Socha koňského povozu u Hamrů, kde podle pověsti uvízl na blatech.
Zdroj: ČT24 (2012, online)

Obr. 4: Socha vodníka v Hostětíně.
Zdroj: Centrum Veronica Hostětín (2016a, online)

Velmi zdařilým projektem „Soch v krajině“ je též projekt vzdělávacího a informačního střediska „Centrum Veronica Hostětín“. Během sochařského symposia umělců v roce 2002 vzniklo na území obcí Hostětín, Pitín, Šanov a Rokytnice 15 dřevěných soch v krajině, které vychází převážně z místních pověstí a jsou propojeny stezkou (Centrum Veronica Hostětín, 2016b, online). Vybízí tak k výletům za příběhy, za poznáním historie kraje a navázáním kontaktu s místní přírodou i tradicemi.

Své nezastupitelné místo mají legendy a pověsti i v marketingu a branding (tvorba firemních názvů a log), což potvrzují Light (2007) i Strielkowski (2013). Ukázkovým příkladem využití pověstí a legend v marketingu je unikátní projekt agentury CzechTourism, která propaguje Česko jako Zemi příběhů. Vychází z tvrzení, že *„každý region v Česku je plný tajemství a poutavých příběhů, které podtrhují jeho charakter a výjimečnost“* (CzechTourism, 2015b, online). Pomocí pověstí a legend propaguje například destinaci České Švýcarsko – *„Hrady loupeživých rytířů“* (CzechTourism, 2015c, online) či okolí Luhačovic – *„Zázračné prameny v okolí hory čarodějů“* (CzechTourism, 2015d, online).

Legendy a pověsti jsou tak často nedílnou součástí propagačních materiálů, knižních průvodců (např. průvodce „Kdo kde straší“ od Jitky Škápíkové, 2012), tematických map (např. edice „Mapy tajemných míst“), využívají se v názvech restaurací, kaváren i ostatních oblužných zařízení. Bývají také na webech měst a obcí. Podle Zelenky a Kysely (2013, s. 249) patří jejich využití k aspektům zvyšující kvalitu webů, neboť pomáhají navázat vztah k sídelnímu místu a oživují jinak statickou prezentaci regionu. Někdy jsou legendy či pověsti známé natolik, že vytváří image celé destinace. Jak poznamenal i Robb (1998), který se zabýval vlivem legendy o Artušovi, symboly a náměty této legendy se stanou jednotícím prvkem celé destinace, ne jen konkrétních míst, a poskytnou dominantní téma pro obchod i reklamu.

V rámci propagačních materiálů jsou pověsti a legendy, jak uvádí Robb (1998), často spojovány se slovy jako např. legendární, tajemný, magický, romantický či mysteriózní. Kromě klasických informačních brožur mohou být využity i ve formě tzv. questingů (tištěných interaktivních průvodců). Svoboda (2015a, online) dodává, že česky se označují většinou jako tzv. hledačka, což je v podstatě průvodce, který zábavnou formou provede návštěvníka zajímavými místy, a ten při tom musí plnit různé úkoly, aby na závěr získal odměnu. Oživuje to v zásadě třeba prohlídku města a tím podporuje městský cestovní ruch. Stejně fungují i různé interaktivní turistické hry na bázi cestovních pasů, vandrovnic

knížek, kam musí návštěvník sbírat např. razítka. Ty jsou často zaměřeny na děti, tudíž výjimkou není ani pohádková tematika, či tematika městských pověstí. Venclová et al. (2015, s. 218) k tomu dodává, že právě hra je nejrozšířenějším animačním nástrojem, který podporuje plnější vnímání reality a místa.

S podobným nápadem přišel i Strielkowski (2013). Ten představil návrh na levný a efektivnější způsob propagace mystery turismu v evropských městech a to pomocí aplikace pro chytrý telefon. V České republice se zatím s tímto způsobem využití člověk neseťká tak často, jde ale o běžnou praxi v ostatních evropských zemích (Strielkowski, 2013). Uvádí například Stockholm, kde aplikace provede návštěvníka městem, kombinuje hru a úkoly, a ještě mu převypráví různé příběhy. Svůj návrh by Strielkowski (2013) chtěl aplikovat na pražskou legendu o Golemovi, která podle něj patří k významným prvkům místní židovské komunity. Aplikace by měla mít vyprávěcí charakter s interaktivní GPS mapou, kde by byla zaznamenaná trasa prohlídky Starého města (Strielkowski, 2013, s. 281). Návštěvník by se tak prostřednictvím aplikace seznamoval s legendou a přitom pociťoval atmosféru míst zmíněných přímo v legendě (Strielkowski, 2013).

S rychlým rozvojem informačních a komunikačních technologií narůstají i možnosti využití legend a pověstí v CR, jak je patrné z předchozího návrhu aplikace. Nicméně, dosud v českém prostředí chybí např. souhrnný web, který by zmapoval pověsti a legendy z celé republiky podobně jako se o to snaží kniha *Labyrintem míst klatých* od Martina Stejskala (2011). Určitě by to přispělo k propagaci této problematiky a zvýšilo povědomí o tomto bohatství především mezi mladou generací.

Obecně hrají pověsti a legendy významnou roli při interpretaci i animaci atraktivit. Příběhy s odkazy na skutečná místa, stavby, osoby či události mohou oživit a posílit ducha místa i lokální kulturu (Ptáček, 2004, s. 60). Presentace formou příběhu je, jak dokládá i Doubnerová (2008), mnohem účinnější než předkládání pouhých historických faktů a dat. Dobrý příběh, který pomáhá transformovat atraktivitu do zážitkového CR, má podle MMRČR (2008, s. 34) obsahovat faktické ale i fiktivní prvky, okořeněné např. prastarými příběhy. A těmito příběhy mohou být mimo jiné i místní pověsti a legendy, jakožto výpověď dějinné paměti národa. Dotváří atmosféru, oživují a posilují identitu místa.

5 Empirická část

5.1 Základní výzkumné otázky a hypotézy

Hlavním cílem celé práce je zmapovat pověsti a legendy Kutnohorska a analyzovat možnosti jejich využití v cestovním ruchu. Tomuto cíli předcházely dílčí cíle, které již byly naplněny v teoretické části, proto je nyní tento hlavní cíl prioritou. Již v kapitole *Cíl práce a metodika zpracování* byly zformulovány výzkumné otázky a dvě hypotézy. Některé z těchto otázek opět již byly zodpovězeny v teoretické části, kde šlo o to, nalézt pro téma teoretické souvislosti a zařadit ho do širšího kontextu kultury a cestovního ruchu. Nyní se práce bude věnovat dosud nezodpovězeným následujícím otázkám, které jsou směřované již ke konkrétní zkoumané oblasti, a jejichž odpovědi povedou k naplnění hlavního cíle:

1) Jaké pověsti a legendy nalezneme na území zkoumané oblasti (Kutná Hora a okolí)?

metoda výzkumu: *rešerše dostupných lokálně a regionálně zaměřených publikací (sbírky místních pověstí a legend)*

2) Jsou zde využívány v cestovním ruchu, a jak?

metoda výzkumu: *obsahová analýza dostupných publikací, propagačních materiálů, nabídky CR a dotazníkové šetření mezi pracovníky CR na Kutnohorsku*

3) Jaké je povědomí pracovníků CR na Kutnohorsku o využití pověstí a legend v CR?

metoda výzkumu: *dotazníkové šetření mezi pracovníky CR na Kutnohorsku*

4) Jaká je jejich zkušenost s touto problematikou?

metoda výzkumu: *dotazníkové šetření mezi pracovníky CR na Kutnohorsku*

Před začátkem výzkumu byly navíc zformulovány ještě dvě hypotézy, které byly ověřovány na základě výsledků dotazníkového šetření mezi pracovníky cestovního ruchu na Kutnohorsku. Ty navíc doplní celkovou analýzu využití.

Hypotézy:

H1: Pracovníci CR na Kutnohorsku jsou si vědomi využitelnosti pověstí a legend v cestovním ruchu.

H2: Ve své praxi v cestovním ruchu na Kutnohorsku se pracovníci CR s pověstmi a legendami již setkali.

Tab. 1: Hypotézy.

Hypotéza č. 1	Pracovníci CR na Kutnohorsku jsou si vědomi využitelnosti pověstí a legend v cestovním ruchu.
Zdůvodnění	I když toto téma není dosud řešeno v teorii cestovního ruchu, a ani literatura, která by se zabývala možnostmi aplikace tohoto typu ústního dědictví dosud neexistuje, je hojně využíváno v praxi.
Způsob ověření hypotézy	dotazníkové šetření – konkrétní otázky: Průzkumné otázky č. 5 + 5a + 4 + 4a
Hypotéza č. 2	Ve své praxi v cestovním ruchu na Kutnohorsku se pracovníci CR s pověstmi a legendami již setkali.
Zdůvodnění	Autorka v rámci povinné praxe, kterou absolvovala na pozici průvodce – praktikant v ČMS v červnu 2015, zjistila, že velká část zdejších průvodců využívá pověstí a legend ve svých výkladech, a že se to u návštěvníků setkává s pozitivním ohlasem.
Způsob ověření hypotézy	dotazníkové šetření – konkrétní otázky: Průzkumné otázky č. 12 + 13 + 7 + 14

Zdroj: *Vlastní zpracování*

5.2 Sběr informací a průběh šetření

Poprvé se autorka setkala s řešenou problematikou při vykonávání povinné praxe v rámci bakalářského studia, kterou absolvovala na pozici průvodce v instituci České muzeum stříbra (ČMS) v Kutné Hoře a to v červnu 2015 po dobu jednoho měsíce. Tato praxe nejprve zahrnovala přípravu, tzn. několik náslechnů ostatních průvodců, a poté i vlastní průvodcovskou činnost. Jelikož součástí prohlídkového okruhu byla návštěva středověkého důlního díla, byl mezi návštěvníky i velký počet dětí. Zde si tak autorka v praxi vyzkoušela, jak připravit a uzpůsobit prohlídku, aby nenudila i ty nejmenší. Stačilo do odborného výkladu přidat pár místních pověstí o permonících, havířích aj. a prohlídka byla hned o něco zajímavější, a to jak pro děti tak dospělé. Tyto cenné praktické poznatky autorka též zužitkovala i v této práci.

Samotný výzkum pak začal později a skládal se z několika částí. V první fázi bylo nejdůležitější sehnat potřebnou literaturu, která by zaznamenávala lokální pověsti a legendy. I když se to může jevit jako jednoduchý úkol, pravda byla opakem. Publikace, které jsou klíčové, byly k dostání jen v několika málo výtiscích v městské knihovně, v prodeji některé z nich již nejsou vůbec. Po nastudování místních pověstí a legend byla

zpracována první část. Ta nejprve vymezuje a velmi stručně představuje zkoumanou oblast, a to především z hlediska hmotných atraktivit cestovního ruchu. Poté se zaměřuje na nehmotnou část dědictví a zde již konkrétně mapuje oblast z pohledu zachovalých pověstí a legend. Ačkoli je zpracován jen zlomek všech dostupných příběhů, je na nich demonstrován způsob, jakým je možné s nimi v cestovním ruchu pracovat a též je naznačeno, co se z nich lze o dané oblasti dozvědět. Ke každé skupině jsou přidány návrhy možné konkrétní aplikace, které byly předloženy a diskutovány již v teoretické části práce (viz kapitola 4.2.1).

Druhá fáze šetření zahrnuje analýzu současného využití pověstí a legend v cestovním ruchu na Kutnohorsku. Cílem je zjistit, jak konkrétně v současnosti využívají pracovníci cestovního ruchu v Kutné Hoře a okolí tyto místní pověsti a legendy ve své činnosti. Toto šetření bylo provedeno nejprve metodou obsahové analýzy a studiem propagačních materiálů, knižních průvodců, webových stránek, nabídky průvodcovské služby apod. Podrobněji je náplň analýzy rozebrána v kapitole 5.5 *Výsledky šetření*. Poté byla doplněna tato analýza i o výsledky dotazníkového šetření mezi pracovníky cestovního ruchu na Kutnohorsku. V kapitole 5.5 *Výsledky šetření* tak byla provedena syntéza poznatků nabytých z obou metod výzkumu.

Metoda dotazníkového šetření byla zvolena, aby bylo možné oslovit, co nejvíce pracovníků z různých oblastí činnosti, a též získané odpovědi přehledně vyhodnotit, což by například u rozhovoru s větším počtem osob bylo mnohem komplikovanější. Dotazník byl ale koncipován tak, aby obsahoval více typů otázek. Byly zde jak otázky uzavřené s omezeným množstvím odpovědí, tak polootevřené i úplně otevřené, kde respondenti dostali volný prostor k vlastní odpovědi. Nechyběly ani otázky filtrační a škálovací. Celkem dotazník obsahoval 28 otázek rozdělených do 4 základních tematických oblastí. První skupinou byly tradičně otázky identifikační, poté následovala série otázek zaměřených na osobní zájem o problematiku a obecné povědomí o možnostech zapojení tohoto nehmotného dědictví do nabídky cestovního ruchu. Následovaly dotazy zjišťující osobní znalost místních pověstí a legend, načež dotazník uzavíraly otázky na osobní zkušenost z praxe. Většinou byla nabídnuta škála odpovědí: určitě/spíše ano, určitě/ spíše ne, aby mohli respondenti vyjádřit i sílu svého přesvědčení. Celý dotazník je umístěn v přílohách (viz Příloha č. 1), kde je též umístěn i rozbor výsledků jednotlivých otázek v rámci vyhodnocení (viz Příloha č. 2).

Zařazení kompletních výsledků dotazníku do příloh je zvoleno proto, že v kapitole 5.5 *Výsledky šetření* jsou využity pouze stěžejní a vypovídající grafy, a je zde pracováno s daty získanými v dotazníkovém šetření komplexněji, tzn., jsou mezi nimi hledány vztahy a interpretovány jsou tak v jiném pořadí než otázky v dotazníku. Navíc jsou zde využity jen ty informace, které se týkají bezprostředně výzkumných otázek a hypotéz. Aby však bylo možné ke každé otázce z dotazníku dohledat i konkrétní dílčí odpovědi, jsou proto všechny umístěny v *Příloze č. 2*.

Dotazníkové šetření probíhalo v termínu od 1. března do 24. března 2016 a po tuto dobu byla data sbírána z velké části elektronicky. V některých případech ale i za osobní účasti. Dotazník byl anonymní, nicméně konkrétně byli osloveni pracovníci těchto subjektů: *Průvodcovská služba Kutné Hory s.r.o., České muzeum stříbra v Kutné Hoře, Kamenný dům, Muzeum - Odhalení temné tváře Kutné Hory, informační centra města Kutná Hora v Sankturinovském domě, na hlavním nádraží i Sedlci, dále informační centrum u chrámu sv. Barbory provozované římskokatolickou farností, Cestovní a produkční agentura KH Travel s.r.o., Oddělení cestovního ruchu a marketingu i oddělení památkové péče na Městském úřadě Kutná Hora, Informační středisko v Čáslavi, Zámek Kačina a zámek Žleby, tvrz Malešov a Kulturní informační centrum v Uhlířských Janovicích*. Bohužel nikde nelze dohledat přesný počet všech pracovníků CR ve zkoumané oblasti, a tudíž není možné vypočítat ani procento potřebných respondentů. Autorka se tak snažila kontaktovat všechny dostupné subjekty a zástupce CR v oblasti. Celkem bylo přímo dotázáno 57 osob pracujících v cestovním ruchu na Kutnohorsku, a odpovědělo 36 dotázaných, což je 63% návratnost. Zpracování poté proběhlo do grafů a tabulek, které jsou všechny dostupné v *Příloze č. 2*.

Skutečnost, že do dotazníkového šetření byli zahrnuti pouze pracovníci cestovního ruchu na Kutnohorsku, značně omezila počet potenciálních respondentů. Tento výběr byl ale záměrný. Byli osloveni pouze ti, kteří se přímo aktivně účastní buď práce s turisty (tzn. informační a průvodcovská služba, pracovníci na zámcích, v muzeu), nebo jejich práce zahrnuje plánování nových produktů CR, marketing a komunikaci v CR (tzn. pracovníci destinačního managementu, oddělení CR na městském úřadě, vedoucí pracovníci památkových objektů a cestovní a produkční agentura). Nebyli například dotázáni lidé z ubytovacích ani stravovacích zařízení, protože ač patří do cestovního ruchu, tak se jich tato problematika dotýká pouze okrajově. Cílem totiž bylo nejen zjistit obecné povědomí pracovníků CR o aplikaci pověstí a legend v této oblasti, ale také jejich osobní

zkušenosti z praxe na Kutnohorsku. Šlo o to, získat názory lidí, kteří mají v cestovním ruchu již zkušenosti, jako podpůrné argumenty které potvrdí či vyvrátí navržené teoretické závěry.

Mezi hlavní překážky získání většího počtu odborných respondentů patřily strukturální změny na oddělení CR městského úřadu Kutné Hory v době konání průzkumu, způsobené odchodem vedoucí pracovnice. Též začátek turistické sezony, který je u některých památkových objektů posunut až na začátek dubna, kdy také teprve nastupují noví pracovníci, většinou brigádníci na léto. Někteří vedoucí pracovníci se nemohli podílet na výzkumu z důvodu časové vytíženosti přípravy na sezonu, za což se omluvili. Velmi nápomocní naopak byli pracovníci informačních center v Kutné Hoře, kteří ochotně dotazník distribuovali i mezi své kolegy. Nicméně každá odpověď člověka se zkušenostmi z praxe v cestovním ruchu má mnohem větší výpovědní hodnotu a je tedy pro výzkum cennější, než velké množství odpovědí respondentů, kteří se v oboru nepohybují tak dlouho.

5.3 Vymezení a charakteristika zkoumané oblasti

Jak již bylo naznačeno v úvodu, pro zkoumání a tedy empirickou část této práce, byla vybrána oblast Kutnohorska. Hlavním argumentem výběru byla její bohatá minulost plná zajímavých osudů, historek a podivných událostí. I Václav Cílek (2004) ve své knize *Makom* mluví o Kutnohorsku jako o kraji bohatém na zapomenuté příběhy. A má ve své podstatě pravdu. Dějiny osídlení se zde začaly díky úrodné oblasti psát již v pravěku (Matějková, 1962), a tak není divu, že téměř každá zanechaná stopa zde měla i svůj příběh. Některé z nich jsou však již navždy ztraceny a ty, co se dochovaly, je potřeba znovu objevit.

Turistickou destinaci Kutná Hora a okolí, též Kutnohorsko, lze administrativně vymezit hranicí kutnohorského okresu. Ten se nachází ve Středočeském kraji jihovýchodně od Prahy, což je patrné i z přiložené mapky (obr. 6). Mezi sousední okresy patří okres Kolín, Praha-východ a Benešov, jihovýchodní hranici pak tvoří kraj Vysočina a východní Pardubický kraj (ČSÚ, 2016, online).

Obr. 6: Kutnohorský okres – poloha v rámci ČR.

Zdroj: *Obce-mesta.info* (2016, online)

Okres zaujímá rozlohu téměř 917 km² a tvoří ho 88 obcí s celkem 74 tisíci obyvateli (ČSÚ, 2016, online). Centrem a dominantou oblasti je Kutná Hora, která společně s Čáslaví, Zručí nad Sázavou a Uhlířskými Janovicemi má statut města, ale v okrese se nachází ještě 7 obcí se statutem městys, a to konkrétně Suchdol, Malešov, Nové Dvory, Kácov, Žehušice, Bílé Podolí a Rataje nad Sázavou (ČSÚ, 2016, online).

Oblast se pyšní velkým množstvím kulturních památek jedinečné historické hodnoty, které jsou významným turistickým i kulturním centrem celostátního významu (ČSÚ, 2016, online). Mezi hlavní architektonické skvosty patří Kutná Hora, právem považovaná za „*pokladnici a klenot*“ české země (Průvodcovská služba KH, nedat., s. 1). Dříve bohaté horní město, dlouhou dobu i druhé nejvýznamnější město království ucházející se dokonce o titul hlavního města, bylo také městem Pražského groše, Václava II., Mikuláše Dačického i Kutnohorského dekretu (Matys, 1973). Jak uvádí Matějková (1962), dějištěm významných událostí se slavné město stalo především od druhé poloviny 13. století, po objevení stříbrné rudy. Dodává také, že zdejší doly patřily tou dobou k nejhlubším na světě a produkovaly téměř jednu třetinu evropského stříbra. Těžba poskytla městu i celému království obrovské bohatství, díky němuž se z havířské osady stalo královské město s majestátní podobou, jakou dnes obdivují turisté z celého světa (Matějková, 1962). Není divu, že se jeho středověké historické jádro společně s chrámem sv. Barbory a katedrálou Nanebevzetí Panny Marie v Sedlci dočkalo roku 1995 i zápisu na Seznam světového kulturního a přírodního dědictví UNESCO (Průvodcovská služba KH, nedat.).

Obr. 7: Chrám sv. Barbory a Jezuitská kolej.
Zdroj: Renza (2016, online)

Mezi nejnavštěvovanější památky dlouhodobě patří chrám sv. Barbory, Hřbitovní kostel Všech Svatých s kostnicí v Sedlci, Vlašský dvůr, katedrála Nanebevzetí Panny Marie v Sedlci, Hrádek, Jezuitská kolej, kostel sv. Jakuba a mnoho dalších (Průvodcovská

služba KH, nedat.). Celkem se v historickém jádru vyhlášeném též městskou památkovou rezervací roku 1961 nachází 316 nemovitých kulturních památek (Průvodcovská služba KH, nedat.).

Na území celého Kutnohorského okresu se však vyskytuje ještě mnohem více kulturních památek a zajímavostí. Za zmínku stojí nedaleký empírový zámek Kačina, který patří k nejvýznamnějším empírovým stavbám v Čechách, a je proto zapsán na seznamu národních kulturních památek (Průvodcovská služba KH, nedat.). Jako reprezentační sídlo ho nechal vystavět hrabě J. R. Chotek, jehož rodu je věnovaná i expozice (Průvodcovská služba KH, nedat.). Zámek je též sídlem Muzea českého venkova s expozicí hospodářského zázemí zámku, zpřístupněna byla i Chotkovská knihovna a zámecké divadlo (Průvodcovská služba KH, nedat.).

Další národní kulturní památkou v okresu je i zámek Žleby, v jehož parku lze nalézt oboru s bílými jeleny (Informační centrum KH, 2015). Původně gotický hrad pánů z Lichtenburka byl zničen husity a přestavěn do stylu pozdní gotiky s renesančními a barokními úpravami (Průvodcovská služba KH, nedat.). Zámek uchovává bohatě vybavené interiéry a mimo jiné je zpřístupněno i zámecké divadlo s dobovými kostýmy (Informační centrum KH, 2015).

Také město Čáslav založené králem Přemyslem Otakarem II. koncem poloviny 13. stol patří mezi zajímavosti okresu (Průvodcovská služba KH, nedat.). Městu dominuje gotický kostel sv. Petra a Pavla, náměstí s barokní kašnou, mariánským sloupem a radnicí, židovská synagoga s fasádami v maurském stylu a městské opevnění patřící k jednomu z nejstarších a nejzachovalejších v Čechách (Informační centrum KH, 2015).

Obr. 8: Kutnohorský okres – mapa.
Zdroj: Veřejná správa (2016, online)

Pozornosti neunikne ani zřícenina hradu Sion u Chlístovic vzdálených cca 15 km od Kutné Hory, kterou obýval husitský hejtman Jan Roháč z Dubé (Průvodcovská služba KH, nedat.). Po dobytí královským vojskem hrad zanikl a dnes je zde archeologická rezervace v oblasti zvané Údolí Bylanky a Vrchlice (Průvodcovská služba KH, nedat.). Toto údolí je charakteristické nejen divokou skalní scénérií a hučící Vrchlicí, jež inspirovaly J. K. Tyla k napsání textu české hymny, ale najde se zde i nespočet pozůstatků středověkého dolování, kromě několika štol také tzv. haldy hlušiny a strusky (Průvodcovská služba KH, nedat.).

Mezi další neméně zajímavá místa okresu patří mohutná pětipatrová tvrz Malešov, románský kostel sv. Jakuba v obci Jakub, pseudogotický zámek ve Zručí nad Sázavou, obec Zbraslavice s řadou církevních památek i lidové architektury a ještě mnohem více (Průvodcovská služba KH, nedat.). To byl přehled hmotných kulturních památek kutnohorského okresu, kterých je zde opravdu velké množství. Následující kapitola se zaměří na nehmotné dědictví, konkrétně na dochovanou ústní lidovou slovesnost.

5.4 Zmapování místních pověstí a legend a návrhy možností jejich využití

Když se řekne Kutná Hora, většina lidí si vybaví panorama chrámu sv. Barbory společně s Jezuitskou kolejí. Málokomu se už vybaví tajemné příběhy skrývající se v útrobách kdysi královského města. Kutná Hora ani její okolí ale není jen pouhý soubor památkově chráněných budov, jejímž výčetem se zabývala předchozí charakteristika. Jde o město s řadou příběhů, které se uchovaly díky práci místních kronikářů, jako byl podle Dudáka (2004) například Jan Kořínek (Staré paměti kutnohorské), či Mikuláš Dačický z Heslova (Paměti). Dodnes z jejich knih lze vyčíst cenné informace o životě ve městě, o důležitých událostech, smýšlení lidí, víře, ale i plno zajímavostí, pověstí, historek, pověr apod. Jak napsal i Štrobl (2009, s. 3): *„Bezpočet historických památek žije životem dneška, ale zároveň v sobě uchovávají bohatství staletí, poezii příběhů skutečných i vymyšlených. [...] Tyto příběhy byly nejednou literárně zpracovány, nejedna pověst má více výkladů, ale jedno mají společné: dotvářejí poetiku města, které patří k hmotným i duchovním pokladům naší historie i současnosti.“*

Tato kapitola je rozdělena na dvě podkapitoly. Jak bylo naznačeno v teoretické části, legendy a pověsti mají k sobě blízko, často jsou dokonce zaměňovány, ale v této části budou od sebe odděleny, aby bylo možné ukázat dvě podoby města – světskou a duchovní.

První podkapitola se tedy věnuje lidovým příběhům s často pohanskými motivy – pověstem. Druhá se zaměřuje na posvátnou stránku města a okolí spojenou s náboženstvím a příchodem křesťanství – na legendy a jejich odkazy na řadě míst. Obě podkapitoly jsou zpracovány na základě rešerše dostupné regionální literatury zaznamenávající místní pověsti a legendy. Nejznámějším a také nejdůležitějším zdrojem pověstí Kutnohorska je kniha Antonína Ptáčka a Antonína Šebánka (1994) s názvem Kutnohorské pověsti. Ti totiž k některým pověstem doplňují i historické a faktografické souvislosti, aby je bylo možné zasadit do kontextu doby a místa. Z této publikace je proto zpracována většina zmíněných pověstí. Vybrané pověsti převypravuje a doplňuje také Rudolf Matys (1973) ve stejnojmenné knize, stejně jako Miroslav Štrobl (2009). Seznam je doplněn ještě pověstmi a legendami zpracovanými v knize Labyrintem míst klatých od Martina Stejskala (2011) mapující celou Českou republiku, a v knize Od Sázavy k Labi Bohumila Pospíšila (1995), která zaznamenává pověsti celého kutnohorského regionu. Kromě těchto publikací byly využity též publikace: Středočeské pověsti od Františka Lva (2002), Kutnohorské sochy světců (Seifert, Mottlová, 2014), Kutnohorský poutník (Dudák, 2004), Makom – kniha míst (Cílek, 2004), Krajiny vnitřní a vnější (Cílek, 2005) a Neznámé Čechy (Vokolek, 2010).

Za cíl si tato kapitola klade zmapovat pověsti a legendy Kutné Hory a jejího nejbližšího okolí. Roztřídit je do skupin (viz dělení pověstí v kapitole 4.1.3.1 *Pověst* a dělení legend v kapitole 4.1.3.2 *Legenda* podle Mocné et al., 2004) a obecně navrhnout jejich možné využití v cestovním ruchu. V další kapitole poté bude provedena analýza jejich současného využití s následným zhodnocením.

Jak napsal Stejskal (2011, s. 8): „*Prastará kůže krajiny je jako pergamen, neustále přepisovaný a znovu smazávaný. Při nepředpojatém pohledu na konvenční mapu můžeme spatřit, že se přes ni vrství ještě jiná, tajuplnější, která je subtilněji spojena s minulostí a zázračnem.*“ Jak uvádí i Vokolek (2007), pokud se spojí skryté dějiny, tedy pověsti, legendy, zázraky, zkazky apod. s místem, kde se odehrály, pak se získá mapa neznámé duchovní krajiny. Ta je podle něj často bohatší a zajímavější, prozatím ale leckdy nespátřená, neboť je potřeba naučit se dívat. A cílem této kapitoly je znovuobjevit a zrekonstruovat alespoň zlomek její původní podoby díky zachovalým prastarým příběhům.

5.4.1 Pověsti kutnohorského okresu

Přímo ke Kutné Hoře se dle knihy Kutnohorské pověsti od Antonína Ptáčka a Antonína Šebánka (1994) váže 53 pověstí. Rudolf Matys (1973) zpracoval a převyprávěl 20 kutnohorských pověstí, které jsou obsaženy i v první jmenované publikaci, přidal jen pověst o dolu Osel. Miroslav Štrobl (2009) také pouze převyprávěl 27 již zaznamenaných pověstí, nicméně ve čtivé podobě v moderní spisovné češtině. Martin Stejskal (2011) se kromě již zaznamenaných pověstí zaměřil také na neobvyklé pozorované jevy v oblasti. Bohumil Pospíšil (1995) zaznamenal pověsti celého kutnohorského regionu vyjma Kutné Hory a to konkrétně 56 pověstí. Celkem se tedy ke kutnohorskému okresu váže 109 zaznamenaných (sebraných) pověstí, což je určitě jen zlomek původního vypravěčského bohatství. Nicméně, toto číslo je jasným ukazatelem, že se zde nachází dostatečný potenciál, který může být využit i v cestovním ruchu.

V následujících tabulkách jsou přehledně zpracovány pouze vybrané a stěžejní pověsti dané oblasti, neboť nebylo v silách autorky takto zpracovat více než 100 pověstí. Vybírány byly dle uvážení tak, aby byly zastoupeny všechny kategorie pověstí i pokryt celý okres, nikoli pouze město Kutná Hora, které je jeho centrem. Též bylo přihlédnuto k jejich výpovědní hodnotě, tzn., zda se z nich člověk dozví něco zajímavého o této oblasti či její minulosti, z čehož plyne i možnost jejich využití v cestovním ruchu. Protože jiné využití naleznou pověsti přímo ve městě Kutná Hora, a jiné v její periferii, byly vybrány takové, které se váží jak ke známým tak k méně známým místům. Je zde modelově ukázáno, jak lze postupovat při práci s nimi, tzn. jak analyzovat jejich obsah, co z nich lze vyčíst, a co z toho plyne pro cestovní ruch. Ostatní, které v tomto výčtu nebyly zmíněny, je možno zpracovat obdobně. Většinou se totiž příběhy podobají svým obsahem i motivy, liší se pouze kontextem místa, popř. doby. Nejvíce však záleží na zařazení do skupiny podle typu pověsti, z čehož vyplývají i vhodné možnosti využití. Samozřejmě že ne vždy a ne ve všech případech je možné toto jednoznačné zařazení ani navržené využití uplatnit.

Zmíněné návrhy aplikace se opírají o zobecnění příkladů z praxe cestovního ruchu, které byly již součástí teoretické části práce (viz 4.2.1). Poté byly předloženy pracovníkům CR na Kutnohorsku k posouzení prostřednictvím dotazníku, jehož výsledky budou rozebrány v další kapitole 5.5 *Výsledky šetření*. Nicméně vždy je potřeba přihlédnout k typu pověsti a nelze vždy generalizovat.

Pověsti historické

Pověsti historické zahrnují dle Mocné et al. (2004) např. dějinné události, konkrétní osoby s významnými skutky, pojednávají o založení měst, o časech poddanství a roboty, o válkách, epidemiích, o životě měst a hornických míst. Historie Kutnohorska je pevně spjata s těžbou stříbra, a s tím spojenými osudy havířů, dolů, bohatých měšťanů, i těch, kteří se na stříbře chtěli neprávem obohatit. Není tedy divu, že se v řadě pověstí objevují motivy zrádných a vlhkých štol, tajemná zákoutí, nepoctivost, lakota nebo naopak bohatství města, vznešenost chrámů, velká zbožnost apod. Jak pravil Matys (1973, s. 1): *„Hlubiny šachet i skrytá zákoutí lidských duší vrhaly často na životy Horských temný přisvit osudovosti. Jaký div, že svými záblesky utkvěly i na leckterém vyprávění, na leckteré kutnohorské pověsti.“*

Často jsou v těchto historických pověstech zaznamenány též důležité mezníky dějin oblasti, což bylo v první řadě objevení stříbra, které vedlo k založení města. Dále jsou též zmiňovány i náboženské spory mezi katolíky a kališníky, nájezdy husitů končící vypálením města, návštěvy krále, příchod cisterciáků, dopady válek na lid, časté morové rány, problémy s úpadkem dolování, zatopení dolů aj. Některé naopak líčí život měšťanů a bohatých rodů, který, jak píše i Dudák (2004), byl vykoupen bídou a utrpením havířů, což se projevovalo nebývalým alkoholismem, vysokou kriminalitou i častými hornickými bouřemi v 15. stol. Co si havíři vydělali, také často velmi rychle utratili za alkohol a karetní hry. Proto se říkávalo: *„Dělníci na Horách Kutných roboty mají do soboty, a peněz do neděle“* (Ptáček, Šebánek, 1994, s. 50). To vše a mnohem více se lze z těchto pověstí dozvědět, aniž by člověk znal faktografickou historii oblasti.

Tab. 2: Pověsti historické (výběr).

Název pověsti	Stručný obsah	K čemu se váže?	Návrh možností využití v cestovním ruchu
O kňouravém stříbře	Lucifer ve snaze uchránit svůj poklad pod třemi vrchy (Kuklík, Sukov a Kaňk u Kutné Hory) před věštbou kněžny Libuše jej tlačil pod zem, což způsobilo, že se na povrch dostaly pruty stříbra, z němčiny „kňoury“.	3 vrchy u KH (Kuklík, Sukov a Kaňk), původ stříbra na Kutnohorsku, vznik stříbrných prutů	<p>1) doplnění výkladu historie, tzn. v odborných výkladech průvodců, pokud je to možné – nutné přihlídnout ke složení skupiny a cílům výkladu (např. při přizpůsobení prohlídek pro dětské publikum, pro pobavení skupiny, oživení prohlídky, polidštění historie apod.)</p> <p>- nutno oddělit od faktografických údajů a zdůraznit, že jde jen o pověst</p> <p>- lze i poukázat, co je určité pravda (konkrétní doložené historické události, místa) a vyvrátit nepravděpodobné</p> <p>2) zajímavost v knižních průvodcích, v tištěných i elektronických propagačních materiálech, na informačních tabulích (např. na naučné stezce kolem města apod.)</p> <p>3) marketing – propagace, branding, tzn. některé charakteristické vypovídající symboly, motivy či postavy, které se třeba v pověstech opakují lze využít pro propagaci – např. na webech měst a obcí, názvy restauračních/ ubytovacích zařízení, aj.</p>
Založení Kutné Hory	Anton, člen cisterciáckého řádu sídlícího v sedleckém klášteře, při procházce lesem našel 3 stříbrné pruty, které přikryl kutnou (část oděvu).	Sedlecký klášter, první nález stříbra, založení města a jeho název	
O založení města Čáslavi	Praotec z rodu Voračických jménem Čáslav získal od knížete za svou udatnost povolení postavit město. Když hledali vhodné místo, spatřili 12 datlů vyletět z lesa, což pro ně bylo dobrým znamením.	založení města Čáslav a původ jména	
O Jenšovsi	Někteří lidé v okrese se hlásili kučení Mistra J. Husa, a tak museli čelit nájezdům kutnohorských měšťanů a Němců, kteří nenáviděné kacíře házeli do hlubokých šachet stříbrných dolů. Takto byla zničena celá vesnice zvaná Jenšoves. Za letních nocí tu poletují světélka, v nichž lidé vidí duše umučených.	les u Bohdanče (obec nedaleko KH)	
Loupežník Kovařík	Po sedmileté válce (1763) se lidu v Čechách žilo bídě. Neúroda a bída vedly k vzestupu krádeží a loupeží. Zdejší loupežníci ale okrádali jen bohaté a chudým pomáhali.	Uhlířské Janovice, sázavské lesy	
Žižkův palcát	V čáslavském kostele stál Žižkův hrob a nad ním visel Žižkův palcát. Když se na hrob přišel podívat rakouský císař a český král Ferdinand I., jež Žižku odsuzoval, palcát před ním spadl na zem.	kostel sv. Petra a Pavla v Čáslavi	
O morových ranách	Kutnou Horu zasáhlo několik morových ran. Naposledy roku 1713, kdy její příchod oznámilo podivné znamení – obrovský mrak much. Stará žena považovaná za čarodějnici pronesla proroctví o příchodu moru.	morový sloup v Šultysově ulici v Kutné Hoře	
Herna na Dolejším městě	Horníci vydělávali sice hodně peněz, ale rychle je utráceli, nejčastěji za pivo a karetní hry. Prý je z jedné herny vyhnal kostlivec, kterého nastražily jejich manželky.	život havířů, Dolní město (část KH)	

Zdroj: *Vlastní zpracování s využitím publikací Kutnohorské pověsti (Ptáček a Šebánek, 1994) a Od Sázavy k Labi (Pospíšil, 1995)*

Další velkou skupinou jsou pověsti místní vážící se ke konkrétním místům, které lze dělit ještě dále dle Mocné a kol. (2004) na etiologické, etymologické, heraldické, genealogické a legendární.

Pověsti etiologické

Pověsti etiologické vysvětlují dle Mocné et al. (2004) vznik, či zánik podivuhodných přírodních útvarů nebo památek, často označovaných jako místa s magickou mocí a skrytým tajemstvím. S těmi se nejčastěji člověk setkává na horách, v přírodních rezervacích, národních parcích, geoparcích apod., zkrátka na místech s neporušenou a chráněnou krajinou, kde se řada z nich dochovala a dala jí význam. Nejde ale o pravidlo, a s některými přírodními „podivnostmi“ se lze setkat i třeba v kutnohorském okrese. O jejich vzniku si lidé vyprávěli tajemné příběhy ve snaze pochopit, jak je možný jejich zvláštní tvar, barva, uspořádání apod. Lze z nich vyčíst tehdejší mnohdy hluboký vztah ke krajině a bujnou představivost.

Tab. 3: Pověsti místní – etiologické (výběr).

Název pověsti	Stručný obsah	K čemu se váže?	Návrh možností využití v cestovním ruchu
Obří kamenné postele	U Horušic a Bernardova, kde se Železné hory snižují, se usídlili ďáblové a obří. Strhla se mezi nimi hádka a házeli po sobě velké žulové balvany. Nakonec sice odešli, ale zůstalo po nich zvláštní uskupení žulových balvanů.	zvláštní seskupení žulových balvanů u Horušic	1) doplnění výkladu geologických dat v geoparcích, interpretace přírodního dědictví (opět jako přizpůsobení pro dětské publikum, pro pobavení, oživení)
U bílé panny	Dcera statkáře zamilovaná do chudého chasníka byla donucena provdat se za selského synka. Cestou na svatbu však vyskočila z kočáru a vrhla se z příkré skály. Od té doby se zdejší balvan zbarvil bílou barvou.	mohutný bílý balvan pod kopcem Žákovem v Ratajích nad Sázavou	2) zajímavost v knižních průvodcích, v tištěných i elektronických propagačních materiálech, na informačních tabulích (častý cíl/zastavení na turistických a naučných stezkách i cyklotrasách)
Čertova brázda u Potěh	Čertovou brázdou je označováno údolí potoka, které prý vyoral čert kamenným pluhem se zapřaženou bábou. Bábě bylo z toho horko – odtud získala název i obec Horky.	údolí potoka mezi Potěhy a Adamovem, Horky	3) marketing – propagace, branding , (některé charakteristické přírodní útvary se stanou symboly oblasti – pověst o nich může být součástí propagace)
Světec zkameněl mlýn	Poblíž Mirošovic (dnes Rataje nad Sázavou) u Knejského potoka je velká obloukovitá skála podobná mlýnskému kameni. Prý jde o pozůstatek mlýna, který lakotnému mlynáři nechal zkamenět sv. Petr.	Rataje nad Sázavou – obloukovitá skála	4) cíl poutníků – znalost příběhu může ovlivnit percepci místa - posílit GL

Zdroj: Vlastní zpracování s využitím publikací *Kutnohorské pověsti* (Ptáček a Šebánek, 1994) a *Od Sázavy k Labi* (Pospíšil, 1995)

Pověsti etymologické

Pověsti etymologické řeší dle Mocné et al. (2004) původ místního názvu a snaží se ho vysvětlit pomocí jednoduchého příběhu. Podobně jako u pověstí etiologických, se často váží k zajímavým místům a dávají jim jména i význam. Cílek (2005, s. 43) o tomto fenoménu mluví jako o „*polidštění krajiny pomocí příběhů a pověstí*“. Podle něj jde o střet světa lidí a přírody, čímž dochází k budování vztahu ke krajině, což je velmi důležité, jak pro místní komunitu, tak pro návštěvníky. Dobrým příběhem lze při vhodné interpretaci učinit i na první pohled obyčejné místo zvláštním, významným. Buď samotnou znalostí příběhu, který může ovlivnit vnímání místa, podpořit atmosféru – ducha místa (viz 4.1.6). Nebo přeneseně prostřednictvím uměleckého vyjádření dané pověsti. Typickým příkladem tohoto vyjádření jsou např. sochy v krajině. Na Kutnohorsku jsou běžné mezní kamenné kříže, které ohraničovaly pozemky Sedleckého kláštera. Velmi častým námětem zde byly též doly, které si pro svou zrádnost často vysloužily označení Čertovy.

Tab. 4: Pověsti místní – etymologické (výběr).

Název pověsti	Stručný obsah	K čemu se váže?	Návrh možností využití v cestovním ruchu
Vidlák	Vysoký jelen s mnohonásobně rozvětvenými parohy pronásledovaný lovci uvízl v bažinatém rybníku a jediné, co zůstalo vidět, byly tzv. vidle (konec parohů). Při čištění rybníka se prý našla lebka s parohy, mezi nimiž byl vzrostlý kříž.	rybník nedaleko obce Černíny na JZ od KH	1) doplnění výkladu průvodce o vysvětlení místopisných názvů (<i>zajímavé příběhy k pobavení skupiny, oživení výkladu</i>) 2) obzvláštní i nenápadná místa či objekty v krajině , které by bez tohoto příběhu byly nevýrazné, člověk by si jich ani nevšiml – dává jim význam, přidanou hodnotu – poté se tato místa mohou stát zastavením na trasách, stezkách, cílem poutníků (znalost příběhu může ovlivnit percepci místa - posílit GL)
Kamenná bába	Stará bohatá vdova, jejíž pozemky sousedily s klášterními, chtěla ve snaze zvětšit svůj majetek posunout mezní kamenný kříž označující hranice pozemků. Byla ztrestána a odkázána chodit s kamenem na zádech.	mezní kamenný kříž na úpatí vrchu Kuklík u KH	
Žižkův dub	Starý dub zasazen podle pověsti husitou Janem Žižkou z Trocnova na místo, odkud se díval na hořící město, které nechal roku 1424 vypálit.	starý dub nad Vrchlicí (Na Rovínách)	
Čertovy doly	Několik dolů na vrchu Kaňk bylo nebezpečných, neboť zde často docházelo k udušení dolovým plynem. Ten havíři přisuzovali duchům, čertům a ďáblům. Po zatopení dolů létali prý čerti u KH.	osada Čertovka, doly na Kaňku	4) sochy v krajině – příběhy dávají prostor pro další uměleckou interpretaci, která by ale neměla narušit krajinný ráz (<i>využít přírodní materiály – dřevo, kámen</i>)
Tupadly	Čert oral s babicí u potoka brázdu, ta však padla poté mrtva k zemi. Proto se tu říká: „ <i>Tu-padla</i> “. Radlici pak ďábel mrštil i se stařenou do rybníka, kde z bahna dodnes vyčnívá obrovský plochý balvan.	obec Tupadly u Čáslavi	5) zajímavost v knižních průvodcích, v propagačních materiálech, na informačních tabulích, na webech aj.

Zdroj: Vlastní zpracování s využitím publikací *Kutnohorské pověsti* (Ptáček a Šebánek, 1994) a *Od Sázavy k Labi* (Pospíšil, 1995)

Tyto příběhy se nemusí samozřejmě vázat jen k místům a objektům v krajině, ale například i k budovám, stavbám, ulicím, předmětům apod.

Tab. 5: Pověsti místní – etymologické (výběr).

Název pověsti	Stručný obsah	K čemu se váže?	Návrh možností využití v cestovním ruchu
Zvon Semerník	Nepoctivý minciř Semerník, který kradl roztepané pláty mincovní slitiny i Pražské groše, sice nikdy nebyl odhalen, ale před smrtí, aby odčinil svůj hřích, odkázal poklad na uliti zvonu, který podle něj získal jméno.	zvon ve věži chrámu sv. Jakuba v KH	viz předchozí tabulka
Dům U Kobyly	V době náboženských sporů v KH byl vyslán dvořan Racek, aby usmířil rozbroje. Místo toho byl sám zabit i se svým koněm a od té doby bylo v tomto domě slyšet dupání kobyly až do potrestání viníků.	dům s reliéfem vyobrazujícím bílého koně v Jungmannově ulici v KH	1) doplnění výkladu průvodce o vysvětlení místopisných názvů 2) branding – názvy restauračních/ ubytovacích zařízení
Chrám Matky Boží Na Náměti	Na místě dřívějšího rudního trhu, kde se obchodovalo se stříbrnou rudou, se spadané kousky nametaly na hromadu. Poté prodaly a z utržených peněz se postavil kostel.	původ pojmenování a vzniku kostela „Na Náměti“ v KH	

Zdroj: *Vlastní zpracování s využitím publikací Kutnohorské pověsti (Ptáček a Šebánek, 1994) a Od Sázavy k Labi (Pospíšil, 1995)*

Obr. 10: Kamenná bába.
Zdroj: Šulc (2016, online)

Obr. 9: Erb rodu Ruthardského.
Zdroj: Ruthardka (2016, online)

Pověsti heraldické (erbovní) a genealogické

Tento typ pověstí se vztahuje ke šlechtickým rodům. Heraldické dle Mocné et al. (2004) zaznamenávají původ erbů, znaků aj. a genealogické se věnují rodům jako takovým – jejich původu, historii, vzájemným vztahům apod. Často se s nimi návštěvník setká na hradech, zámcích a ostatních sídlech, kde jsou představováni jejich majitelé. Lze z nich vyčíst informace obecně o životě panstva, tj. bohatší vrstvy obyvatel, nebo o konkrétních významných osobách. Matys (1973, přebal) o situaci na Kutnohorsku napsal: „*Bohatství a chudoba si tu hleděly obzvláště zblízka do očí. A jestliže bohatství plodilo pýchu, závist a zlobu, chudoba dávala vzniknout nejen pokorné čistotě, ale především vzpouře. A tak je*

Kutná Hora i městem četných srážek, které bývaly zabarveny nábožensky, či národnostně“.
Některé z těchto pověstí se zaměřovaly výhradně na špatné vlastnosti a činy osob, jež popisovaly, a lze říci, že fungovaly v podstatě jako současná „bulvární média“.

Heraldické pověsti

Tab. 6: Pověsti místní – heraldické (výběr).

Název pověsti	Stručný obsah	K čemu se váže?	Návrh možností využití v cestovním ruchu
O znaku rodu Ruthardovského	Jan Kunklín Ruthard podle pověsti pozval krále Václava II., který pobýval na hrádku ve Vlašském dvoře, k sobě na oběd a nabídl mu své bohatství. Král mu na důkaz ochoty věnoval snítku, jež je vymalována na erbu.	původ erbu mocného a bohatého rodu Ruthardů v KH	1) zajímavý výklad erbů a znaků – oživí prohlídku, vysvětlí, co je na něm zobrazeno, a proč – jednoduchým příběhem, který se snadno zapamatuje
O hradu Talmberku	Pánové z Talmberka si vysloužili rytířský titul při dobývání Milána, kde byla překážkou močálovitá krajina. Jeden z nich ji překročil a na důkaz vítězství přinesl dva lupeny leknínu, které poté dostal do erbu.	Zřícenina hradu Talmberk	2) zajímavost v knižních průvodcích, v tištěných i elektronických propagačních materiálech

Zdroj: *Vlastní zpracování s využitím publikace Kutnohorské pověsti (Ptáček a Šebánek, 1994) a Od Sázavy k Labi (Pospíšil, 1995)*

Genealogické pověsti

Tab. 7: Pověsti místní – genealogické (výběr).

Název pověsti	Stručný obsah	K čemu se váže?	Návrh možností využití v cestovním ruchu
Rozina Ruthardova	Bratr Jana Kunklína Rutharda Jiří byl též velmi bohatý, ale lakomý, a místo, aby dceři dal věno, radši ji nechal zaživa zazdít ve sklepení svého sídla.	bohatý rod Ruthardů, Ruthardská ulička mezi Vlašským dvorem a Hrádkem v KH	1) doplnění, zpestření výkladu průvodce na hradech, zámcích, bývalých sídlech aj. o zajímavosti, historiky ze života šlechty, o osudech konkrétních lidí (<i>co se o nich říkávalo, jejich prohřešky apod.</i>) – nutné upozornit, že to nemusí být vždy pravda
Mikuláš Dačický z Heslova	Pan Šťastný Novohradský z Kolovrat se v krčmě setkal s pověstným rváčem Mikulášem Dačickým a ten ho po hádce probodl. Poté byl souzen a vyhnán z vlasti. Nakonec vdova po zemřelém žalobu stáhla, když se jí zjevil duch manžela, a přiznal, že on Dačického sám vyprovokoval.	postava Mikuláše Dačického (spisovatel a šlechtic)	2) kostýmové prohlídky 3) zajímavost v knižních průvodcích atd. (viz předchozí tab.)

Zdroj: *Vlastní zpracování s využitím publikací Kutnohorské pověsti (Ptáček a Šebánek, 1994) a Od Sázavy k Labi (Pospíšil, 1995)*

Pověsti místní – legendární

Poslední podskupinou pověstí místních jsou tzv. pověsti legendární, které podle Mocné a kol. (2004) líčí založení klášterů, kostelů, vznik zázračných studánek, apod. Tento typ je velmi blízký legendám, neboť též obsahuje zázraky, svátost, víru, odkazy na světce, či církevní hodnostáře aj. V Čechách je podle Cílka (2005) typické, že se zde nachází hodně pověrečných vyprávění ke kapličkám, smírčím křížkům a k místům spirituálního významu. Vokolek (2010, s. 11) totéž komentuje slovy: „*V krajině existují místa, kde se duchovní síly koncentrovaly. Jsou to místa dávných svatyní, kostelů, jejichž architektura nemusí být vůbec významná, kaplí a křížových cest*“. Lidé se tak snažili podchytit tušenou energii – ducha místa, genia loci. V těchto pověstech se promítá uvědomění si svátosti krajiny a vysoká zbožnost lidu.

Tab. 8: Pověsti místní – legendární (výběr).

Název pověsti	Stručný obsah	K čemu se váže?	Návrh možností využití v cestovním ruchu
Založení Sedleckého kláštera	Když jel Pražský biskup z Moravy do Prahy, na cestě z Čáslavi do Malína znaven usnul a do úst mu vletěl sněhobílý ptáček. Když se probрал, pronesl, že mu anděl zvěstoval, aby toto místo klášteru zasvětil.	Sedlecký klášter v KH	1) podpora náboženského turismu (<i>lidé cestují na místa údajných zjevení, zázraků, o kterých se vypráví mezi lidmi, apod.</i>) – možnost vystavět pomníky, křížky, kapličky, aj.
Šchořovská kaple	U obce Schořov stojí zvláštní kaple, kterou tu nechal vystavět člen hraběcího rodu Pöttingů, jako svůj vděk za vysvobození z Tureckého zajetí.	Kaple Nanebevzetí Panny Marie u Schořova	2) cíl poutníků , kteří zde pociťují střet s duchovnem – prostřednictvím znalosti náboženských příběhů (legend) a víry v ně – vyhledávají místa s nimi spojená – se zjevením světců, místa zázraků
O původu chrámu sv. Panny Barbory	Tři havíři uvízli v zasypané šachtě, avšak svou modlitbou přivolali patronku sv. Pannu Barboru, která je zachránila a splnila jim přání. Na počest jí vystavěli sochu, která se stala součástí dřevěné kaple a později i chrámu sv. Panny Barbory.	Chrám sv. Barbory v KH	3) dávají význam i drobným sakrálním stavbám v krajině (<i>podporují vztah ke krajině – místa svatá</i>)
O původu kaple v Roztěži	Hrabě Jan Špork si nechal v lesích Roztěžských vystavět hrádek. Zedníkům, kteří tu pracovali, se jednou rozbolavěly z vápna oči. Po omytí ve zdejší studánce se rychle uzdravili. Jeden z nich v ní viděl odraz Panny Marie, a proto zde vystavěli kapličku jí zasvěcenou.	Roztěžská kaple Panny Marie	4) doplnění, zpestření výkladu průvodce, zajímavost v knižních průvodcích, v tištěných i elektronických propagačních materiálech, na informačních tabulích
O původu chrámu sv. Jana Nepomuckého	Když probíhala prohlídka pohřbeného těla Jana Nepomuckého, kutnohorský měšťan mu vytáhl zub jako památku po světci. Poté nemohl nalézt klidu, dokud zub nevrátil a světci nepostavil kostel.	Barokní kostel sv. Jana Nepomuckého v Husově třídě v KH	

Zdroj: *Vlastní zpracování s využitím publikací Kutnohorské pověsti (Ptáček a Šebánek, 1994) a Od Sázavy k Labi (Pospíšil, 1995)*

Pověsti démonologické (pověrečné)

Tento typ pověstí má nejbližší k pohádce, neboť se v něm podle Mocné et al. (2004) objevují často nadpřirozené bytosti (př. skřítky, duchové, čerti) a fantaskní jevy, nevysvětlitelné úkazy, boj dobra a zla, či tajemné události. Velkou roli zde sehrála tehdejší lidská pověřivost i víra. Z některých pověstí lze dokonce vyčíst i ponaučení, které si pomocí tohoto příběhu předávali. A protože jsou Střední Čechy a tedy i kutnohorský region bohatý na různé hrady, zámky, zříceniny, tvrze, není divu, že to pobízelo lidskou fantazii a tato sídla si spojovali s ukrytými poklady, duchy zemřelých pánů, bezhlavých rytířů apod. V dolech zase údajně sťažili své poklady skřítky (permoníci, šotkové). Pověsti tohoto typu dotváří někdy až pohádkovou atmosféru, kterou ocení hlavně dětské publikum, a přímo vybízí k zážitkům.

Tab. 9: Pověsti démonologické – pověrečné (výběr).

Název pověsti	Stručný obsah	K čemu se váže?	Návrh možností využití v CR
Stříbrný zvonek na Vlašském dvoře	Z královské pokladny se ztratilo mnoho stříbra, což vyvolalo krvavou bitku mezi Vlasy a kutnohorskými havíři. Každou půlnoc se ve Vlašském dvoře poté rozezvučel sám od sebe stříbrný zvonek, když za skučení vichřice duchové pobitých pátraly po pokladech.	Vlašský dvůr v KH	1) zážitkové prohlídky a divadelní ztvárnění – př. využití fantaskních postav z pověstí pro kostýmové prohlídky 2) přízpusobení výkladu dětskému publiku – oživení, navození atmosféry, pobavení
Permoníci ve Vlastějovicích	Nejen v KH ale i v nedalekých Vlastějovicích probíhala těžba. Zdejší doły na magnetovec zde měly též své permoníky, dobré duchy, strážce horníků, a pokud se k nim havíři dobře chovali, chránili je a varovali před nebezpečím.	doły ve Vlastějovicích	3) akce (eventy) pro děti – př. inscenace v podání pohádkového lesa, kde kromě pohádek mohou být sehrány i tyto pověsti, nebo např. organizované vycházky za strašidly
Zaniklá tvrz	Za válek lidé uchovávali majetek ve sklepech a zakopávali ho pod zem. Jeden takový byl viděn u bývalé tvrze na vozíku taženém černými psy.	bývalá tvrz u Bohdanče (nedaleko KH)	4) zajímavost v knižních průvodcích, v propagačních materiálech
Svítilící kost	Forman na cestě do KH našel svítící kost, kterou odnesl do nedaleké hospody. Když ji vzal do ruky hostinský, kost se zabarvila krvavě. Za nějaký čas se přiznal k vraždě obchodníka, jež zahrabal v lese.	obec Bohdaneč (u KH)	5) marketing – propagace i branding (využití symbolů, postav – př. permoníci, v názvech restauračních / ubytovacích zařízení aj.)
Skřítky kovaříčkové (permoníci, šotkové)	Podzemní skřítky ochraňující skrytá tajemství země pomáhali havířům objevit stříbrnou žílu. Výměnou za to chtěli, aby jim každý rok přinesli červený kabátek. Pokud na to havíři zapomněli, začali jim škodit.	kutnohorské doły	
Bílá paní přináší smrt	Když v klášteře Voršilek v KH někdo zemřel, zjevoval se tu přízrak Bílé paní. Také se říkalo, že její zjevení přináší smrt.	Kláster Řádu sv. Voršily v KH	

Zdroj: *Vlastní zpracování s využitím publikací Kutnohorské pověsti (Ptáček a Šebánek, 1994) a Od Sázavy k Labi (Pospíšil, 1995)*

5.4.2 Legendy, jejichž odkazy se váží ke Kutné Hoře a okolí

Podstata a výpovědní hodnota legend se od pověstí trochu liší. Jde o to, že se většinou neváží ke konkrétním místům, ale osobám, a to významným osobám církevního života, světcům, obráncům církve, církevním hodnostářům apod. Legenda dle Mocné et al. (2004) vypráví o jejich životě, skutcích, zázracích i smrti. Bylo zjištěno na základě rešerše dostupné regionální literatury, že ve zkoumané oblasti nemá žádná taková legenda své kořeny. Někdy je za kutnohorskou legendu považována pověst o Antonovi, či pověst o založení Sedleckého kláštera (Vokolek, 2010), protože v nich figurují církevní hodnostáři. Na tomto příkladu je vidět, že označení (legenda/pověst) je mnohdy zaměnitelné a nejednoznačné. Nicméně pokud se do úvahy vezme typická křesťanská podoba legendy (viz 4.1.3.2 *Legenda*), pak zde sice žádná taková nevznikla, odkazy na ty ostatní ale člověk najde téměř na každém rohu. Jde o odkazy v podobě všelijakých církevních staveb – kostelů, chrámů, kapliček, sousoší, křížků apod., které jsou zasvěcené svatým a světcům, o jejichž životech legendy vypráví. Takže je lze vlastně označit za místní legendy, neboť zde mají své přímé odkazy a svá zasvěcená místa. Jak říká i Vokolek (2010, s. 11), všechny svaté stavby, hroby, lorety a křížové cesty člověku „*mystický zpřítomňují dávné posvátné děje, které se udály daleko odsud, v jiném čase, jiným lidem*“. Mluví tak o tom, že k těmto stavbám patří příběhy – legendy, které dokládají, jejich svatost a význam, i když hlavními hrdiny mohou být světcí z jiných zemí, z jiné doby. Jenže těchto staveb je v Kutné Hoře a okolí velké množství. Kromě známých kostelů, je to třeba i velký počet soch – jen v centru města je dle publikace Kutnohorské sochy světců od Seiferta a Mottlové (2014) kolem 14 sousoší a 16 soch různých světců, patronů, ochránců apod. Rozebírat každého světce, který tu má svůj odkaz, by tak nemělo smysl. Jednalo by se o dlouhý seznam životopisů svatých, kteří mají nějakou přenesenou spojitost s Kutnou Horou, což způsobila tehdejší vysoká zbožnost obyvatel. Nicméně aby byl naplněn cíl kapitoly, zmapovat pověsti i legendy Kutnohorska a navrhnout možnosti jejich využití v cestovním ruchu, byly vybrány tři legendy o životech světců, jímž jsou zasvěcené tři nejznámější a nejdůležitější kutnohorské kostely – Sv. Barbora, sv. Jakub a sv. Jan Nepomucký. Na jejich příkladu bude opět ukázáno, jak s nimi lze v cestovním ruchu pracovat. Ostatní legendy je možné využít obdobně.

Tab. 10: Legendy spojené s KH (výběr).

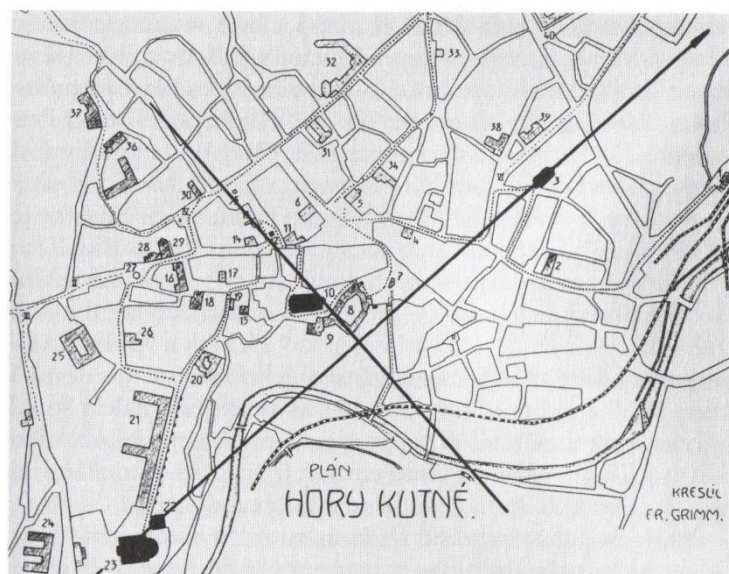
Název legendy	Stručný obsah	K čemu se váže?	Návrh možností využití v cestovním ruchu
Legenda o sv. Barboře	Legenda praví, že bohatý pohan zavřel svou dceru do věže ve snaze uchránit ji před nápadníky. Ona ale mezitím přistoupila na křesťanskou víru, za což byla mučena a poté jí otec sťal hlavu mečem. Ještě než se tak stalo, při jejím pronásledování, se jí údajně otevřela skála a poskytla jí úkryt. Proto se stala symbolem pomoci horníkům v nouzi, kterou sama zažila.	patronka havířů, Chrám sv. Barbory	1) doplnění výkladu průvodce – pro běžného návštěvníka jde o zajímavost - proč je památka zasvěcena zrovna tomuto světcovi, jaké má atributy atd. (např. <i> vysvětlení spojitosti s havíři</i>) 2) náboženský turismus – lidé cestují, aby mohli vzdát úctu památce světců (<i>o nichž legendy vypráví</i>) navštívením např. chrámů, kostelů, aj. (<i>projev víry</i>)
Legenda o sv. Jakubu (Starším)	Byl jedním z dvanácti apoštolů – učedníků Ježíše Krista. Údajně putoval po Španělsku a hlásal evangelium, než byl na příkaz krále sťat mečem. Zahynul mučednickou smrtí jako první z dvanácti apoštolů.	patron poutníků i horníků (<i>někde uváděn i jako patron alchymistů</i>), kostel sv. Jakuba	3) kulturní akce v podobě oslav patronů – připomínají se příběhy a skutky ze života světců, cíl věřících (<i>náboženské poutě, apod.</i>) 3) cíl poutníků , kteří zde pocítují střet s duchovnem – prostřednictvím znalosti náboženských příběhů (legend) a víry v ně – vyhledávají místa s nimi spojená – se zjevením světců, místa zázraků
Legenda o sv. Janu Nepomuckém	Mučedník a patron Čech, jenž bezvýhradně chránil práva církve proti králi Václavu IV. Prý odmítl vyzradit zpovědní tajemství královny a za to byl umučen a vhozen z Karlova mostu do Vltavy. Je patronem Čech ale i mostů, zpovědního tajemství, mlynářů aj.	národní patron, Kostel sv. Jana Nepomuckého	4) zajímavost v knižních průvodcích, propagačních materiálech aj. 5) marketing a image destinace

Zdroj: *Vlastní zpracování s využitím publikací Neznámé Čechy (Vokolek, 2010) a Kutnohorské sochy světců (Seifert, Mottlová, 2014)*

Při práci s legendou lze využít i její případnou souvislost s místní pověstí, čímž průvodce v podstatě doloží určitý vztah světece k danému místu (př. místa údajného zjevení). Poté návštěvníkovi předloží i příběh tohoto světece. Například sv. Panna Barbora, patronka havířů a nejdůležitější světice tohoto města i celé oblasti. Pověst legendární (viz O původu chrámu sv. panny Barbory) člověku líčí, jak se havíři (světské postavy) údajně střetli s touto světicí v době nejvyšší nouze, a ona jim pomohla, což později vedlo i k postavení chrámu k uctění její památky. Legenda o sv. Barboře naopak vypoví její vlastní životní příběh a doloží, proč zrovna ona je považována za patronku havířů.

Co se týká velkého počtu světců, kteří mají na Kutnohorsku nějakou formu odkazu, ať už je jim zasvěcen chrám, či kaplička ve vsi, byl způsoben, jak již bylo uvedeno, zvláštním druhem zbožnosti, o kterém se zmiňují Vokolek (2010) i Cílek (2004). Vokolek (2010, s. 144) se zabývá mytologickou podstatou věci, a podle něj havíři vnímali setkávání se s posvátnými hlubinami, které střeží skřítky, duchové a přízraky. Stejně jako alchymisté na sebe totiž brali odpovědnost měnit přírodu a urychlovat posvátné děje, která vychází z představy, že kovy rostou v lůně matky Země (Vokolek, 2010). Cílek (2004) tvrdí, že tato zbožnost je charakteristická pro všechna hornická místa, protože horníci neustále pracují ve smrtelném nebezpečí v útrokách matky Země, a jsou závislí na vůli boží či alespoň na dobrém štěstí (Gut Glück – od čehož vznikl i název kutnohorského kopce Kuklík). Dodává (2004, s. 16–17), že „*hornická zbožnost je směsí opravdové pokory před přírodními silami, které v každodenním styku převyšují člověka, strachu ze smrti, pověr a znalostí skal, vod a rostlin*“. Dodnes ji lidé mohou pocítit v chrámu sv. Barbory, který není, jak zdůrazňuje i Vokolek (2010), žádnou královskou katedrálou, ani chrámem biskupa, nýbrž hornickým kostelem, jehož předchůdcem byla hornická kaple, později pojata do stavby chrámu.

Podobný příběh sdílí i ostatní církevní stavby oblasti a jejich velké množství odráží duchovní dědictví, jež je potenciálem pro rozvoj náboženského CR (Němčanský, 1999). Ten umocňuje ještě zapsání dvou katedrál (chrám sv. Barbory a katedrála Matky Boží v Sedlci) přímo na seznam světového dědictví UNESCO společně s historickým centrem roku 1995 (Vystoupil et al., 2015). Navíc, jak praví Cílek (2004) i Vokolek (2010), posvátnost je vepsána do celé struktury města, což vyvrací častá tvrzení zdejších průvodců (osobní praxe na pozici průvodce praktikant v ČMS, červen 2015), že město vznikalo chaoticky jako hornická osada. Naopak, v urbanistickém a geometrickém plánu Kutné Hory jsou patrné přesné geometrické vztahy, zejména kříž opakujících se vzdáleností kostelů (cca 420 m a 840 m), který se získá propojením presbytářů hlavních kostelů (Cílek, 2004).

Obr. 11: Posvátná topografie města.

Zdroj: Cílek (2004, s. 23)

To a ještě mnohem víc může být motivací pro turistu, který se zajímá o posvátno, záhady, místní příběhy, pověsti i legendy, jejichž výčet a rozbor v celé této kapitole v obou jejích částech měl ukázat, že i z tohoto hlediska, má destinace Kutná Hora a okolí, co nabídnout.

5.5 Výsledky šetření

V předchozí kapitole bylo dokázáno, že se ke Kutnohorsku váže velké množství příběhů – pověstí i legend, a dokonce byly naznačeny i obecné možnosti jejich využití. Nyní je na místě podívat se přímo na jejich současné uplatnění v cestovním ruchu v dané oblasti a na názor a pohled samotných aktérů CR.

Tato kapitola je zpracována převážně jako syntéza výsledků obsahové analýzy propagačních materiálů, webů, nabídky průvodcovské služby, dostupných publikací a výsledků dotazníkového šetření. Některé poznatky se též opírají o autorčiny vlastní zkušenosti z praxe v průvodcovské službě. Co se týká dotazníkového šetření, jsou zde interpretovány pouze odpovědi na otázky týkající se konkrétních výzkumných otázek a hypotéz (viz 5.1). Kompletní odpovědi na všechny otázky z dotazníku jsou přehledně zpracovány a vyhodnoceny v přílohách (Příloha č. 2), včetně grafů.

V rámci obsahové analýzy bylo prohledáno více než 100 oficiálních webových stránek a přes 70 propagačních materiálů. Konkrétně se jednalo o celkem 88 oficiálních webů měst a obcí kutnohorského okresu (viz Příloha č. 4), kde bylo zjišťováno především, zda obce či města nějakým způsobem využívají pověsti a legendy na svých webových stránkách, ať už

k propagaci či jen jako součást prezentovaných informací. Dále byly mimo jiné prohledány též webové stránky informačních center sídlících ve zkoumané oblasti (Kutná Hora, Čáslav, Uhlířské Janovice, Zruč nad Sázavou), oficiální weby památek a atraktivit (např. zámek Kačina, Žleby a Zruč nad Sázavou, Muzeum B, České muzeum stříbra, tvrz Malešov aj.), web spravovaný destinačním managementem KH, stránky společnosti Kutnohorsko, o. p. s. organizující festival Kutnohorské léto, web občanského sdružení Denemark starající se o naučné stezky v oblasti, také oficiální stránky Průvodcovské služby KH, webové stránky regionálních deníků (Kutnohorské listy, Svoboda, Obzory Kutnohorska) a v neposlední řadě i webové stránky agentury CzechTourism. Na těchto webech (viz *Příloha č. 5*) byla, stejně jako v propagačních materiálech, hledána především nabídka, která by obsahovala pověsti a legendy. To znamená, že bylo zkoumáno, zda na Kutnohorsku existují konkrétní produkty cestovního ruchu založené na pověstech a legendách, či jestli jsou tyto příběhy součástí některých dalších produktů, popř. kde všude na ně lze v cestovním ruchu na Kutnohorsku nalézt odkazy.

Z propagačních materiálů se jednalo celkem o 76 brožur, letáků a průvodců, vyjma map a pláneků (*Příloha č. 6*). Vybrány k analýze byly totiž pouze ty propagační materiály, kde bylo předpokládáno možné využití pověstí a legend, či nabídka s nimi spojená. Jde z velké části o brožury, které představují destinaci (propagují město, region, památky, historii), nabízejí výlety, prohlídky, programy a kulturní akce. Většina z nich byla získána během léta 2015 v informačních centrech v Kutné Hoře (v Sedlci, na nádraží, v Sankturinovském domě). Některé též v Informačním středisku v Čáslavi a také při praxi v Českém muzeu stříbra. Několik propagačních materiálů, především od agentury CzechTourism, byly získány na veletrhu CR REGIONTOUR (16. 1. 2016) v Brně.

Zjištěné výsledky analýzy jsou interpretovány v následujících podkapitolách. Všechny weby a propagační materiály, které jsou v nich konkrétně zmíněny, tzn., obsahují pověsti a legendy, jsou řádně citovány ve zdrojích. Tento předchozí výčet byl pouze obecným seznámením se studovanými zdroji v rámci analýzy. Soupis procházených zdrojů

5.5.1 Současné využití pověstí a legend na Kutnohorsku

V destinaci Kutná Hora a okolí lze nalézt pověsti a legendy hned v několika oblastech v rámci cestovního ruchu, s tím, že většina nabídky je soustředěna logicky právě do centra Kutné Hory. Okolí, až na několik výjimek, již není z hlediska pověstí a legend tak v cestovním ruchu využito. Návštěvníci mohou narazit na odkazy těchto příběhů úplnou

náhodou při objevování jiných atraktivit destinace, ale též se mohou stát i cílem jejich cesty, neboť Kutná Hora má hned několik produktů CR, které jsou na nich založené.

Nejběžnějším způsobem, jakým jsou zde pověsti a legendy využívány, je výklad průvodců, tzn. v průvodcovské činnosti. Tuto informaci potvrzuje nejen autorčina osobní zkušenost (praxe v ČMS na pozici průvodce – praktikant, červen 2015), ale též to uvedlo 29 z 31 respondentů (93 %), kteří na otázku v dotazníkovém šetření odpovídali. Předcházela jí totiž otázka, zda se s pověstmi a legendami v CR na Kutnohorsku již setkali, což 5 lidí vyvrátilo, proto odpovídalo jen 31 nikoli 36 osob. Z těchto 31 respondentů navíc 16 (52 %) uvedlo jako svou hlavní činnost v rámci cestovního ruchu právě průvodcovskou službu. Jedna z dalších otázek zněla, kolikrát se s pověstmi a legendami setkali při výkonu své praxe, kde z těchto 16 průvodců 13 uvedlo mnohokrát, což je 81 %, a pouze 3 uvedli, že zřídka. Nikdo z nich ale neuvedl, že by se při výkonu své praxe s nimi neseťkal vůbec. Nejčastější pověstí, která je mezi průvodci v KH zmiňována, je pak pověst o založení Kutné Hory o mnichu Antonovi (dotazníkové šetření, 2016; praxe v ČMS, 2015). V rámci výkladového textu určeného průvodcům na Hrádku (České muzeum stříbra, Středověký důl), byla též zmíněna tato pověst, a poté řada průvodců uváděla ještě legendu o sv. Panně Barboře, aby návštěvníkům přiblížila důvod, proč je považována za patronku havířů (praxe v ČMS na pozici průvodce – praktikant, 2015). Co se týká odpovědi průvodců na zámku Žleby, jedna respondentka uvedla, že využívá pověst o smrti knížete a dodala: „*Lze využít na prohlídce zámku, ovšem s opatrným sdělením průvodce, který musí zachovat dekorum prohlídky*“ (dotazníkové šetření, 2016).

Zřejmě největšího uplatnění se dočkají místní pověsti při zážitkové prohlídce městem s názvem „*Tajemné kutnohorské pověsti ožívají*“, která se pořádá v rámci festivalu Kutnohorské léto – jeden den nestačí (Kutnohorsko, o. p. s, 2015). Cílem tohoto festivalu je udržet návštěvníky v destinaci více než jeden den, a proto nabízí přes letní sezonu (červenec až srpen) celou řadu zážitkových prohlídek, většinou ve večerních hodinách (Kutnohorsko, o. p. s, 2015).

Obr. 12: Tajemné kutnohorské pověsti ožívají.
Zdroj: Moravčík (2015, online)

Tato prohlídka, kde se dramatizují místní pověsti, se pořádá vždy ve čtvrtek od 22:00 (1,5 h), jejím producentem je agentura KH Travel a hlavními aktéry jsou herci Tylova divadla a Herecké školy Václava Veselého (Kutnohorské listy, 2015, online). Vloni se jednalo již o čtvrtou sezonu, což svědčí o určitém úspěchu. Jak účast a zájem lidí komentuje i sám herec Václav Veselý, který je hlavním vypravěčem celé prohlídky: „Zpočátku prázdnin bývá účast slabší, postupně však návštěvníků produkce přibývá. Někdy jich za sebou vodím i sedmdesát“ (Václav Veselý cit. in Kutnohorské listy, 2015, online). Minulý rok, (6. 8. 2015), se jedné prohlídky zúčastnilo dokonce neuvěřitelných 133 platících diváků, což byl dosavadní rekord (Kutnohorské listy, 2015, online). Podle Veselého je pro ně nejlepší reklamou dobrá reference, a všímá si, že postupně přibývají návštěvníci (Kutnohorské listy, 2015, online). Prohlídka je specifická v tom, že má jedinečnou atmosféru potemnělého města, kdy se v ulicích netísni davy turistů, naopak vše k večeru utichne a za svitu svíček se návštěvníkům naskytne úplně jiný pohled na město. Celý nápad je založen na dramatizaci, zážitcích, pocitech a jedinečném genu loci. Sahrávají se zde známé pověsti, například o Rozině Ruthardové, o Meluzíně, o kostlivci v herně na Dolejším městě, O zvonu Semerník aj. (Kutnohorské listy, 2015, online).

V rámci stejného festivalu Kutnohorské léto jsou v nabídce ještě noční prohlídky Sedlecké kostnice, Sedlecké katedrály Nanebevzetí Panny Marie, chrámu sv. Barbory a chrámu sv. Jakuba (Kutnohorsko, o. p. s, 2015). Při těchto prohlídkách se k navození tajemné atmosféry zmiňují a připomínají i životy světců (legandy). To potvrzuje vlastní zkušenost autorky i dotazníkové šetření, kde dva respondenti, přímo uvedli, že je při těchto večerních prohlídkách hojně používají, aby navodili tu správnou atmosféru. „Na návštěvníky čekají kosti zavražděných mnichů – mučedníků zazděné do zdi, relikvie svatých [...]“ (Kutnohorsko, o. p. s., 2015, s. 1). Navíc jsou tyto prohlídky ještě doprovázeny hudbou (varhany, zpěv gregoriánského chorálu, aj.) pro celkový zážitek.

Obr. 13: Noční prohlídka Sedlecké katedrály.
Zdroj: CzechTourism (2016a, online)

Festival Kutnohorské léto je mimo vlastní propagační materiál i vlastní webové stránky propagován též agenturou CzechTourism (2016b, online) na webu kudyznudy.cz.

V nedalekém zámku Kačina se v rámci projektu „Otevřete 13. komnatu“ pořádají též zážitkové prohlídky. V tomto případě však s duchem Rudlou, což je „údajně“ duch zemřelého hraběte Rudolfa Chotka (Kutnohorsko, o. p. s, 2015). „*Když hrabě ještě žil, pořádal na zámku často vyslovené orgie. V kartách prohrál celé jmění. A po smrti svého talentovaného syna a následně i manželky propadl alkoholu docela. Dodnes nemá pokoje a potácí se zámeckými komnatami*“ (Zámek Kačina, 2015, online). Těmito slovy lákají na jedinečné prohlídky, které jsou určeny nejen dětem, ale každý návštěvník si z nich odnese bohaté zážitky.

Obr. 14: Za duchem Rudlou na Kačinu.
Zdroj: *Otevрте13komnatu.cz* (2016, online)

Na zámku Kačina se pořádají však ještě jiné zážitkové prohlídky. Například prohlídka s názvem „Oživlá Kačina“, kde doslova ožívá řada dobových historických postav, v době, kdy hrabě Chotek prožívá s rodinou složité období. (Kutnohorsko, o. p. s, 2015). Prohlídka je jeden velký příběh, do kterého jsou vtaženi i návštěvníci, a dochází k inscenaci životních eskapád hraběcí rodiny.

Na zámku Žleby se též pořádají kostýmové zážitkové prohlídky. Jejich náplní však nejsou zdejší pověsti, legendy či historiky ze života šlechty, nýbrž jde o setkání se s různými postavami z historie, např. Mistr Jan Hus, K. H. Mácha apod. (Atlas Česka, 2015, online).

Protože po zážitcích, a ještě k tomu s pohádkovou atmosférou, touží hlavně děti, je tomu leckdy i uzpůsoben program a nabídka v cestovním ruchu. Nicméně, kromě klasických kostýmových prohlídek, je možné v Kutné Hoře navštívit i divadelní představení

Obr. 15: Divadelní představení kutnohorských pověstí.
Zdroj: *Svoboda* (2015b, online)

kutnohorských pověstí v parku U Tří pávů, které zde sehrává Divadélko Kůzle během prázdnin (Skýva, 2014, online). Sice se nemusí jednat o cíl turistů, nicméně může jít o zajímavé zpestření prohlídky města, zvláště pro rodiny s dětmi.

Další akcí přímo pro děti je pohádkový les, který se každoročně koná v okolí zříceniny hradu Sion u obce Chlístovice (Svoboda, 2012, online). Vystupuje zde řada pohádkových postav, autorka však nemá údaje o tom, zda se tu hrají i místní pověsti. Nicméně naskýtá se zde příležitost, jak například do budoucna ozvláštnit program a přitom seznámit děti s částí nehmotného dědictví.

Další významnou oblastí, kde se v cestovním ruchu na Kutnohorsku využívají zdejší pověsti je „Questing – Za kutnohorskými pověstmi“ (Kocourková et al., nedat.). Hlavním cílem projektu je aktivní poznávání, tzn. odhalit největší turistické hodnoty, a to prostřednictvím tzv. „pátrací stezky“. Tento produkt má atraktivní formou obohatit nabídku cestovního ruchu, jak stojí v tiskové zprávě Oddělení kultury a CR MÚ Kutná Hora (2013). Jak se zde dále uvádí, jedná se o jeden z nejnovějších trendů turismu, který vychází z toho, že návštěvníkovi již nestačí 3S (Sun, Sea, Sand – slunce, moře, písek), ale v dnešní době vyhledávají turisté spíše tzv. 4E (Entertainment, Emotion, Education, Engagement – zábavu, emoce, výuku, angažovanost).

V tomto questu jsou stručně a výstižně převyprávěné nejznámější kutnohorské pověsti, např. pověst o založení města, o Rozině Ruthardové, o Meluzíně, O Stříbrném zvonku a morových ranách. Tento průvodce ale nenabízí jen pověsti, naopak kombinuje je i s faktografickými údaji, a vyžaduje, aby je návštěvník dohledával. Např. je zde otázka na jméno patrona české země, které lze najít mezi sochami u Jezuitské koleje, nebo třeba otázka na jeden z atributů sv. Barbory, který se opět dá najít na sochách apod. Vše je pak proloženo zajímavými pověstmi, takže poznávání nenudí (Kocourková et al., nedat.). Úspěšný řešitel tohoto questu poté v Informačním centru města KH obdrží poklad v podobě stříbrného groše.

Kromě tohoto zmíněného questingu existují ještě další dva. První provede návštěvníka okolím Kutné Hory (Denemark, nedat.) a druhý se vydává po stopách havířů. V druhém uvedeném jsou rovněž zmíněné kutnohorské pověsti. Je tu převyprávěná pověst o zjevení sv. Barbory s otázkou na její atributy a též pověst o permonících ve zdejších dolech (Jilma, nedat.).

Obr. 16: Questing - Za kutnohorskými pověstmi.
Zdroj: *Destinační management KH (2015, online)*

Co se ostatních propagačních materiálů týká, většinou jsou zde velmi stručně podané zásadní informace o městě (obci), službách, kulturních akcích a památkách. Odkazy na pověsti a legendy v nich lze nalézt jen velmi málo. Najdou se ale i výjimky. Například v propagačním materiálu Průvodcovské služby KH (nedat.) s názvem Destinace Kutná Hora a okolí je zmíněna pověst o založení města (o mnichu Antonovi). V průvodci po chrámu sv. Barbory lze v úvodu zase nalézt převyprávěnou legendu o sv. Barboře, jíž je chrám zasvěcen (KH farnost, nedat.). Z celkového počtu 76 zkoumaných propagačních materiálů, pouze 8 obsahovalo tematiku pověstí a legend. Konkrétně se jednalo o již zmiňovaný Questing – Za kutnohorskými pověstmi (Kocourková et al., nedat.), Questing – Po stopách havířů (Jilma, nedat.), leták propagující Kutnohorské léto (Kutnohorsko, o. p. s., 2015), brožura Destinace KH a okolí (Průvodcovská služba KH, nedat.), Průvodce po chrámu sv. Barbory v KH (KH farnost, nedat.), Kutná Hora a okolí – kalendář tradičních akcí (Informační centrum KH, 2016), leták propagující novou expozici Muzea B – Muzeum kutnohorských pověstí, duchů a strašidel (Muzeum B, 2016) a leták zámku Kačina – Tajemné prohlídky s duchem Rudlou (Zlatý pruh Polabí, o. p. s., nedat.).

Z knižních publikací, které byly autorem dostupné, je výborným průvodcem po městě Kutnohorský poutník (Dudák, 2004), který nejenže navrhuje netradiční cesty městem i okolím, vypráví historii, ale doplňuje ji i o mnoho zajímavostí, ukázek z kronik, pověstí i legend. Další publikace, která představí destinaci v trochu jiném světle, než je většina turistů zvyklá, je kniha od Vokolka (2010) Neznámé Čechy (Posvátná místa středních

Čech, II. díl). Zabývá se hned několika místy z kutnohorského okresu (KH, Malín, Čáslav, aj.). Mimo jiné rozebírá posvátnou stránku města, zmiňuje i pověst o mnichu Antonovi, a legendu o sv. Barboře. Průvodcem po kutnohorských pověstech může být i publikace od Jitky Škápíkové (2012) s názvem *Kdo kde straší*. Ta mapuje některé nejznámější české a moravské pověsti a slouží jako námět na rodinné výlety. Kutná Hora je zde zastoupena čtyřmi známými pověstmi (O mnichu Antonovi, O Rozině Ruthardové, O kutnohorských zvonech a O morové nákaze). Poslední ze zkoumaných je publikace *Sedlec – příběh podivného místa Kutné Hory* (Pospíšil, 2015), která patří mezi nejnovější knižní publikace o Kutné Hoře, resp. o její části zvané Sedlec. I v této knize jsou uvedeny místní pověsti (např. O založení Sedleckého kláštera a O mnichu Antonovi), které zde doplňují vyprávění historie města.

Připravovaným projektem, který se již brzy má otevírat, je nová expozice „*kutnohorských pověstí, duchů a strašidel*“ Muzea B ve Vlašském dvoře (Muzeum B, 2016, online). To má za úkol poodhalit tajemnou stránku Kutné Hory, o co se již delší dobu snaží i svou expozicí o zdejších zločinech, mučení a neřestech. Expozice pověstí a strašidel bude uvedena v několika jazycích, takže se může stát i zpestřením návštěvy pro zahraniční turisty (Muzeum B, 2016, online). Součástí nabídky muzea jsou i plánované kulturní akce – Kutnohorské víkendy. Během sezony 2016 tak bude muzeum nabízet pro rodiny s dětmi též hraná představení městských pověstí (Muzeum B, 2016, online).

Odkazy na místní pověsti lze nalézt i na naučných stezkách. Například „Cykloturistická naučná stezka okolo Kutné Hory“ nabízí zastavení č. 4: *U Žižkova Dubu*, kde je zmíněná pověst o tom, jak zde údajně Žižka vysadil dub, když nechal zapálit město (Denemark, 2016a). Stejně tak zastavení č. 14:

Obr. 17: Muzeum kutnohorských pověstí.

Zdroj: *Muzeum B* (2016, online)

V *Jenšovsi* na trase naučné stezky „Rozhlédni se kolem Bohdanče“, které připomíná pověst o kdysi stejnojmenné husitské vesnici zničené údajně katolíky, kteří kališníky naházeli do šachet (Denemark, 2016b).

Na některé legendy mohou návštěvníci narazit na slavnostech připomínajících památku různých světců a patronů, které se konají přímo v Kutné Hoře. Jsou doprovázeny vždy bohatým kulturním programem pro děti i dospělé. Dle kalendáře tradičních akcí se konkrétně jedná o oslavu sv. Barbory (patronky města) konané v prosinci, Svatováclavské slavnosti v září, oslavu svátku sv. Jakuba v červenci a Svatomartinský průvod v listopadu (Informační centrum KH, 2016).

Kutná Hora má i svého multimedialního průvodce pro chytré telefony a tablety od společnosti Daruma, s. r. o. (Kutnohorské listy, 2013, online). Je volně a zdarma dostupný na internetu, např. na webu Kutnohorských listů (2013, online). Aplikace obsahuje převážně texty, fotografie ale i mluvené slovo k nejzajímavějším místům v centru a okolí města. Její charakter je však víceméně popisný. Dle vlastního zjištění je zde umístěna a převyprávěna i pověst o založení města (o mnichu Antonovi) a to v sekci „*O městě*“.

Co se týká využití na internetových stránkách, ze zkoumaných 88 oficiálních webů obcí a měst okresu (jejich soupis je umístěn v *Příloze č. 4*), pouze jedna jediná webová stránka obsahovala samostatnou rubriku „pověsti“ a tou byl web obce Žleby (2016, online). Ve 13 ostatních případech byly nalezeny pouze odkazy na pověsti a legendy v rámci historie, kde většinou šlo o vysvětlení původu obce, místních názvů, zajímavých událostí apod. Konkrétně se jednalo o weby obcí Čestín (2010, online), Dobrovítov (2016, online), Drobovice (2016, online), Chabeřice (2016, online), Chotusice (2015, online), město Kutná Hora (2016, online), městys Malešov (2016, online), obec Paběnice (2016, online), Petrovice I (2016, online), Starkoč (2016, online), Sudějkov (2016, online), Vidice (2016, online) a Zbraslavice (2016, online). Žádná z obcí ani měst okresu však nevyužívají na svých webových stránkách pověsti a legendy k propagaci.

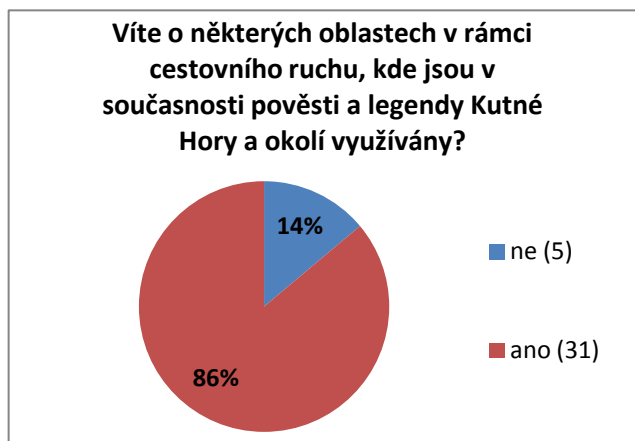
Otázka propagace byla též zjišťována na webech agentury CzechTourism – kudyznudy.cz a ceskozemepribehu.cz. Na prvním zmíněném webu je pro destinaci Kutná Hora a okolí nalezeno 294 odkazů na památky, zajímavá místa, kulturní akce, výlety, aj. (CzechTourism, 2015e, online). Nechybí zde však ani propagace festivalu Kutnohorské léto a v rámci něj jednotlivé zážitkové prohlídky včetně již zmíněných nočních prohlídek sedlecké katedrály, kostnice a kostelů i prohlídky „Tajemné kutnohorské pověsti ožívají“. Též tu lze nalézt upozornění na Questing – Za kutnohorskými pověstmi.

V rámci projektu Česko – Země příběhů je destinace Kutná Hora propagována jako „*Stříbrné království*“ (CzechTourism, 2015f, online). Tím je zdůrazněné její tehdejší bohatství – stříbro, které z malé hornické osady vytvořilo významné královské město. Sice zde není přímo využita pověst ani legenda, ale tato propagace mimo jiné vybízí k zážitkové návštěvě Středověkého důlního díla, kde na ně návštěvníci již určitě narazí.

To byl výčet míst, kde lze v současnosti nalézt odkazy na místní pověsti či legendy v nabídce CR. Protože není možné uvést úplně všechny možnosti, zvolila autorka ještě doplňkové dotazníkové šetření mezi pracovníky CR na Kutnohorsku, aby zjistila, s čím se oni osobně nejčastěji setkají, s čím pracují a tím potvrdila i svá zjištění.

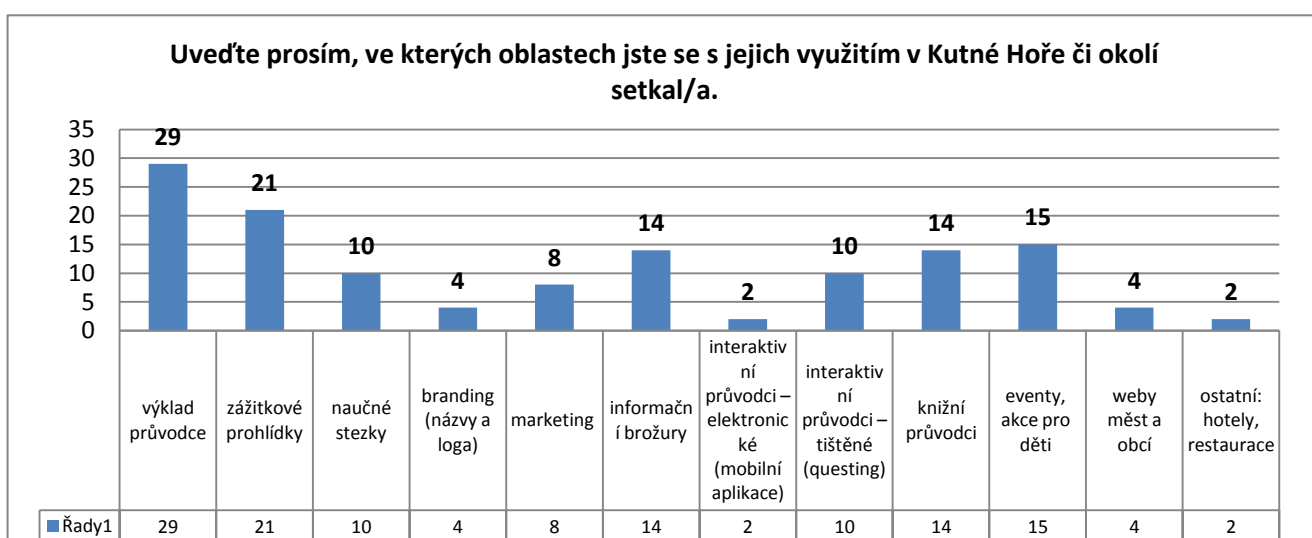
Zajímavé je, že z dotazování samotných aktérů CR na Kutnohorsku vyplývá, že o způsobech využití pověstí a legend ve zdejším cestovním ruchu, ví jen 31 z 36 dotazovaných, tedy 86 %. Mezi těmi, kdo uvedl zápornou odpověď, byli 3 brigádníci v průvodcovské službě a 2 vedoucí pracovníci z oblasti řídicí a organizační činnosti, což je ještě pochopitelné. Zarážející však může být to, že na jednu z dalších otázek, kde měli uvést, zda v oblasti CR ve které pracují, jsou pověsti a legendy nějak zastoupeny, tak 3 z těchto 5 uvedli „*ano*“. Dva z nich poté v následující volné otázce dokonce napsali, že se s nimi setkávají ve výkladech a v informačních brožurách, čímž vyvrátili svou původní odpověď, že o žádné oblasti neví. Tím pádem lze jejich odpověď považovat za kladnou, a výsledný graf by tak měl být trochu jiný – 33 ano (což je 91 %) a 3 ne.

Na otázku, kde konkrétně se s pověstmi a legendami v Kutné Hoře v cestovním ruchu již setkali, odpovídali však už jen ti, co v předchozí otázce odpověděli ano. Proto opět je odpověď o 2 respondenty, kteří se zřejmě spletli, nižší. Respondenti mohli volit i více možností, nebo připsat své vlastní, čehož využili dva z nich a dopsali možnost hotelnictví a restaurační zařízení. Ty sice v nabídce přímo napsané nebyly, ale autorka je zvažovala pod možností branding (firemní názvy a loga). Nicméně, jako nejčastější uváděná odpověď (29 z 31 respondentů, tzn. 93 %) je „*výklad průvodce*“ což potvrzuje i autorčina zjištění.

Graf 1: Oblasti současného využití místních příběhů
Zdroj: *Vlastní šetření*

Navíc lze očekávat, že by toto číslo bylo ještě o dvě odpovědi vyšší, viz předchozí problém. Hned v závěsu jsou „zážitkové prohlídky“ (21 z 31 respondentů, tzn. 68 %). „Eventy (akce) pro děti“ uvedlo 15 respondentů (48 %) a shodně 14 (45 %) zvolilo možnost „informační brožury“ a „knižní průvodci“. S 10 odpověďmi (32 %) skončil „interaktivní průvodce (questing)“ a „naučné stezky“. Pouze dvě osoby zvolily možnost „interaktivního elektronického průvodce (mobilní aplikace)“, což může být způsobeno tím, že tento typ průvodce se víceméně používá při individuálních prohlídkách, kdy si ho návštěvník sám opatří i využívá, a pracovníci CR tak s těmito aplikacemi nepřijdou třeba vůbec do styku, pokud je sami nevytváří. Též položku „weby měst a obcí“ zvolil jen malý počet respondentů (4), což potvrzuje i autorčino zjištění, že na Kutnohorsku jsou pověsti a legendy zastoupeny na webech opravdu jen minimálně.

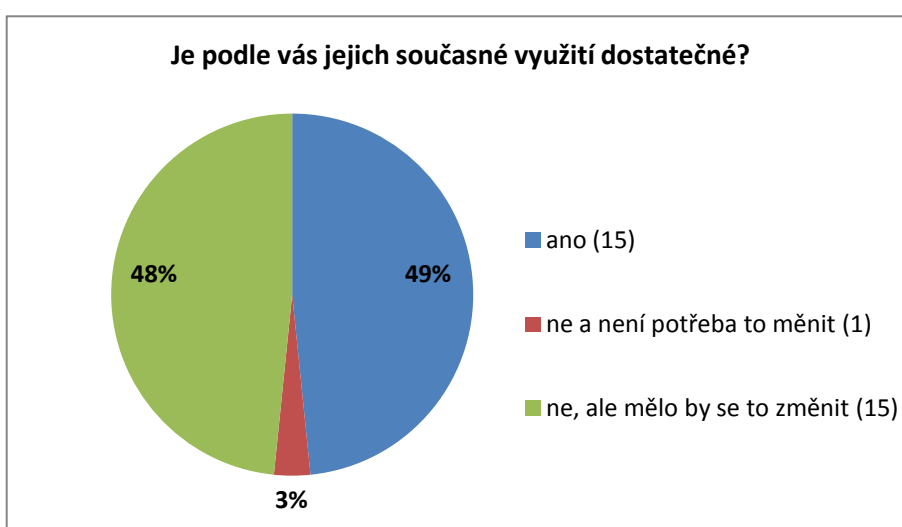
Graf 2: Oblasti současného využití místních pověstí a legend v cestovním ruchu.

Zdroj: Vlastní šetření

Pracovníci CR byli též tázáni, zda považují současné využití pověstí a legend v CR za dostatečné. Otázka se týkala opět těch, kteří uvedli, že se s jejich využitím na Kutnohorsku již setkali (tzn. 31 respondentů). Výsledek je téměř kontrastem, skoro polovina (15) považuje současné využití za dostatečné a druhá polovina (15) naopak ne, a myslí si, že by se to mělo navíc ještě změnit. Pouze jeden respondent uvedl nedostatečné využití a současně by to neměnil. Jednalo se o živnostníka, který pracuje v průvodcovské činnosti 11–20 let. Zajímavé je, že z 15, kteří uvedli, že je současné využití dostatečné, pracuje 8 v oblasti informační a poradenské činnosti, především na pozicích zaměstnanců a jeden je vedoucí pracovník, s tím, že délka jejich praxe v CR je ve 4 případech 6–10 let, ve dvou dokonce 11–20, jinak se jedná o lidi pracující v CR kolem 2–5 let. Dále je v této skupině ještě 6 brigádníků pracujících v oblasti průvodcovské činnosti, nejčastěji 2–5 let a jednoho

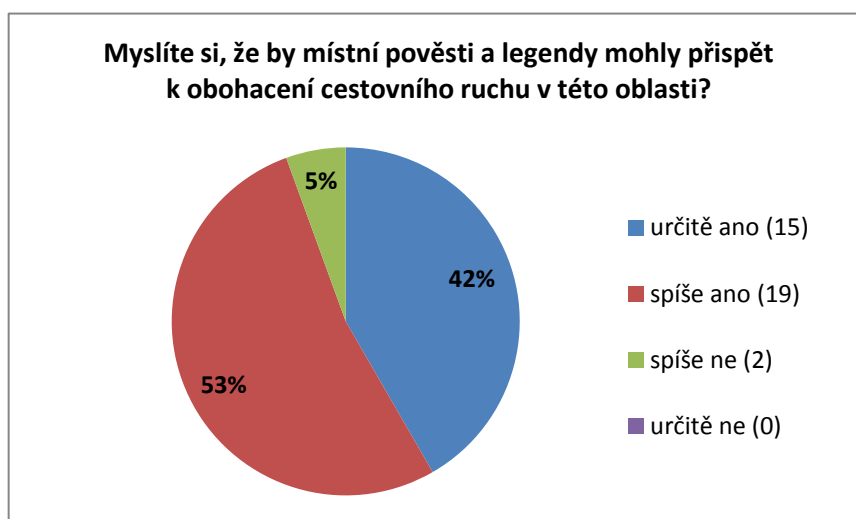
vedoucího pracovníka v oblasti marketing a komunikace, který pracuje v CR 6–10 let. Z toho jasně vyplývá, že v této skupině převažují lidé s delší praxí v CR, a v oblasti informační.

Na druhou stranu, ve skupině těch, kteří uvedli současné využití za nedostatečné a chtěli by ho změnit, je převaha lidí s kratší praxí v cestovním ruchu a pracujících v průvodcovské činnosti (4 praktikanti s menší než dvouletou praxí, dále 5 brigádníků s 2–5 praxí, 3 vedoucí pracovníci v oblastech marketing, průvodcovská a řídicí činnost s praxí 2–5 let). 3 respondenti jsou zaměstnanci, jeden v oboru marketing 6–10 let, pak v oboru informační a poradenská činnost 6–10 let, a průvodcovská činnost 2–5 let.

Graf 3: Dostatečnost současného využití.
Zdroj: *Vlastní šetření*

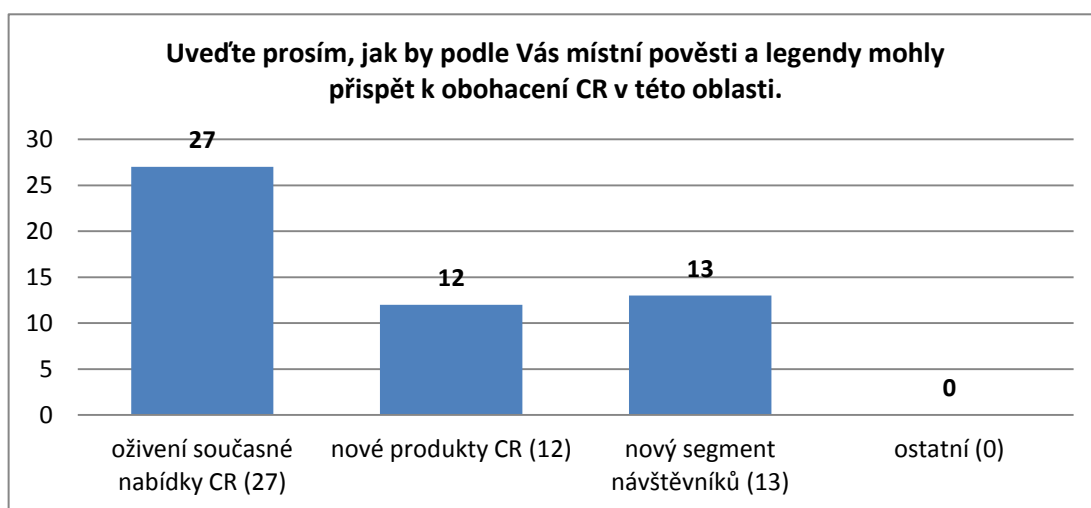
Následovaly i otázky na to, zda by podle nich mohlo toto nehmotné dědictví obohatit CR v dané oblasti, a popřípadě jak.

Graf 4: Obohacení cestovního ruchu v oblasti.
Zdroj: *Vlastní šetření*

Z celkového počtu 36 tázaných se 94 % respondentů vyjádřilo kladně, z toho 15 si je jistých (určitě ano) a 19 se to domnívá (spíše ano). Pouze dva respondenti uvedli možnost „spíše ne“, což opět potvrzuje, že si naprostá většina z nich uvědomuje jejich využitelnost v cestovním ruchu. Navíc pokud se odpovědi srovnají s předchozí otázkou (*graf 3*), je patrné, že i většina z těch patnácti osob, kteří považují současné využití pověstí a legend na Kutnohorsku za dostatečné, v této otázce připustilo, že by mohly ještě obohatit současný stav.

Následovala i doplňující otázka pro ty, kteří je považují za možnost obohacení, ve které měli konkretizovat – jak. Měli možnost zvolit více odpovědí i uvést svou vlastní, čehož ale nikdo nevyužil.

Graf 5: Jak mohou obohatit CR v oblasti.

Zdroj: *Vlastní šetření*

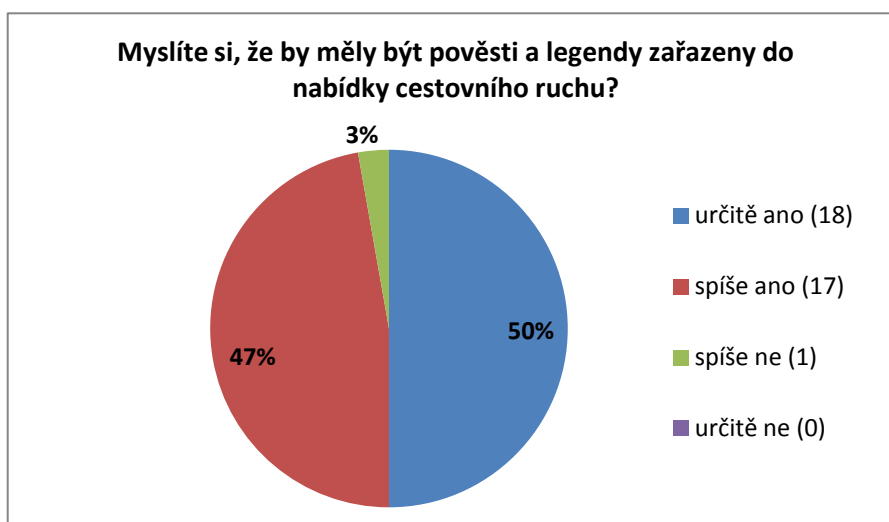
Z 34 dotázaných se jich 27 (79 %) domnívá, že by pověsti a legendy mohly oživit současnou nabídku CR v oblasti. 13 respondentů (tzn. 38 %) zvolilo možnost přilákání nového segmentu návštěvníků a 12 v tom vidí možnost pro úplně nové produkty CR.

5.5.2 Povědomí a zkušenosti místních pracovníků cestovního ruchu

Jak je patrné z předchozí analýzy, na Kutnohorsku se nachází řada uplatnění pro zdejší pověsti a legendy v cestovním ruchu. Pomocí dotazníku bylo navíc testováno i povědomí a zkušenosti místních pracovníků. Nicméně bylo předpokládáno, že mají o jejich využitelnosti dobré znalosti a i bohaté zkušenosti.

H1: Pracovníci CR na Kutnohorsku jsou si vědomi využitelnosti pověstí a legend v cestovním ruchu.

Tato hypotéza byla potvrzena. Na jejím ověření se podílely především odpovědi na následující otázky.

Graf 6: Zařazení do nabídky CR.

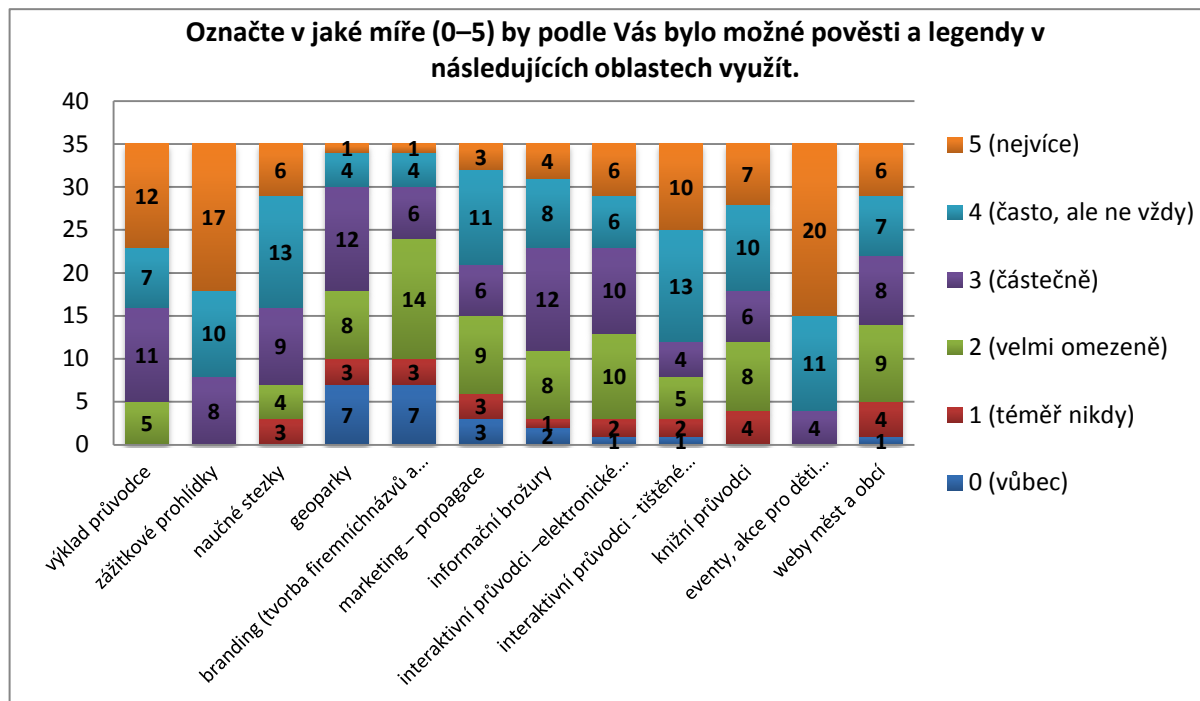
Zdroj: Vlastní šetření

Jeden z prvotních dotazů zjišťoval, nakolik si místní pracovníci cestovního ruchu uvědomují potenciál pověstí a legend pro CR. Jak jednoznačně ukázaly odpovědi, kladně, tedy pro to aby byly zařazeny do nabídky CR, se vyjádřilo celkem 35 respondentů z 36, což je 97% souhlas. Navíc 18 z nich je o odpovědi přesvědčeno, protože uvedli „určitě ano“. Nikdo se však nevyjádřil úplně negativně zvolením možnosti „určitě ne“, pouze jeden člověk vybral možnost „spíše ne“. Jednalo se o zaměstnance průvodcovské služby s praxí 2–5 let, který při předcházejících otázkách na osobní preference zvolil pouze hmotné kulturní dědictví a prokázal také osobní nezájem o problematiku v otázce, zda by se on sám s nimi v destinaci chtěl seznámit.

Na tuto otázku navazovala další, která se týkala pouze respondentů s kladnou odpovědí (určitě/spíše ano), tedy 35 osob. Jejich úkolem bylo obecně označit a ohodnotit oblasti, které považují za nejvhodnější pro aplikaci pověstí a legend v CR. Tato otázka v dotazníku

předcházela konkrétní otázky na současné využití na Kutnohorsku, aby se zjistilo jejich obecné povědomí a názory, nikoli osobní zkušenosti. Aby mohli respondenti vybírat z více možností a zároveň vyjádřit, jak moc je tato oblast vhodná, byl zvolen typ otázky škálovací. Každou oblast tak museli zvlášť ohodnotit na stupnici 0–5.

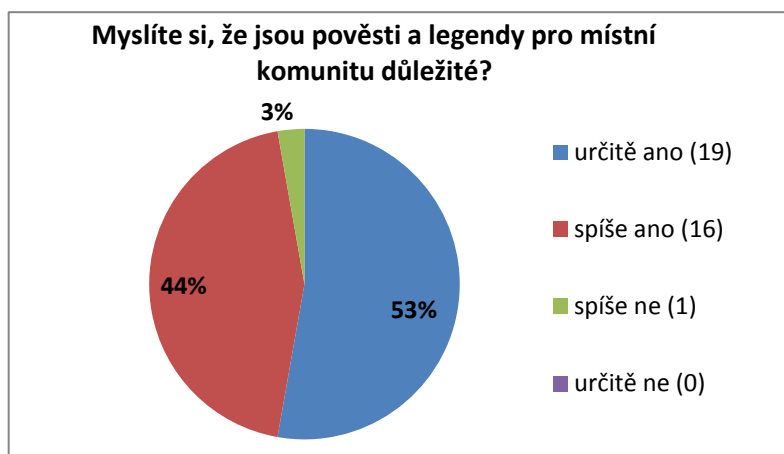

Graf 7: Vhodné oblasti aplikace pověstí a legend v CR.

Zdroj: Vlastní šetření

Oblasti využití, které zde byly navrženy, vycházely již z možností uvedených v teoretické části práce (viz 4.2.1) a víceméně šlo o zevšeobecnění příkladů využití z dosavadní praxe v cestovním ruchu. Jak je patrné z výsledků, nejvíce respondentů (20) zvolilo jako nejvhodnější oblast uplatnění pověstí a legend v CR „eventy (akce) pro děti“. Dalším nejvíce vhodnou oblastí byly zvoleny „zážitkové prohlídky“ (17 respondentů) a „výklad průvodce“ (12). Jako častou možnost využití vybrali respondenti „naučné stezky“ ve 13 případech, 6 respondentů tuto oblast považuje dokonce za nejvhodnější. 13 respondentů také označilo za častou možnost uplatnění též „interaktivní průvodci – tištěné (př. questing)“, kterou označilo i 10 osob jako nejvhodnější. Celkově nejlépe hodnoceny byly postupně oblasti: eventy (akce) pro děti, zážitkové prohlídky, interaktivní průvodci, výklad průvodce, naučné stezky, knižní průvodci a weby měst a obcí. Naopak nejmenšího hodnocení se dočkaly oblasti „geoparky“ a „branding“, které získaly shodně hodnocení celkem 10 negativních odpovědí (vůbec až téměř nikdy). Co se týká geoparků, může to být ovlivněno tím, že se ve zkoumané oblasti žádný geopark nenachází, a přestože tato otázka byla zamýšlena obecně, nelze vyloučit, že jejich odpovědi vyplývají též z osobní

zkušenosti. Také je z jejich odpovědí patrné, že největší uplatnění vidí spíše v rovině zážitkové, tzn. programy pro děti a zážitkové prohlídky. A protože autorku též zajímalo, zda si uvědomují i jejich hlubší význam, byly v dotazníku zařazeny otázky na důležitost a význam tohoto nehmotného dědictví pro místní komunitu.

Graf 8: Význam pověstí a legend pro místní obyvatele.
Zdroj: *Vlastní šetření*

Tato otázka měla naznačit, do jaké míry jsou respondenti seznámeni s tím, co vlastně pověsti a legendy pro člověka znamenají, proč by se měly uchovávat a tudíž i předávat, a to třeba právě v rámci cestovního ruchu. Kromě jednoho respondenta, který uvedl „*spíše ne*“, se téměř všichni shodli, že „*ano*“, z toho 19 si je svou odpovědí jistých (určitě ano) a 16 se k této odpovědi přiklání (spíše ano). Nikdo z dotázaných však nezvolil možnost „*určitě ne*“, což je pozitivní zjištění. Také to potvrzuje, že jejich povědomí nejen o možnostech ale i o významu a důležitosti místních pověstí a legend, je na velmi dobré úrovni.

Dokládá to i další podotázka, která dala respondentům šanci se vyjádřit vlastními slovy, když měli uvést, v čem vidí jejich největší význam pro komunitu. Přestože se jednalo o dobrovolnou a rozepisovací otázku, odpovědělo 26 z 35 dotázaných (týkalo se pouze těch, kteří v předchozí otázce uvedli kladnou odpověď). Jejich odpovědi jsou velmi vypovídající a všechny jsou umístěny v příloze č. 2 (tab. 10). Nicméně nejčastěji se v odpovědích vyskytovala hesla: *tradice, zvyky, víra, identita, atmosféra a atraktivnost míst, část historie, atraktivita a zážitky pro turisty*. Zde byly vybrány tři výstižné konkrétní odpovědi respondentů, které dokládají jejich dobrou informovanost v tomto ohledu.

1) „Místní pověsti a legendy komunitě poskytují pocit sounáležitosti s okolím bydliště a dodávají pocit domova.“

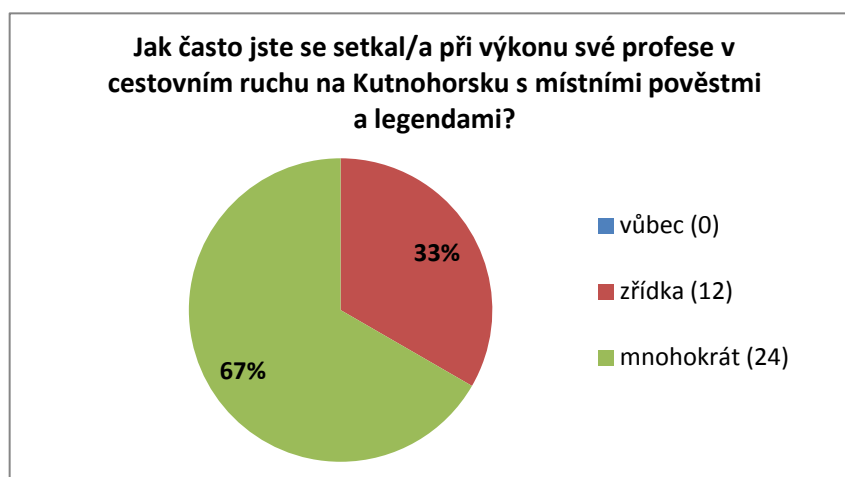
2) „Jde svým způsobem o udržení tradic a lidové slovesnosti, což je pro kulturu nedílná součást.“

3) „Jsou důležité pro povědomí a chápání souvislostí v rámci historie i současnosti prostředí, kde daná komunita žije.“

Respondenti těmito odpověďmi také potvrdili i řadu závěrů, ke kterým došla sama autorka při psaní celé této práce.

H2: Ve své praxi v cestovním ruchu na Kutnohorsku se pracovníci CR s pověstmi a legendami již setkali.

Tato hypotéza byla též potvrzena a to odpověďmi na následující otázky. Hypotézu ale potvrzují i otázky, které již byly diskutovány v předchozí podkapitole (5.5.1) o jejich současném využití na Kutnohorsku.

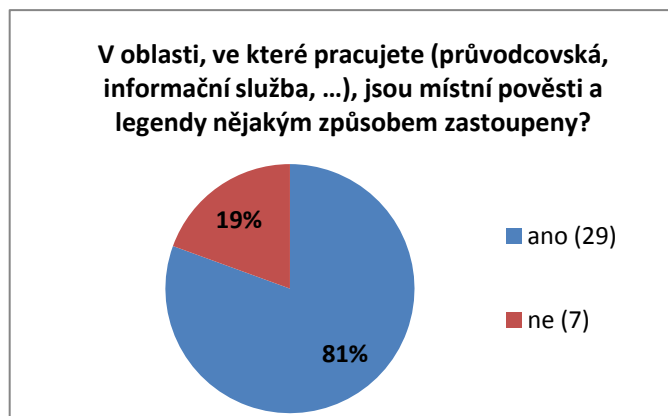

Graf 9: Osobní zkušenost.
Zdroj: Vlastní šetření

Nadpoloviční většina (24 osob) potvrdila, že se s nimi v praxi setkala již mnohokrát. Pouze 12 z 36 (33 %) uvedlo „zřídka“. Nicméně ani jeden respondent neuvedl možnost „vůbec“. Z toho vyplývá, že každý z nich se s nimi alespoň jednou v rámci své profese setkal.

Jednou z doplňujících otázek bylo, zda v oblasti, ve které v rámci CR na Kutnohorsku pracují, jsou místní pověsti a legendy přímo zastoupeny. Zde uvedlo 29 z 36 (tj. 81 %), že ano. Ze 7 respondentů, kteří uvedli negativní odpověď, pracují 2 jako vedoucí pracovníci a 1 jako praktikant v oblasti řízení a organizace, další 1 jako vedoucí v oblasti marketingu a komunikace a 3 jako brigádníci v průvodcovské činnosti. U vedoucích pracovníků lze

obecně očekávat, že se s tímto tématem vzhledem k povaze a náplni své práce nasetkají tak často. U brigádníků v průvodcovské činnosti je potřeba zvážit jejich krátkou praxi.

Graf 10: Zastoupení pověstí a legend v různých oblastech.
Zdroj: *Vlastní šetření*

Není na škodu podívat se také na to, jak moc, resp. s kolika pověstmi a legendami se vlastně v praxi setkávají. Bylo to zjišťováno na základě jejich aktivní znalosti zdejších příběhů.

Graf 11: Znalost pověstí a legend.
Zdroj: *Vlastní šetření*

Dle přiloženého grafu je patrné, že téměř polovina, tzn. 17 respondentů uvedlo aktivní znalost 3–5 pověstí a legend. Druhou nejpočetnější odpovědí bylo 5–10, kterou zvolilo 11 dotázaných. Méně než 3 zná 6 respondentů a velice dobrou znalost (více než 10) uvedly pouze 2 osoby (1 zaměstnanec v informační a poradenské službě, který navíc v dotazníku uvedl i osobní zájem o tuto problematiku, a 1 vedoucí pracovník v průvodcovské službě). Z toho lze vyvodit, že pokud je v praxi opravdu využívají a setkávají se s nimi, jak uvedli výše, pak se ve většině případů jedná jen o zhruba 5 nejznámějších pověstí či legend, což je vzhledem k počtu 109 zaznamenaných pověstí a velkému počtu odkazů legend v regionu

sice málo, ale ukazuje to také, že ne všechny z nich jsou využitelné a pro turisty zajímavé. Navíc to též poukazuje na nedostatečnou znalost těchto příběhů mezi pracovníky, kterou potvrdila i otázka o jejich představě, kde měli odhadnout počet místních příběhů (viz Příloha č. 2, graf 27). Možnost „více než 50“ totiž zvolilo jen 6 z 36 respondentů, tedy 17 %. Je to velmi malé číslo i vzhledem k tomu, že 92 % všech respondentů, kteří se dotazníku účastnili, uvedlo jako své bydliště Kutnou Horu a nejbližší okolí (cca do 20 km v rámci okresu).

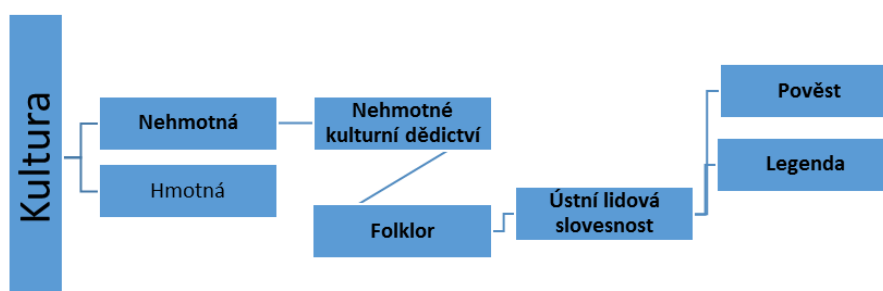
Na konci celého dotazníku byli respondenti též dotázáni, jestli mají nějaké plány do budoucna ve smyslu využití pověstí a legendy ve své činnosti v cestovním ruchu na Kutnohorsku. I když se jednalo o nepovinnou otázku, někteří ji vyplnili. Například 5 z nich uvedlo, že zvažuje jejich doplnění do výkladu. Jeden respondent přímo napsal: „*zahrnout do průvodcovského výkladu a podat je turistům kreativní formou pro spojení s místní lokalitou*“. Jedna odpověď se týkala Kutnohorského léta, jakožto festivalu, během něhož jsou pořádány netradiční prohlídky po celé KH, mimo jiné i prohlídka „*Tajemné kutnohorské pověsti ožívají*“. Dále bylo dvakrát zmíněno nově otevírané muzeum Pověstí a strašidel ve Vlašském dvoře. Zbytek respondentů se k tématu nevyjádřilo vůbec, nebo uvedli, že v současnosti žádné plány nemají.

6 Shrnutí výsledků

V této práci byly zjišťovány odpovědi na následující výzkumné otázky:

1) Kam se pověsti a legendy řadí v kontextu kultury?

Odpověď na tuto otázku byla hledána v teoretické části práce a výsledkem může být přiložené schéma (obr. 18), které bylo vypracováno na základě nastudované literatury. Jak z něj lze vyčíst, pověsti a legendy jsou součástí nehmotného kulturního dědictví, kde se pod označením ústní lidová slovesnost skrývají ve folkloru.

Obr. 18: Schéma zařazení pověstí a legend do kontextu kultury.

Zdroj: *Vlastní zpracování z informací dle Pavlicové, Uhlíkové (2013); Heřmanové et al. (2009); Lederbuchové (2002) a Kesnera et al. (2008)*

2) Jsou pověsti a legendy pro člověka hodnotné a stojí tedy za pozornost při návštěvě destinace?

Jak bylo též diskutováno v teoretické části práce, jejich největší význam spočívá v kulturním obohacení společnosti a zdroji kulturní identity člověka, neboť uchovávají paměť národa. I když v současnosti postrádají svůj ideový smysl, tzn. člověk jim již nevěří a nevidí v nich zdroj relevantních informací, jak tomu bylo dříve, neměly by se odvrhnout, ale naopak využít k poznávání místních kultur a také vlastní identity. Navíc mohou velmi dobře ovlivňovat percepce míst (*genia loci*) – dávat jim význam a oživovat je. Jsou důležitým, ač skrytým prvkem krajiny.

3) Kde se dají obecně v cestovním ruchu pověsti a legendy využít?

Jak bylo navrženo a diskutováno v teoretické části (*viz 4.2.1*) a poté i konfrontováno s názory lidí z praxe v dotazníku (*viz 5.5.2, graf 7*), své největší uplatnění mají pověsti a legendy ve výkladech průvodců pro oživení a pobavení, též v samostatných zážitkových prohlídkách a akcích pro dětské publikum (př. pohádkový les). Doplnují však i informační brožury, knižní průvodce a bývají někdy i na webech obcí a měst. Mohou se také stát součástí interaktivních průvodců, ať už tištěných (př. *questing*) nebo elektronických

(mobilní aplikace), a podpořit tak trend aktivního poznávání. Své místo mají také v marketingu a branding, s tím, že některé postavy či symboly z velmi známých příběhů mohou proniknout do obchodní sféry celé oblasti, a stát se kromě neoddelitelné součásti návštěvníkova očekávání i dominantním tématem obchodu a propagace (Robb, 1998).

Nicméně v rámci kapitoly (5.4), která mapovala pověsti a legendy Kutnohorska, bylo také ukázáno, že správné a vhodné využití těchto příběhů se může odvíjet i od jejich výpovědní hodnoty a charakteru. Některé se více svou podstatou hodí k vytváření zážitkových produktů (př. pověsti démonologické) a některé naopak najdou uplatnění spíše v rovině poznávání a budování vztahu ke krajině, tzn. v rámci pěší turistiky, cykloturistiky, v geoparcích, při cestování na poutní místa, či k podpoře zajímavých ač v současnosti pro turisty neznámých míst. Jedná se např. o pověsti etymologické, etiologické, legendární i legendy samotné. A právě tento aspekt tohoto specifického typu nehmotného kulturního dědictví by měl být zdůrazněn, protože jak vyplynulo i z výsledků dotazníkového šetření a provedené analýzy, je jeho využití spíše vnímáno v oblasti zážitků či produktů pro děti. Hlubší a mnohdy i důležitější význam pověstí a legend, tzn. uchování tradic, víry, a historie oblasti (i když ne faktografické), či budování a zachování lokální kulturní identity, může být proto někdy zastíněn.

4) *Jaké pověsti a legendy nalezneme na území zkoumané oblasti (Kutná Hora a okolí)?*

Odpovědí na tuto otázku je přehledný souhrn vybraných a roztríděných pověstí a legend zpracovaný v kapitole (5.4), která čtenáři přiblíží vybranou destinaci z úplně nového pohledu. Ke zkoumanému regionu se totiž váže více než 100 pověstí a nespočet odkazů na legendy. Je zde patrné, že i oblast Kutná Hora a okolí, která je známá spíše svým hmotným dědictvím v podobě památek UNESCO, má i toto specifické nehmotné dědictví, které, jak je patrné z analýzy (viz 5.5.1), dokáže též řádně využít.

5) *Jsou zde využívány v cestovním ruchu, a jak?*

Dle provedené analýzy (viz 5.5.1) jsou na Kutnohorsku, především pak v Kutné Hoře, pověsti a legendy velmi dobře začleněné do nabídky cestovního ruchu. Své uplatnění zde nachází především v průvodcovské činnosti a to nejen při výkladech v památkách, ale i přímo v zážitkových prohlídkách, které následují trend poznávání všemi smysly. Jde především o prohlídky večerní, kdy samotná atmosféra potmělého města společně se zajímavými příběhy vytváří zcela nové zážitky. Kromě Kutné Hory, kde se tyto prohlídky

konají během sezony v rámci festivalu Kutnohorské léto, je to také zámek Kačina, který má tento typ produktu CR ve své nabídce.

V oblasti je i nabízen doprovodný program pro děti s tematikou pověstí (hraná divadelní představení v parku U Tří pávů), který bude brzo doplněn i o novou expozici muzea Kutnohorských pověstí, duchů a strašidel. Muzeum navíc chystá i speciální nabídky na léto 2016 (Kutnohorské víkendy), kde též budou místní příběhy sehrávány.

Další oblastí, kde se návštěvník může s místními příběhy seznámit je i Questing – Za kutnohorskými pověstmi či Po stopách havířů. Při této zábavné hře určené nejen dětem pozná turista významná místa tohoto dříve královského města a přitom objeví i něco z jeho skryté a zapomenuté historie. Též v knižních publikacích a průvodcích po městě se může návštěvník tyto příběhy dočíst. V propagačních letácích a brožurách se, jak bylo zjištěno z jejich analýzy, ale kromě zmíněného questingu skoro nevyskytují. Souvisí to nicméně s jejich především informační podstatou, kdy se snaží stručně podat ty nejdůležitější informace o historii, památkách, službách apod.

Při důkladnějším poznávání kutnohorského okresu, tzn. kromě jednodenních návštěv historického centra KH, může návštěvník narazit na jejich zmínky i na trasách naučných stezek a cyklostezek v okolí (např. Rozhlédni se kolem Bohdanče). Také se jeho cílem mohou stát kulturní akce oslavující patrony a světce, jako např. oslavy sv. Barbory s bohatým kulturním programem.

Kde naopak skoro pověsti a legendy zastoupené nejsou, jsou weby obcí a měst v okrese. Pouze jediný web obce Žleby obsahuje na svých stránkách rubriku pověstí. Také v celkové propagaci této destinace nejsou využité pověsti ani legendy. Některé zmíněné akce a nabídky CR jsou sice zastoupené i na portálu kudyznudy.cz, ale samotná propagace této destinace se zaměřuje především na jeho bohatou historii a kulturní hmotné památky, což je pochopitelné. Návrh na zlepšení by tak mohl spočívat právě v oblasti marketingu, tzn. v obměně propagace destinace třeba s využitím symbolů či postav ze známých místních příběhů. Propagací oblasti také jako „*tajemné a plné záhadných příběhů*“, kterých má tato oblast dle zjištění opravdu hodně, by mohlo přilákat třeba nový segment návštěvníků.

Z výčtu míst, kde se v současnosti pověsti a legendy využívají, je také na první pohled vidět, že se většina soustředí přímo do centra okresu – Kutné Hory. Proto je na místě podpořit i obce, které sice nemohou konkurovat kulturními atraktivitami, ale mají své vlastní bohatství, třeba v podobě zajímavých příběhů. Ty mohou umělecky ztvárnit, např.

sochami v krajině, jak bylo ukázáno v teoretické části (viz 4.2.1), a díky tomu vytvořit zajímavý cíl nejen pro pěší turisty. Spolupráci s ostatními obcemi v okrese poté mohou vytvořit i zajímavé stezky vedoucí skrze nepsané dějiny kraje.

Kde by ještě mohly být pověsti a legendy v této oblasti využité, je např. mobilní aplikace, jež byla též představena v teoretické části (viz 4.2.1). Kutná Hora v současnosti má jistou aplikaci – multimediálního průvodce. Jak bylo však naznačeno již v analýze (5.5.1), tato aplikace má spíše popisný charakter s krátkými čtenými spoty a obsahuje převážně jen základní informace o městě a okolí. Lepší by tedy pro tento účel byla taková aplikace, která by nejen provedla návštěvníky po městě i okolí, seznámila by je s atraktivitami, ale zároveň by jim převyprávěla i zajímavé příběhy, jež se na těchto místech udály. To by pomohlo navodit tu správnou atmosféru a zatraktivnit tak prohlídku památek i krajiny nejen dětskému publiku. Výhodou této aplikace je to, že využívá GPS a lokálně kontextové služby, tudíž není zapotřebí budovat nové interpretační tabule aj., které by rušily zdejšího genia loci. Navíc v dnešní době moderních technologií, kdy téměř každý vlastní „chytrý“ mobilní telefon, by nebyl problém ani s dostupností i pro zahraniční turisty, kteří by si aplikaci v předstihu mohli stáhnout.

6) Jaké je povědomí pracovníků CR na Kutnohorsku o využití pověstí a legend v CR a jaké jsou jejich zkušenosti?

Tato problematika byla zkoumána jen na malém území (Kutnohorsku) a tudíž i malém vzorku respondentů (36 osob). Z toho plyne, že výsledek vypovídá pouze o povědomí a názorech místních pracovníků CR. Pro větší výpovědní hodnotu by bylo nutné dotazovat se mnohem více osob, a to ve všech oblastech v rámci cestovního ruchu i České republiky.

Nicméně obě navržené hypotézy se potvrdily, proto lze konstatovat, že povědomí pracovníků CR na Kutnohorsku o využitelnosti místních pověstí a legend je na velmi dobré úrovni a řada z nich se s touto problematikou setkala v praxi již mnohokrát.

7 Závěry a doporučení

„Uchovějme pověsti pro budoucí pokolení a chraňme je před zánikem. Umožňují nám nahlédnout do dějin kraje.“

(Bohumil Pospíšil, 1995, s. 7)

Na začátku každého projektu, každé práce stojí myšlenka, která se pak stane skutečností. Myšlenkou a v podstatě i cílem této práce bylo ukázat, že i pro něco tak lidového, bájného a zapomenutého, jako jsou pověsti a legendy, najdeme v cestovním ruchu využití. Práce by měla nastínit, že tato často opomíjená součást nehmotného kulturního dědictví, zde má své právoplatné místo i svůj význam, neboť propojuje přítomnost s minulostí, čímž probouzí v člověku pocit vlastenectví, sounáležitosti a domova. Jak tvrdí i Heřmanová et al. (2009), je důležité pečovat o všechno kulturní dědictví, zachovat ho, neboť minulost a dějiny hluboce ovlivňují lidskou identitu.

Přestože o propojenosti cestovního ruchu s nehmotným dědictvím není pochyb, o využitelnosti pověstí a legend v CR jakožto jeho součástí, již na první pohled mohou pochybnosti nastat. Cílem práce bylo proto nalézt pro tento druh nehmotného dědictví možnosti jeho uplatnění a zapojení do aktivit cestovního ruchu. Poté na konkrétním příkladu destinace Kutná Hora a okolí ukázat, že s nimi lze i efektivně pracovat. K dosažení tohoto cíle byly využité výzkumné metody rešerše literatury, odborných studií a dalších informačních zdrojů, obsahová analýza nabídky CR v oblasti a doplňkové dotazníkové šetření mezi pracovníky CR na Kutnohorsku. Výsledkem snažení bylo zjištění, že se na Kutnohorsku nachází v tomto ohledu velký potenciál, a je s ním celkem efektivně nakládáno. Stejně tak zdejší pracovníci CR mají o problematice dobré povědomí a s pověstmi a legendami se při své praxi zde i často setkávají, či je přímo ve své činnosti využívají.

Největší význam pověstí a legend spočívá v oblasti vztahu ke krajině, prožívání a zážitků. Pověsti a legendy v různých typech interpretace, od výkladu průvodce po muzeum, mohou pobavit, rozšířit pohled, i přimět k zamyšlení. Nemají zde ale takový vliv jako ty, co se váží k místům v krajině. Pokud totiž ty člověk zapomene, pak pro něj i tato místa budou bezcenná a ztratí tím veškeré zábrany, které by ho zastavily v jejím přetváření a postupném ničení. *„Upřeme-li krajině její duchovní rozměr, začne se ztrácet i fyzicky“* (Císařovský, 2003, dokumentární film). To znamená, že pokud nebudou existovat místa svatá ani klatá, kterých by si člověk vážil, uctíval je, či se jim naopak vyhýbal, nebude mu

nic bránit v tom, aby tato místa využil ve svůj prospěch, přetvořil je zástavbou a průmyslovou činností. Právě proto je velmi žádoucí uchránit je, zvláště ta, ke kterým se váží pověsti, legendy, příběhy, zázraky apod., aby byla zachována i jedinečná krajina. Počinání člověka v současné době, ale naznačuje opačné jednání. Naskytá se tedy otázka, vidí člověk ještě vůbec rozdíl mezi bohatstvím duchovním a materiálním? „*Materiální se dělením zmenšuje, zatímco duchovního dělením přibývá. Čím více lidí jej sdílí, tím roste jeho hodnota*“ (Císařovský, 2003, dokumentární film). Z toho vyplývá, že k zachování duchovní bohatství, kam lze řadit i nehmotné kulturní dědictví, vede jediná cesta – sdílení s ostatními. A v tom hraje velkou roli právě cestovní ruch. Cestování člověka leckdy přivede na místa s výjimečným bohatstvím, aniž by o tom věděl. Je potřeba se zastavit a připomenou si děje dávno minulé, zvláště ty které nese v sobě a měl by je předat dál. Často totiž chodí kolem zajímavých přírodních i lidových výtvorů, aniž by si jich ve spěchu současných dnů vůbec všiml. „*Právě dnes kdy jsou často tradiční hodnoty zpochybňovány, je důležité vědět, odkud a z čeho pocházíme. Protože abychom mohli porozumět dokořán otevřenému světu, musíme především porozumět sami sobě*“ (Pospíšil, 1995, s. 9).

Podobně zní i odpověď na otázku, kterou se snaží zodpovědět agentura CzechTourism (2014) ve své propagační kampani: Co člověk najde v Česku – zemi příběhů? „*Své vlastní kořeny, hlasy předků, skvosty z jejich rukou, krajinu vlastní duše, protože rodná země je nejméně na očích, ale nejvíce v srdci*“ (CzechTourism, 2014, s. 1). Tím též aspiruje k podpoře domácího cestovního ruchu, vybízí k poznávání rodných krajů, i zapomenutých míst, mezi něž mnohdy patří i ta opředená tajemnými příběhy. Dobře si tento fakt uvědomují a k oživení a propagaci těchto neznámých a nevýrazných míst využívají jejich dávné příběhy (viz 4.2.1).

Řada míst v této zemi, ač má své jedinečné kouzlo, je pro turisty často dosud zastíněna významnými a vyhlášenými destinacemi. Pokud navíc neoplývají historicky cennými monumenty, mohou se zaměřit právě na své duchovní dědictví v podobě lokálních příběhů a podpořit tak třeba pěší turistiku či cykloturistiku v oblasti. Může jim to pomoci se odlišit, ozvláštnit místa. Klíč k úspěchu je ve správné a nápadité interpretaci tohoto dědictví, kterým, jak říká i Ptáček (2006), pomohou odkrýt nové pohledy na jinak nenápadná místa. Jako velmi zajímavý projekt se může jevit vyjádření místních historek pomocí soch v krajině. Samozřejmě je při tom ale nutné přihlídnout k řadě důležitých otázek, jako např. nenarušilo by to ráz krajiny, z čeho sochy vytvářet, či jaký by to mělo vliv na současnou

situaci, byl by o ně vůbec zájem apod. Proto by další zkoumání mohlo vést tímto směrem a hledat odpovědi na otázku, jak nejlépe interpretovat místní nehmotné kulturní dědictví a podpořit tak třeba venkovský cestovní ruch. S tím souvisí i otázka jeho marketingu a celkově propagace takovýchto míst, která bohužel v této práci nedostala až takový prostor, jaký by si zasloužila.

Destinacím, které jsou naopak známé a vyhlášené pro své kulturní bohatství, jako je i Kutná Hora, též mohou pověsti a legendy pomoci. Na jejich základě totiž lze vystavět řadu zajímavých produktů CR, jak je to patrné i v případě Kutné Hory (zážitkové noční prohlídky, muzeum, questingy aj.), které oživí současnou nabídku a zpestří turistům návštěvu. V neposlední řadě je mohou dokonce přimět k opakované návštěvě či delšímu pobytu, o což se řada těchto destinací dlouhodobě snaží. Zvláště pak je lze využít při tvorbě produktů zážitkového charakteru, které lákají na jinakost a aktivní poznávání.

Také dosud v českém prostředí chybí např. souhrnný web, který by zmapoval pověsti a legendy z celé republiky podobně jako se o to snaží kniha *Labyrintem míst klatých* od Martina Stejskala (2011). Nepochybně by to zvýšilo povědomí i zájem o toto bohatství mezi mladou generací. S tím souvisí i tvorba multimediálních průvodců (aplikací pro chytré telefony) s podporou GPS a LBS, se kterými by se prohlídka města stala zážitkem, a to bez neustálého hledání v pláncích, propagačních materiálech, informačních tabulích apod.

Co se týká konkrétních doporučení pro oblast Kutnohorska, ty jsou umístěny již v předchozí kapitole (*Shrnutí výsledků*). Závěrem je nutné ještě podotknout, že si téma pověstí a legend zaslouží větší pozornost, než jaké se mu v současnosti dostává. Jednou z dalších otázek k výzkumu tak může být snaha o nalezení efektivnějšího způsobu interpretace a nových možností zapojení tohoto bohatství do aktivit cestovního ruchu, aby se zachovalo pro další generace, neboť by byla škoda o něj přijít.

8 Seznam použitých zdrojů

8.1 Tištěné zdroje

- [1] BERANOVÁ, Věra, 2011. *Cestovní ruch a kulturní dědictví*. 1. vyd. Praha: Vysoká škola cestovního ruchu a teritoriálních studií. 124 s. ISBN 978-80-254-9537-7.
- [2] CÍLEK, Václav, 2004. *Makom: kniha míst*. 1. vyd. Praha: Dokořán. 267 s. ISBN 80-86569-91-8.
- [3] CÍLEK, Václav, 2005. *Krajiny vnitřní a vnější*. 2. vyd. Praha: Dokořán. 269 s. ISBN 80-7363-042-7.
- [4] DRÁBEK, Karel, 2005. *Naučné stezky a trasy*. Praha a Středočeský kraj. 1. vyd. Praha: Dokořán. 275 s. ISBN 80-7363-044-3.
- [5] DUDÁK, Vladislav, 2004. *Kutnohorský poutník, aneb, Kutnou Horou ze všech stran*. 1. vyd. Praha: Baset. 448 s. ISBN 80-7340-035-9.
- [6] HEŘMANOVÁ, Eva, CHROMÝ, Pavel a kol., 2009. *Kulturní regiony a geografie kultury*. Kulturní reálie a kultura v regionech Česka. 1. vyd. Praha: ASPI. 348 s. ISBN 978-80-7357-339-3.
- [7] HULPACH, Vladimír, 2002. *Báje a pověsti z Čech a Moravy*. Střední Čechy. 1. vyd. Praha: Libri. 175 s. ISBN 80-7277-091-8.
- [8] INDROVÁ, Jarmila, MALÁ, Vlasta, MLEJNKOVÁ, Lena, NETKOVÁ, Jarmila a PETRŮ, Zdenka, 2007. *Cestovní ruch (základy)*. 1. vyd. Praha: Oeconomica. 119 s. ISBN 978-80-245-1252-5.
- [9] KARBUSICKÝ, Vladimír, 1967. *Nejstarší pověsti české*. Fantazie - domněnky - fakta. 2. vyd. Praha: Mladá fronta. 348 s. Edice: Kolumbus, sv. 29.
- [10] KUTNAR, František a MAREK, Jaroslav, 1997. *Přehledné dějiny českého a slovenského dějepisectví*. Od počátků národní kultury až do sklonku třicátých let 20. století. 2. přeprac. a dopl. vyd. Praha: Nakladatelství Lidové noviny. 1065 s. Edice: Česká historie, sv. 3. ISBN 80-7106-252-9.
- [11] LEDERBUCHOVÁ, Ladislava, 2002. *Průvodce literárním dílem*. Výkladový slovník základních pojmů literární teorie. 1. vyd. Praha: H & H. 355 s. ISBN 80-7319-020-6.
- [12] LEV, František, 2002. *Středočeské pověsti*. Český Těšín: Agave. 365 s. ISBN 80-86160-74-2.
- [13] MATĚJKOVÁ, Eva, 1962. *Kutná Hora*. 1. vyd. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury a umění. 130 s. Edice: Pragensie a památky, sv. 15.
- [14] MATYS, Rudolf, 1973. *Kutnohorské pověsti*. 1. vyd. Praha: Středočeské nakladatelství a knihkupectví. 109 s.

- [15] MOCNÁ, Dagmar, PETERKA, Josef a kol., 2004. *Encyklopedie literárních žánrů*. 1. vyd. Praha: Paseka. 699 s. ISBN 80-7185-669-X.
- [16] NĚMČANSKÝ, Milan, 1999. *Odvětví cestovního ruchu: vybrané kapitoly I. díl*. 1. vyd. Karviná: Slezská univerzita. 278 s. ISBN 80-7248-034-0.
- [17] PATOČKA, Jiří a HEŘMANOVÁ, Eva, 2008. *Lokální a regionální kultura v České republice*. Kulturní prostor, kulturní politika a kulturní dědictví. 1. vyd. Praha: ASPI. 199 s. ISBN 978-80-7357-347-8.
- [18] PAVLICOVÁ, Martina a UHLÍKOVÁ, Lucie, 2013. Folklor jako součást nehmotného kulturního dědictví: kam s ním? In: *Od folkloru k world music: Co patří do encyklopedie*. Náměšť nad Oslavou: Městské kulturní středisko v Náměšti nad Oslavou, s. 9-21. ISBN 978-80-904905-2-9.
- [19] PETRŮ, Eduard, 2000. *Úvod do studia literární vědy*. 1. vyd. Olomouc: Rubico. 187 s. ISBN 80-85839-44-X.
- [20] POHUNEK, Jan, VOTRUBA, Adam a JANEČEK, Petr, 2014. *Folklor 20. stol*. 1. vyd. Praha: Národní muzeum. 22 s. ISBN 978-80-7036-411-6.
- [21] POSPÍŠIL, Aleš, 2015. *Sedlec: příběh podivuhodného místa Kutné Hory*. 1. vyd. Kutná Hora: Nadace Kutná Hora - památka UNESCO. 204 s. ISBN 978-80-906297-0-7.
- [22] POSPÍŠIL, Bohumil, 1995. *Od Sázavy k Labi*. Pověsti kutnohorského regionu. 1. vyd. Kutná Hora: Obzory Kutnohorska. 127 s.
- [23] PTÁČEK, Ladislav, 2004. *Interpretace místního dědictví*. Příručka pro plánování a prezentaci místních zajímavostí. 1. vyd. Brno: Nadace Partnerství. 88 s. ISBN 80-239-2068-5.
- [24] PTÁČEK, Antonín a ŠEBÁNEK, Antonín, 1994. *Kutnohorské pověsti*. Kutná Hora: Obzory Kutnohorska. 142 s.
- [25] SIROVÁTKA, Oldřich, 1998. *Česká pohádka a pověst v lidové tradici a dětské literatuře*. Brno: Ústav pro etnografii a folkloristiku AV ČR. 183 s. ISBN 80-85010-06-2.
- [26] STEJSKAL, Martin, 2011. *Labyrintem míst klatých*. Přízračnou krajinou českých zemí. 1. vyd. Praha: Eminent. 1006 s. ISBN 978-80-7281-415-2.
- [27] ŠÍPEK, Jiří a ŠTYRSKÝ, Jiří, 2007. *Kapitoly z geopsychologie*. 1. vyd. Hradec Králové: Gaudeamus. 152 s. ISBN 978-80-7041-813-0.
- [28] ŠKÁPIKOVÁ, Jitka, 2012. *Kdo kde straší*. 52 rodinných výletů po stopách nejkrásnějších českých a moravských pověstí. 1. vyd. Praha: Československý spisovatel. 215 s. ISBN 978-80-7459-078-8.
- [29] ŠTROBL, Miroslav, 2009. *Kutnohorské pověsti*. Kutná Hora: M. Štrobl. 61 s. ISBN 978-80-254-7832-5.

- [30] TITTELBACHOVÁ, Šárka, 2011. *Turismus a veřejná správa*. 1. vyd. Praha: Grada. 200 s. ISBN 978-80-247-3842-0.
- [31] VENCÁLEK, Jaroslav, 2011. Vliv genia loci na rozvoj cestovního ruchu v česko-slovenském příhraničním regionu. In: *Regionální rozvoj a cestovní ruch*. Jihlava: Vysoká škola polytechnická Jihlava, s. 349–356. ISBN 978-80-87035-44-3.
- [32] VENCLOVÁ, Kateřina, ŠTYRSKÝ, Jiří, ŠÍPEK, Jiří, BUŠEK, Martin, ROZBOŘILOVÁ, Dana a ŠÍPKOVÁ, Pavla, 2015. *Geopsychologie a ekopsychologie v cestovním ruchu*. 1. vyd. Hradec Králové: Gaudeamus. 242 s. ISBN 978-80-7435-540-0.
- [33] VENCLOVÁ, Kateřina, ŠTYRSKÝ, Jiří, ŠÍPEK, Jiří a SMUTEK, Daniel, 2013. *Multikulturní rozdíly návštěvníků*. Multikulturalismus jako problém, komunikace a etiketa v odlišném kulturním prostředí, interkulturní rozdíly a jejich překonávání v turismu. 1. vyd. Chrudim: Vodní zdroje Chrudim. 82 s. ISBN 978-80-905154-8-2.
- [34] VOKOLEK, Václav, 2010. *Neznámé Čechy*. Posvátná místa středních Čech II. díl. 1. vyd. Praha: Mladá fronta. 296 s. ISBN 978-80-204-2147-0.
- [35] VOKOLEK, Václav a KUCHAR, Jiří, 2007. *Esoterické Čechy, Morava a Slezsko*. Průvodce skrytými dějinami země – Střední Čechy VI. Praha: Eminent. 173 s. ISBN 978-80-7281-335-3.
- [36] VYSTOUPIL, Jiří, ŠAUER, Martin a TROUSIL, Michal, 2015. *Geografie cestovního ruchu ČR*. 1. vyd. Hradec Králové: Gaudeamus. 154 s. ISBN 978-80-7435-538-7.
- [37] ZELENKA, Josef a PÁSKOVÁ, Martina, 2012. *Výkladový slovník cestovního ruchu*. 2. kompletně přeprac. a dopl. vyd. Praha: Linde Praha. 768 s. ISBN 978-80-7201-880-2.
- [38] ZELENKA, Josef a KYSELA, Jiří, 2013. *Informační a komunikační technologie v cestovním ruchu*. 4. přeprac. a dopl. vyd. Hradec Králové: Gaudeamus. 289 s. ISBN 978-80-7435-242-3.
- [39] ZELENKA, Josef, VENCLOVÁ, Kateřina, PÁSKOVÁ, Martina, DOUCEK, Jan, SMUTEK, Daniel a KUBALÍKOVÁ, Lucie, 2014. *Metodiky národních geoparků*. 1. vyd. Chrudim: Vodní zdroje Chrudim. 159 s. ISBN 978-80-87883-10-5.

8.2 Elektronické zdroje

- [1] ATLAS ČESKA, 2015. Večerní a noční prohlídky na zámku Žleby. In: *atlasceska.cz*. [online]. 2016 [cit. 2016-01-30]. Dostupné z: <http://www.kalendarakci.atlasceska.cz/vecerni-a-nocni-prohlidky-na-zamku-zleby-26893/>
- [2] AZCITATY.CZ, 2015. Marcus Tullius Cicero citáty. In: *Azcitaty.cz*. [online]. 2015 [cit. 2016-01-26]. Dostupné z: <http://azcitaty.cz/marcus-tullius-cicero/11988/>
- [3] CENTRUM VERONICA HOSTĚTÍN, 2016a. *Socha vodníka v Hostětíně*. [online]. [cit. 2016-01-26]. Dostupné z: <http://hostetin.veronica.cz/sochy-v-krajine>

- [4] CENTRUM VERONICA HOSTĚTÍN, 2016b. *Sochy v krajině*. [online]. [cit. 2016-01-26]. Dostupné z: <http://hostetin.veronica.cz/sochy-v-krajine>
- [5] CITATY.NET, 2016a. André Malraux citát – kultura. In: *citaty.net*. [online] 2016 [cit. 2016-03-10]. Dostupné z: <http://citaty.net/autori/andre-malraux/>
- [6] CITATY.NET, 2016b. Erich Von Däniken citáty. In: *citaty.net*. [online]. 2016 [cit. 2016-03-10]. Dostupné z: <http://citaty.net/autori/erich-von-daniken/>
- [7] CZECHTOURISM, 2015a. Země záhad a legend. In: *ceskozemepribehu.cz*. [online]. 2015 [cit. 2016-01-30]. Dostupné z: <http://www.ceskozemepribehu.cz/pribeh/324-zeme-zahad-a-legend>
- [8] CZECHTOURISM, 2015b. Projekt Česko – země příběhů. In: *ceskozemepribehu.cz*. [online]. 2015 [cit. 2016-01-30]. Dostupné z: <http://www.ceskozemepribehu.cz/o-projektu>
- [9] CZECHTOURISM, 2015c. Hrady loupeživých rytířů. In: *ceskozemepribehu.cz*. [online]. 2015 [cit. 2016-01-30]. Dostupné z: <http://www.ceskozemepribehu.cz/pribeh/11-hrady-loupezivych-rytiru>
- [10] CZECHTOURISM, 2015d. Zázračné prameny v okolí hory čarodějů. In: *ceskozemepribehu.cz*. [online]. 2015 [cit. 2016-03-28]. Dostupné z: <http://www.ceskozemepribehu.cz/pribeh/49-zazracne-prameny-v-okoli-hory-carodeju>
- [11] CZECHTOURISM, 2015e. Kutná Hora. In: *kudyznudy.cz*. [online]. 2016 [cit. 2016-03-28]. Dostupné z: <http://www.kudyznudy.cz/Vyhledavani/Fulltext.aspx?docid=0&word=kutn%C3%A1%20hora>
- [12] CZECHTOURISM, 2015f. Stříbrné království. In: *ceskozemepribehu.cz*. [online]. 2015 [cit. 2016-03-28]. Dostupné z: <http://www.ceskozemepribehu.cz/pribeh/326-stibrne-kralovstvi>
- [13] CZECHTOURISM, 2016a. Noční prohlídky sedlecké katedrály – foto. In: *kudyznudy.cz*. [online]. 2016 [cit. 2016-01-30]. Dostupné z: <http://www.kudyznudy.cz/Aktivity-a-akce/Akce/Nocni-prohlidky-sedlecke-katedraly.aspx>
- [14] CZECHTOURISM, 2016b. Kutnohorské léto 2016. In: *kudyznudy.cz* [online]. 2016 [cit. 2016-01-26]. Dostupné z: <http://www.kudyznudy.cz/aktivity-a-akce/akce/kutnohorske-leto-2010.aspx>
- [15] ČESTÍN, 2010. *Obec Čestín*. [online]. 2010 [cit. 2016-04-20]. Dostupné z: <http://www.cestin.cz/>
- [16] ČSÚ, 2016. Charakteristika okresu Kutná Hora. In: *czso.cz*. [online]. ČSÚ. 02. 02. 2016 [cit. 2016-03-15]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/xs/charakteristika_okresu_kutna_hora

- [17] ČT24, 2012. Sochy Michala Olšiaka ve volné krajině baví i rozčilují. In: *ceskatelevize.cz*. [online]. 31. 5. 2012 [cit. 2016-01-26]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/regiony/1167554-sochy-michala-olsiaka-ve-volne-krajine-bavi-i-rozciluji>
- [18] DENEMARK, 2016a. *Naučná cykloturistická stezka „Kolem Kutné Hory“* [online]. 2016 [cit. 2016-03-10]. Dostupné z: <http://denemark.jidol.cz/naucne-stezky/cykloturisticka-ns-okolo-kutne-hory/>
- [19] DENEMARK, 2016b. *Naučná stezka „Rozhlédni se kolem Bohdanče“* [online]. 2016 [cit. 2016-03-10]. Dostupné z: <http://denemark.jidol.cz/wp-content/ns/bohdanec/tabule14.jpg>
- [20] DESTINAČNÍ MANAGEMENT KH, 2015. Questing za kutnohorskými pověstmi. In: *destinace.kutnahora.cz*. [online]. [cit. 2016-02-15]. Dostupné z: <http://destinace.kutnahora.cz/oxibD1qMSZyPTEzJmthbG9kPSZrYWxkbz0mZT0mdHlwem9iPTImej00NDI1JmlkcGFyZW50PTEmaWRwb2xvej0zNiZyYXo9JnM9MA>
- [21] DOBROVÍTOV, 2016. *Obec Dobrovítov*. [online]. 2016 [cit. 2016-04-20]. Dostupné z: <http://www.dobrovitov.cz/>
- [22] DOLEŽAL, Milan, 2008. V ulicích magické Kutné Hory. In: *Turistik.cz*. [online]. 26. 6. 2008 [cit. 2015-12-31]. Dostupné z: <http://www.turistik.cz/clanky/kraje/stredocesky-kraj/okres-kutna-hora/kutna-hora/1491>
- [23] DOUBNEROVÁ, Jitka, 2008. Cestovní ruch, kulturní dědictví a místní komunita. In: *Cestovní ruch pro 21. století: mezinárodní konference na téma "Manažerské a marketingové přístupy v cestovním ruchu": 22. října 2008, Hradec Králové, Česká republika* [CD-ROM]. Hradec Králové: Gaudeamus. ISBN 978-80-7041-179-7.
- [24] DROBOVICE, 2016. *Obec Drobovice*. [online]. 14. 4. 2016 [cit. 2016-04-20]. Dostupné z: <http://www.drobovice.cz/>
- [25] GANI, Aisha, 2015. Summer solstice sun rises on gathering of 23,000 at Stonehenge. In: *theguardian.com*. [online]. 21. 6. 2015 [cit. 2016-01-23]. Dostupné z: <http://www.theguardian.com/uk-news/2015/jun/21/summer-solstice-23000-stonehenge>
- [26] HOPPEN, Anne, BROWN, Lorraine a FYALL, Alan, 2014. Literary tourism: Opportunities and challenges for the marketing and branding of destinations? *Journal of Destination Marketing & Management* [online]. Elsevier, vol. 3, no. 1, s. 37–47 [cit. 2016-01-20]. ISSN 2212-571X. Dostupné z: <http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S2212571X1400002X>, doi:10.1016/j.jdmm.2013.12.009
- [27] CHABEŘICE, 2016. *Obec Chaběřice*. [online]. 20. 4. 2016 [cit. 2016-04-20]. Dostupné z: <http://www.chaberice.cz/>
- [28] CHOTUSICE, 2015. *Obec Chotusice*. [online]. 2015 [cit. 2016-04-20]. Dostupné z: <http://www.chotusice.cz/>

- [29] KESNER, Ladislav, MORAVEC, Ivo, NOVOTNÝ, Radek a ŠKODOVÁ-PARMOVÁ, Dagmar, 2008. *Management kulturního cestovního ruchu* [online]. Praha: Ministerstvo pro místní rozvoj ČR. [cit. 2016-01-21]. Dostupné z: http://www.mmr.cz/getmedia/efcd9671-4737-427b-bab5-1b6be507e800/GetFile10_1.pdf
- [30] KOUDELKOVÁ, Eva, 2008. Pověsti z Jizerských hor a jejich podhůří. In: *krkonose.krnep.cz*. [online]. 15. 5. 2008 [cit. 2016-01-21]. Dostupné z: http://krkonose.krnep.cz/index.php?option=com_content&task=view&id=9962&Itemid=30
- [31] KUBALÍKOVÁ, Lucie, 2013. Report from the international Summer School "Earth Heritage site assessment – Geoparks management and geotourism development". *Czech journal of tourism* [online]. Brno: Masarykova univerzita, vol. 2, no. 2, s. 146–148 [cit. 2016-01-23]. ISSN 1805-9767. Dostupné z: <http://www.cjot.cz/cislo/en/102/02-2013/#clanek11>
- [32] KUTNÁ HORA, 2016. *Město Kutná Hora*. [online]. 2016 [cit. 2016-04-20]. Dostupné z: <http://www.kutnahora.cz/>
- [33] KUTNOHORSKÉ LISTY, 2013. Kutná Hora má multimediálního průvodce pro chytré telefony a tablety. In: *kutnohorskelisty.cz*. [online]. 20. 3. 2013 [cit. 2016-04-20]. Dostupné z: <http://www.kutnohorskelisty.cz/2013/03/20/kutna-hora-ma-multimedialniho-pruvodce-pro-chytre-telefony-a-tablety/>
- [34] KUTNOHORSKÉ LISTY, 2015. Tajemné kutnohorské pověsti ožívají počtvrté. In: *kutnohorskelisty.cz*. [online]. 23. 7. 2015 [cit. 2016-03-10]. Dostupné z: <http://www.kutnohorskelisty.cz/2015/07/23/tajemne-kutnohorske-povesti-letos-ozivaji-poctvrte-a-v-novem-provedeni/>
- [35] LIGHT, Duncan, 2007. Dracula tourism in Romania: Cultural identity and the state. *Annals of Tourism Research* [online]. Elsevier, vol. 34, no. 3, s. 746–765 [cit. 2016-01-22]. ISSN 0160-7383. Dostupné z: <http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0160738307000370>, doi:10.1016/j.annals.2007.03.004
- [36] MALEŠOV, 2016. *Městys Malešov*. [online]. 2016 [cit. 2016-04-20]. Dostupné z: <http://www.malesov-kh.cz/>
- [37] MMRČR, 2008. *Zážitkový cestovní ruch*. [online]. Praha: Ministerstvo pro místní rozvoj ČR. 142 s. [cit. 2016-01-22]. Dostupné z: http://www.mmr.cz/getmedia/f00fb5f5-0898-44fc-b88e-3c58d682908b/GetFile_3.pdf
- [38] MORAVČÍK, Jan, 2015. Tajemné kutnohorské pověsti ožívají počtvrté – foto. In: *kutnohorskelisty.cz*. [online]. 23. 7. 2015 [cit. 2016-03-10]. Dostupné z: <http://www.kutnohorskelisty.cz/2015/07/23/tajemne-kutnohorske-povesti-letos-ozivaji-poctvrte-a-v-novem-provedeni/>
- [39] MUZEUM B, 2016. *Muzeum kutnohorských pověstí, duchů a strašidel*. [online]. [cit. 2016-03-10]. Dostupné z: <http://www.muzeumb.cz/expozice.htm>

- [40] NATIONAL TRUST FOR HISTORIC PRESERVATION, 2015. Preservation Glossary: Today's Word: Heritage Tourism. In: *savingplaces.org*. [online]. 17. 6. 2015 [cit. 2016-01-20]. Dostupné z: <https://savingplaces.org/stories/preservation-glossary-todays-word-heritage-tourism#.VquRJu-YBDY>
- [41] NEKUDA, René, 2016. Anne Watson citát. In: *renenekuda.cz*. [online]. [cit. 2016-01-26]. Dostupné z: <http://www.renenekuda.cz/citaty/>
- [42] OBCE –MĚSTA.INFO, 2016. *Okres Kutná Hora – mapa*. [online]. [cit. 2016-03-16]. Dostupné z: <http://www.obce-mesta.info/okres.php?id=Kutna-Hora>
- [43] ODDĚLENÍ KULTURY A CR MÚ KH, 2013. Kutná Hora hostila mezinárodní workshop visehradského projektu. In: *kutnohorskelisty.cz*. [online]. 26. 2. 2013 [cit. 2016-03-16]. Dostupné z: <http://www.kutnohorskelisty.cz/2013/02/26/kutna-hora-hostila-mezinarodni-workshop-visegradskeho-projektu/>
- [44] *Otevřte 13. komnatu: Duch Rudla, 2016* [online]. [cit. 2016-01-26]. Dostupné z: <http://www.otevрте13komnatu.cz/duch-rudla.html>
- [45] PABĚNICE, 2016. *Obec Paběnice*. [online]. 2016 [cit. 2016-04-20]. Dostupné z: <http://www.pabenice.cz/>
- [46] PETROVICE I, 2016. *Obec Petrovice I*. [online]. 2016 [cit. 2016-04-20]. Dostupné z: <http://www.petrovice1.kh.cz/>
- [47] RENZA, František, 2016. Foto – Chrám sv. Barbory. In: *kutnahora.cz*. [online]. [cit. 2016-01-26]. Dostupné z: <http://www.kutnahora.cz/showpic.php?pid=2911>
- [48] ROBB, John G., 1998. Tourism and legends: archaeology of Heritage. *Annals of Tourism Research* [online]. Elsevier, vol. 25, no. 3, s. 579–596 [cit. 2016-01-20]. ISSN 0160-7383. Dostupné z: <http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0160738398000164>, doi:10.1016/S0160-7383(98)00016-4
- [49] RUSHBY, Kevin, 2015. UK days out with myths and legends. In: *theguardian.com*. [online]. 31. 5. 2015 [cit. 2016-01-26]. Dostupné z: <http://www.theguardian.com/travel/2015/mar/31/walks-myths-legends-day-trips>
- [50] RUTHARDKA, 2016. *O znaku rodu Ruthardů – foto*. [online]. [cit. 2016-03-22]. Dostupné z: <http://www.v-ruthardce.cz/ruthardi.php>
- [51] SEIFERT, Ondřej, MOTTLOVÁ, Naděžda, 2014. *Kutnohorské sochy světců*. [online]. Kutná Hora: Městský úřad Kutná Hora, odbor památkové péče a školství. [cit. 2016-03-22]. Dostupné z: http://www.kutnahora.cz/data/pageadds/1811_SOCHY-SVETCU-FINAL-WEB.pdf
- [52] SKÝVA, Jakub, 2014. Pověsti Kutné Hory se odehrávají na jevišti v parku U Tří pávů. In: *obzorykutnohorska.cz*. [online]. 26. 8. 2014 [cit. 2016-03-22]. Dostupné z: <http://www.obzorykutnohorska.cz/clanek-povesti-kutne-hory-se-odehravaji--na-jevisti-v-parku-u-tri-pavu>

- [53] STARÉ HRADY, 2016. *Prohlídkové okruhy*. [online]. [cit. 2016-03-22]. Dostupné z: <http://www.starehrady.cz/prohlidkove-okruhy>
- [54] STARKOČ, 2016. *Obec Starkoč*. [online]. 13. 4. 2016 [cit. 2016-04-20]. Dostupné z: <http://www.starkoc.cz/>
- [55] STRIELKOWSKI, Wadim, 2013. Mystery and thriller tourism: novel solutions for European cities. *Tourism* [online]. Vol. 61, no. 3, s. 277–287 [cit. 2016-01-25]. ISSN 1849-1545. Dostupné z: <http://hrcak.srce.hr/file/163425>
- [56] SUDĚJKOV, 2016. *Obec Sudějkov*. [online]. 2016 [cit. 2016-04-20]. Dostupné z: <http://www.obecsudejov.cz/>
- [57] SVOBODA, René, 2012. Pohádkový les v okolí hradu Sion přilákal i letos tisíce lidí. In: *Svoboda.info*. [online]. 9. 6. 2012 [cit. 2016-01-26]. Dostupné z: <http://www.svoboda.info/galerie/vsedni-zivot/foto-pohadkovy-les-v-okoli-hradu-sion-prilakal-i-letos-tisice-lidi/>
- [58] SVOBODA, René, 2015a. Další Questing je na světě, tentokrát „Za kutnohorskými pověstmi“. In: *Svoboda.info*. [online]. 29. 6. 2015 [cit. 2016-01-26]. Dostupné z: http://www.svoboda.info/zpravy/kutna-hora/dalsi-questing-je-na-svete-tentokrat-za-kutnohorskymi-povestmi_/
- [59] SVOBODA, René, 2015b. František a Silva nahlédnou do Kutnohorských pověstí v parku U Tří pávů – foto. In: *Svoboda.info*. [online]. 13. 7. 2015 [cit. 2016-01-26]. Dostupné z: <http://www.svoboda.info/zpravy/kutna-hora/frantisek-a-silva-nahlednou-do-kutnohorskych-povesti-v-parku-u-tri-pavu/>
- [60] ŠULC, Roman, 2016. *Foto Kamenná bába*. [online]. [cit. 2016-03-22]. Dostupné z: <http://www.cestyapamatky.cz/kolinsko/horany-u-cervenych-pecek/smirci-kriz>
- [61] UNESCO, 2003. *Úmluva o zachování nemateriálního kulturního dědictví* [online]. Paříž. [cit. 2016-01-20]. Dostupné z: <http://www.unesco.org/culture/ich/doc/src/00009-CS-PDF.pdf>
- [62] VEŘEJNÁ SPRÁVA, 2016. *Mapa – Okres Kutná Hora*. [online]. [cit. 2016-03-10]. Dostupné z: <http://mesta.obce.cz/vyhledat2.asp?okres=3205&vzhléd=ul>
- [63] VESELÝ, Václav, 2015. Tajemné kutnohorské pověsti ožívají počtvrté. In: *Kutnohorskelisty.cz*. [online]. 2016 [cit. 2016-03-10]. Dostupné z: <http://www.kutnohorskelisty.cz/2015/07/23/tajemne-kutnohorske-povesti-letos-ozivaji-poctvrte-a-v-novem-provedeni/>
- [64] VIDICE, 2016. *Obec Vidice*. [online]. 2016 [cit. 2016-04-20]. Dostupné z: <http://www.obec-vidice.cz/>
- [65] VISIT BRITAIN, 2015. Mýty a legendy. In: *visitbritain.com/cs*. [online]. 2015 [cit. 2016-01-26]. Dostupné z: <http://www.visitbritain.com/cs/Sightseeing/>
- [66] ZÁMEK KAČINA, 2015. Prázdninové prohlídky s duchem Rudlou. In: *kacina.cz*. [online]. 2016 [cit. 2016-03-10]. Dostupné z: <http://www.kacina.cz/novinka-prazdninove-prohlidky-s-duchem-rudlou>

[67] ZBRASLAVICE, 2016. *Obec Zbraslavice*. [online]. 2016 [cit. 2016-04-20].
Dostupné z: <http://www.obeczbraslavice.cz/>

[68] ŽLEBY, 2016. *Obec Žleby*. [online]. 2016 [cit. 2016-04-20]. Dostupné z:
<http://www.ouzeby.cz/>

8.3 Ostatní zdroje

- [1] CZECHTOURISM, 2014. *Česko země příběhů – sedm kulturních cest*. 1 vyd. Praha: CzechTourism. 16 s. Sv. 3. ISBN 978-80-87824-68-9. [tištěný propagační materiál].
- [2] DENEMARK, nedat. (získáno 2015). *Questing – okolí Kutné Hory*. [tištěný propagační materiál].
- [3] INFORMAČNÍ CENTRUM KH, 2015. *Kutná Hora a okolí*. [tištěný propagační materiál].
- [4] INFORMAČNÍ CENTRUM KH, 2016. *Kutná Hora a okolí – kalendář tradičních akcí*. [tištěný propagační materiál].
- [5] JILMA, Michal, nedat. (získáno 2015). *Questing – Po stopách havířů*. [tištěný průvodce].
- [6] KH FARNOST, nedat. (získáno 2015). *Průvodce po chrámu sv. Barbory v Kutné Hoře*. [tištěný průvodce].
- [7] KOCOURKOVÁ, Zuzana, BETUŠTIAK, Martin, BUCIFAL, Martina, ŠTROBL, Miroslav, nedat. (získáno 2015). *Questing – Za kutnohorskými pověstmi*. [tištěný průvodce].
- [8] KUTNOHORSKO, o. p. s., 2015. *Kutnohorské léto*. [tištěný propagační materiál].
- [9] *Mapa míst svatých a klatých*, 2003 [dokumentární film]. Režie Josef Císařovský. Česko.
- [10] MAPCENTRUM, 2005. *Mapa tajemných míst: Praha 1:22 000, z Prahy na jihozápad 1:75 000*. Nová ediční řada: Mapy tajemných míst. České Budějovice: Mapcentrum. ISBN 80-7279-453-1.
- [11] MUZEUM B, 2016. *Muzeum kutnohorských pověstí, duchů a strašidel*. [tištěný průvodce].
- [12] PRŮVODCOVSKÁ SLUŽBA KH, nedat. (získáno 2015). *Turistická destinace Kutná Hora a okolí*. [tištěný propagační materiál].
- [13] ŘÍMSKOKATOLICKÁ FARNOST KUTNÁ HORA – SEDLEC, nedat. (získáno 2015). *Noční prohlídky Sedlecké katedrály*. [tištěný propagační materiál].
- [14] ZLATÝ PRUH POLABÍ, o. p. s., nedat. (získáno 2015). *Zámek Kačina – tajemné prohlídky s duchem Rudlou*. [tištěný propagační materiál].
- [15] ZLATÝ PRUH POLABÍ, o. p. s., nedat. (získáno 2015). *Otevřete 13. komnatu – prohlídky s tajemnými postavami*. [tištěný propagační materiál].

9 Přílohy

9.1 Dotazník

Dotazník

Legendy a pověsti a jejich využití v cestovním ruchu

(Kutná Hora a okolí)

Cílem tohoto dotazníku je získat přehled o povědomí pracovníků cestovního ruchu (dále jen CR) o možnostech využití pověstí a legend v CR obecně i na zkoumaném území, o jejich názorech i osobní zkušenosti s touto problematikou. Dotazník je **anonymní** a jeho výsledky budou zpracovány pouze jako podklad pro bakalářskou práci studentky Univerzity Hradec Králové.

Pokyny: Pokud není uvedeno jinak, zvolte vždy jen jednu odpověď.

A. Identifikační otázky

- Pohlaví muž žena
- Věk méně než 18 18–26 27–35 36–45 46–59
 60 a více
- Nejvyšší dosažené vzdělání základní/vyučen střední škola s maturitou
 vysokoškolské vzdělání/vyšší odborné vzdělání
- Bydlíte v Kutné Hoře nebo nejbližším okolí? (cca do 20 km) ano ne
- Jaká je Vaše pracovní pozice? vedoucí pracovník zaměstnanec brigádník
 praktikant živnostník
- Co je hlavní náplní Vaší práce v CR? průvodcovská činnost informační a poradenská činnost
 řídicí a organizační činnost (management) marketing a komunikace
 jiné: _____
- Jak dlouho pracujete v cestovním ruchu?
 méně než 2 roky 2–5 let 6–10 let 11–20 let více než 20 let

B. Průzkumné otázky

Obecně o pověstech a legendách v cestovním ruchu

- Zajímáte se Vy osobně o tajemno, esoteriku, záhady apod.?
 ano příležitostně spíše ne vůbec ne
  - Při návštěvě kulturní destinace Vás zajímá především
 hmotné kulturní dědictví nehmotné kulturní dědictví obojí stejnou měrou
  - Měl/a byste (máte) při návštěvě turistické destinace zájem o seznámení se s místními pověstmi a legendami?
 rozhodně ano spíše ano spíše ne určitě ne
  - Myslíte si, že jsou pověsti a legendy pro místní komunitu důležité?
 určitě ano spíše ano spíše ne určitě ne
- 4a.** Pokud jste odpověděl/a v předchozí otázce **ano**, zkuste uvést, v čem vidíte jejich největší význam.
-
- Myslíte si, že by měly být pověsti a legendy zařazeny do nabídky cestovního ruchu?
 určitě ano spíše ano spíše ne určitě ne

5a. Pokud jste odpověděl/a v předchozí otázce **ano**, označte v jaké míře (0–5) by bylo možné pověsti a legendy v následujících oblastech využít. (0 = vůbec, 1 = téměř nikdy, 2 = velmi omezeně, 3 = částečně, 4 = často, ale ne vždy, 5 = nejvíce)

oblast využití v cestovním ruchu	0	1	2	3	4	5
výklad průvodce						
zážitkové prohlídky						
naučné stezky						
geoparky						
branding (tvorba firemních názvů a log)						
marketing – propagace						
informační brožury						
interaktivní průvodci – elektronické (mobilní aplikace)						
interaktivní průvodci - tištěné (př. <i>questing</i> , <i>turistické hry</i> , ...)						
knižní průvodci						
eventy, akce pro děti (př. <i>pohádkový les</i>)						
weby měst a obcí						
jiné?:						

6. Dokáže podle Vás znalost pověsti či legendy daného místa ovlivnit jeho vnímání, tzn. jeho *genia loci* (ducha místa, jeho atmosféru)?

- určitě ano   spíše ano   spíše ne   určitě ne

Místní pověsti a legendy Kutnohorska

7. Kolik pověstí a legend z oblasti Kutnohorska byste nyní dokázal/a z hlavy převyprávět?

- méně než 3   3–5   5–10   více než 10

8. Mát představu kolik se odhadem váže ke Kutné Hoře a jejímu nejbližšímu okolí pověstí a legend?

- méně než 3   kolem 5   kolem 10   kolem 20   kolem 30
 kolem 40   více než 50

9. Znáte některé z těchto publikací? (*Lze označit více možností.*)

- Labyrintem míst klatých (Martin Stejskal, 2011)
 Kutnohorské pověsti (Rudolf Matys, 1973)
 Kutnohorské pověsti (Antonín Ptáček, Antonín Šebánek, 1994)
 Kutnohorské pověsti (Miroslav Štrobl, 2009)
 Od Sázavy k Labi: Pověsti kutnohorského regionu (Bohumil Pospíšil, 1995)
 Středočeské pověsti (František Lev, 2002)
 další: _____

10. Víte o některých oblastech v rámci cestovního ruchu, kde jsou v současnosti pověsti a legendy Kutné Hory a okolí využívány?

- ano   ne

10a. Pokud jste odpověděl/a v předchozí otázce **ano**, uveďte prosím kde:

- výklad průvodce   zážitkové prohlídky   naučné stezky
 branding (tvorba firemních názvů a log)
 marketing – propagace   informační brožury
 interaktivní průvodci – elektronické (mobilní aplikace)
 interaktivní průvodci - tištěné (př. *questing*, *turistické hry*)   knižní průvodci
 eventy, akce pro děti (př. *pohádkový les*)   weby měst a obcí   jiné?: _____

10b. Pokud jste odpověděl/a v předchozí otázce **ano**, je podle vás jejich současné využití dostatečné?

- ano   ne a není potřeba to měnit   ne, ale mělo by se to změnit

11. Myslíte si, že by místní pověsti a legendy mohly přispět k obohacení CR v této oblasti?
 určitě ano   spíše ano   spíše ne   určitě ne

11a. Pokud jste odpověděl/a v předchozí otázce **ano**, uveďte prosím jak. (*Lze označit více možností i připsat své vlastní.*)

- oživení současné nabídky CR   nové produkty CR   nový segment návštěvníků
 jiné: _____

Zkušenosti z praxe

12. Jak často jste se setkal/a při výkonu své profese v cestovním ruchu na Kutnohorsku s místními pověstmi a legendami?

vůbec   zřídka   mnohokrát

13. V oblasti, ve které pracujete (*průvodcovská, informační služba, ...*), jsou místní pověsti a legendy nějakým způsobem zastoupeny?

ano   ne

13a. Pokud jste odpověděl/a v předchozí otázce **ano**, uveďte prosím jak.

_____

14. Máte nějaké plány o jejich využití do budoucna?

_____

15. Chcete-li k danému tématu ještě něco říci, zde máte prostor:

Děkuji za Vaše odpovědi a čas věnovaný vyplnění tohoto dotazníku.

Online verze dotazníku je dostupná na webové adrese:

<http://goo.gl/forms/H17uZjaTVx>

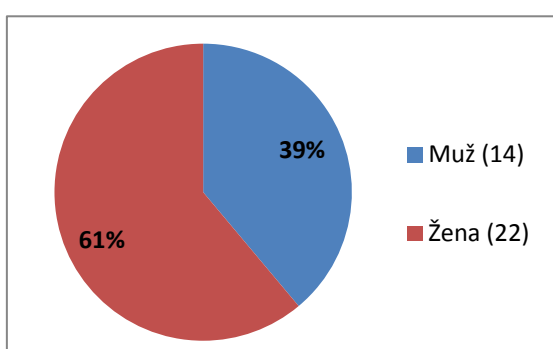
9.2 Kompletní výsledky dotazníkového šetření

Jednotlivé otázky dotazníků jsou zde přehledně zpracovány v podobě grafů. Počet odpovědí je vyjádřen procentuálně přímo v grafu a absolutní hodnota je zaznamenána vždy v závorce v legendě každého grafu. Současně jsou výsledky okomentovány a popřípadě je i vysvětlen důvod zařazení konkrétních otázek.

Celkový počet respondentů je 36, z toho 25 jich vyplnilo formulář online na adrese <http://goo.gl/forms/H17uZjaTVx> a 11 dotazníků bylo vyplněno v tištěné podobě.

A. Identifikační otázky

1. otázka: *Pohlaví:*

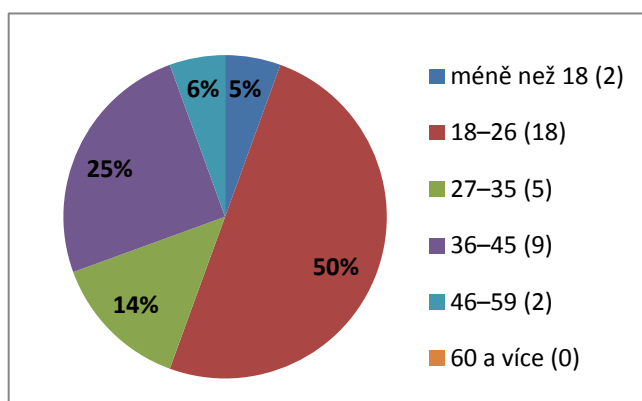

Graf 12: Pohlaví respondentů.

Zdroj: *Vlastní šetření*

Z celkového počtu 36 respondentů bylo 22 žen a 14 mužů. Důvodem této nerovnováhy může být předpoklad, že v cestovním ruchu obecně pracuje více žen, což ale nelze z tohoto vzorku potvrdit. Nejsou dostupné ani statistiky pracovníků CR na Kutnohorsku, které by mohly tuto nerovnost potvrdit/vyvrátit.

2. otázka: *Věk:*

Graf 13: Věk.

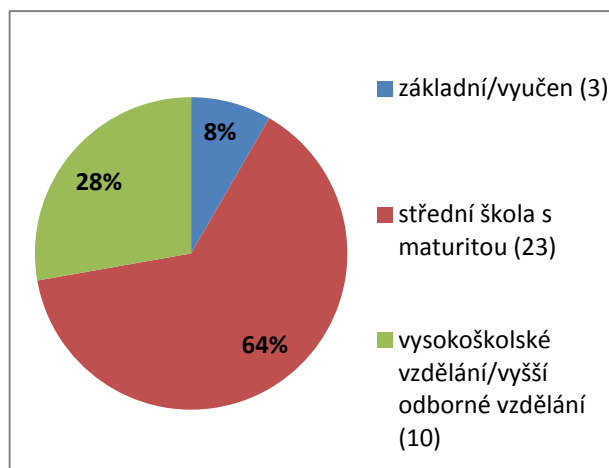
Zdroj: *Vlastní šetření*

Polovina z celkového počtu dotazovaných respondentů je ve věkovém rozmezí 18–26 let, dvěma bylo méně než 18 a 5 respondentů je ve věku 27–35, což ukazuje, že na Kutnohorsku pracují v cestovním ruchu převážně mladí lidé. Tento výsledek může být také ovlivněn praxí některých dotazovaných zařízení, kde pracují jako průvodci převážně brigádníci, kteří si tak přivydělávají při studiu. Druhou nejčastější věkovou skupinou dotazovaných byli lidé ve věku 36–45 let, celkem 9 lidí.

3. otázka: **Nejvyšší dosažené vzdělání:**

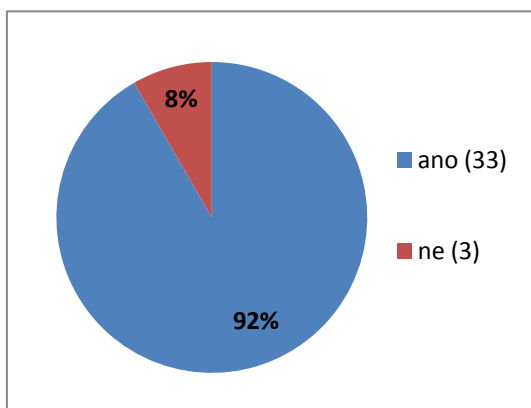
Co se týká nejvyššího dosaženého vzdělání dotazovaných, více než polovinu (23 respondentů) tvořili lidé s ukončeným středoškolským vzděláním a maturitou. Druhou nejpočetnější skupinou byli lidé s vysokoškolským vzděláním, 10 respondentů, a pouze 3 uvedli základní vzdělání či vyučen.

Z toho vyplývá kvalifikovanost respondentů.

Graf 14: Nejvyšší dosažené vzdělání.

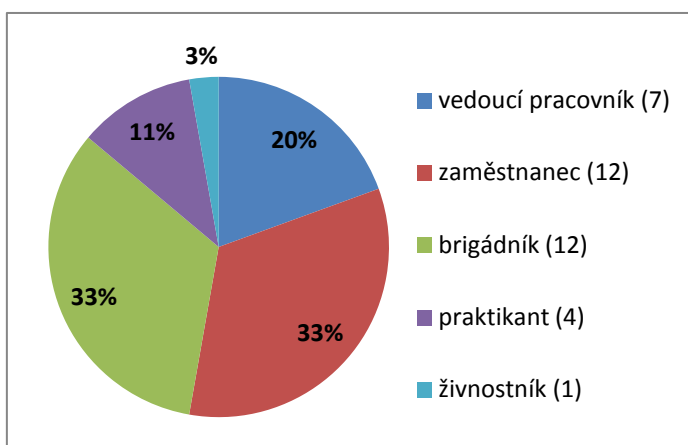
Zdroj: *Vlastní šetření*

4. otázka: **Bydlíte v Kutné Hoře nebo nejbližším okolí (cca do 20 km)?**

Graf 15: Bydliště.

Zdroj: *Vlastní šetření*

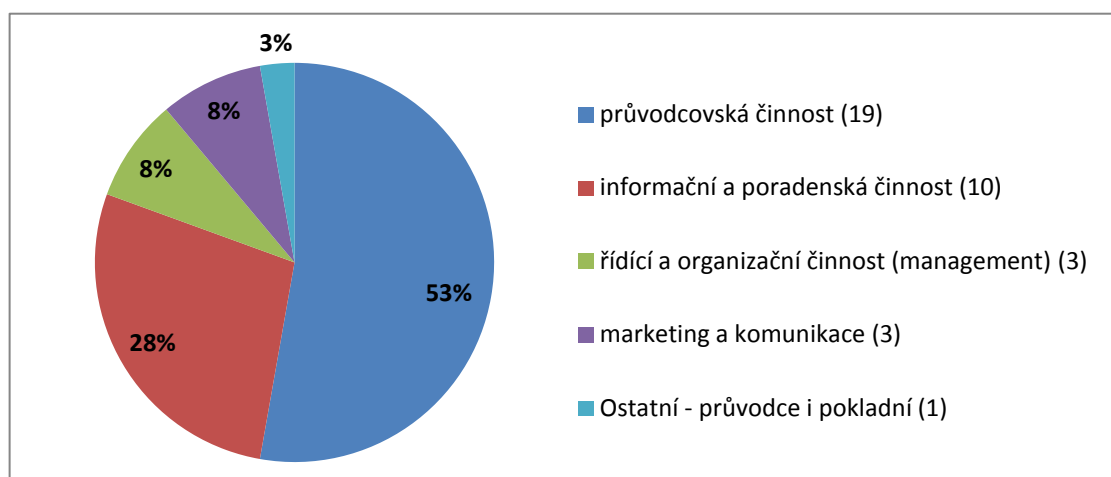
Tato otázka byla zařazena, aby bylo jasné, zda se jedná o místní, u kterých lze předpokládat alespoň částečnou znalost lokálních pověstí a legend. V případě, že by se o místní nejednalo, pak by bylo možné odvodit důvod jejich úplné neznalosti místních pověstí a legend. Nicméně jak ukazuje příložený graf, z 90 % se jedná o lidi, kteří na Kutnohorsku nejen pracují, ale i bydlí.

5. otázka: **Jaká je Vaše pracovní pozice?**

Graf 16: Pracovní pozice.

Zdroj: *Vlastní šetření*

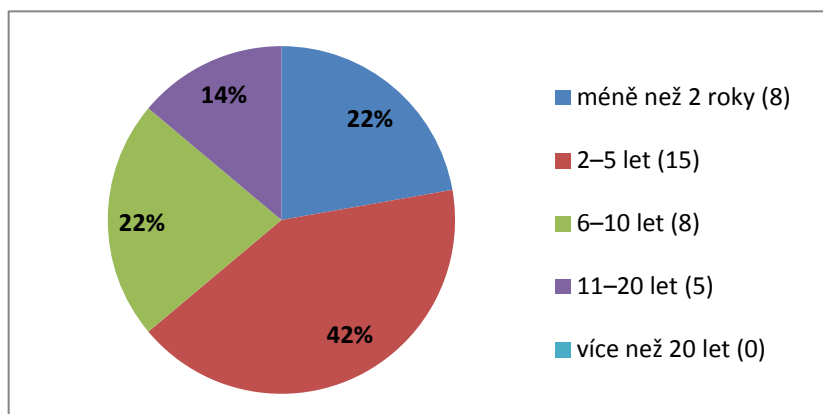
Otázka týkající se pracovní pozice měla přiblížit spektrum dotazovaných respondentů. Ukázalo se, že se nejedná pouze o brigádníky (12), ale stejnou měrou i o zaměstnance (12) a dokonce odpovědělo i 7 vedoucích pracovníků. Též byli dotázáni 4 praktikanti a jeden živnostník (průvodce).

6. otázka: *Co je hlavní náplň Vaší práce v cestovním ruchu?*

Graf 17: Hlavní náplň práce v cestovním ruchu.

Zdroj: *Vlastní šetření*

Byli dotázáni respondenti z různých oblastí činnosti v rámci cestovního ruchu, aby byl výsledek co nejvíce vypovídající. Jak je patrné z grafu, největší počet respondentů pracuje jako průvodce (19 respondentů). Druhou nejčastější pracovní náplň respondentů je informační a poradenská činnost (10), což jsou nejčastěji pracovníci infocenter. Management a marketing mají oba po 3 respondentech. Někteří uvedli, že se zabývají i více činnostmi, zvláště kombinací informační a průvodcovské činnosti.

7. otázka: *Jak dlouho pracujete v cestovním ruchu?*

Graf 18: Délka praxe v cestovním ruchu.

Zdroj: *Vlastní šetření*

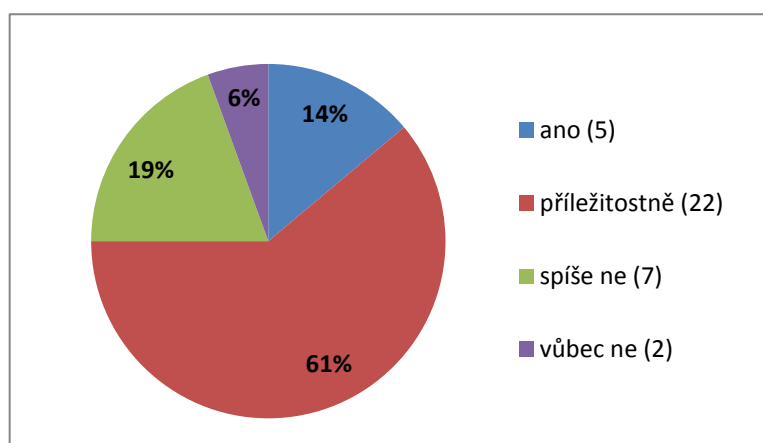
Tato otázka byla opět zařazena, aby bylo možné zjistit relevantnost odpovědí vzhledem k praktickým zkušenostem v oboru. Nejčastěji respondenti pracují v oboru 2–5 let (15), 8 dotázaných uvedlo méně než dva roky. Druhou nejčastější odpovědí bylo ještě 6–10 let. Pouze 5 respondentů uvedlo, že v oboru pracuje 11–20 let.

B. Průzkumné otázky

Obecně o pověstech a legendách v cestovním ruchu

Tato skupina otázek byla zařazena, aby ukázala obecné povědomí pracovníků CR o využitelnosti pověstí a legend v tomto odvětví. Na začátku byly též zařazeny otázky, které měly zjistit jejich osobní zájem o problematiku, aby v případě bylo možné odvodit, zda třeba jejich velmi dobrá znalost místních pověstí a legend nepramení pouze z osobního zájmu.

1. otázka: **Zajímáte se Vy osobně o tajemno, esoteriku, záhady apod.?**

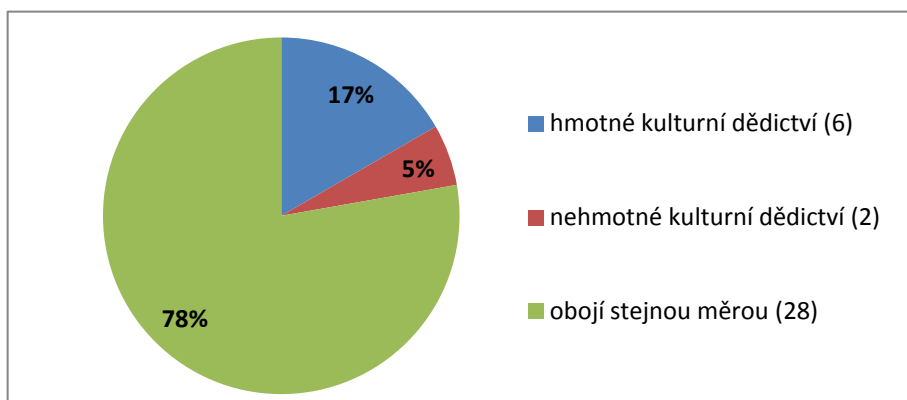

Graf 19: Osobní zájem o problematiku.

Zdroj: *Vlastní šetření*

Z výsledků je patrné, že více než polovina respondentů se o problematiku zajímá příležitostně (22), pouze 5 uvedlo jasný osobní zájem. Vůbec se nezajímají 2 respondenti a 7 uvedlo spíše ne. V jedné z následujících otázek byli respondenti dotázáni i na znalost místních pověstí a legend, a pouze 1 z těchto 5, kteří uvedli svůj osobní zájem o problematiku, uvedl, že zná více než 10 místních pověstí a legend. V tom případě, lze vyloučit, že by osobní zájem měl vliv na jejich znalost lokálních příběhů.

2. otázka: **Při návštěvě kulturní destinace Vás zajímá především:**

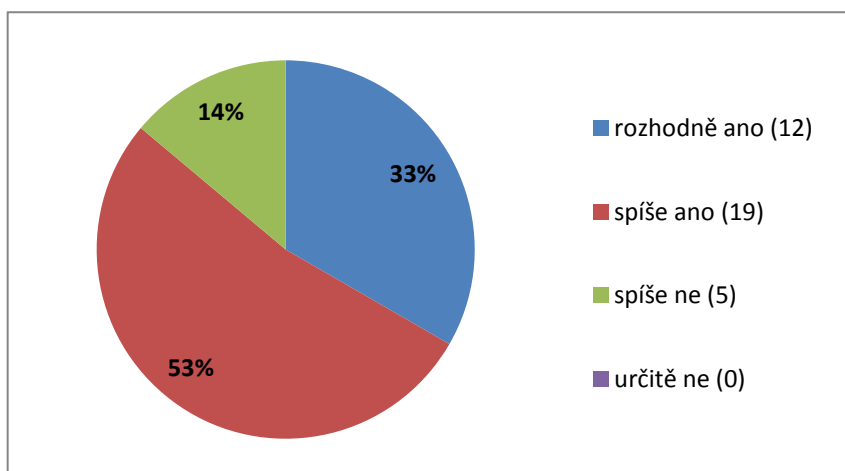

Graf 20: Preference hmotného/nehmotného dědictví.

Zdroj: *Vlastní šetření*

Opět otázka na osobní preference respondentů, která by měla ukázat, jestli oni sami spíše nepreferují hmotné kulturní dědictví, což by znamenalo, že se o místní pověsti a legendy více méně nezajímají. Nicméně výsledek hovoří jasně, více než $\frac{3}{4}$ respondentů jeví zájem o oba druhy kulturního dědictví. Pouze 6 dotázaných uvedlo preferenci hmotného dědictví, a 2 nehmotného.

3. otázka: *Měl/a byste (máte) při návštěvě turistické destinace zájem o seznámení se s místními pověstmi a legendami?*

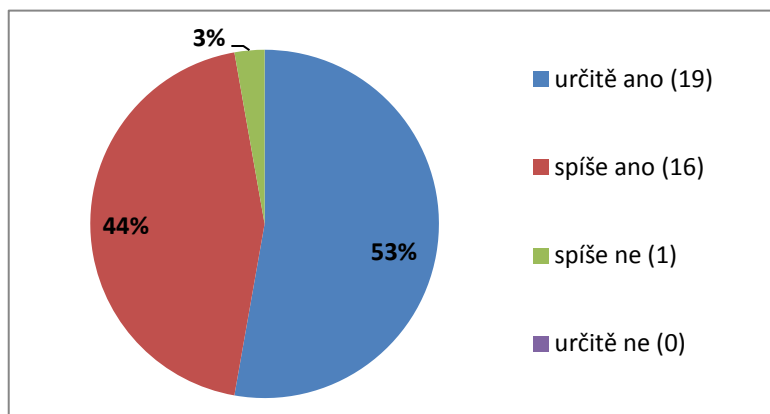

Graf 21: Zájem o poznání pověstí a legend v destinaci.

Zdroj: *Vlastní šetření*

Tato otázka by obecně měla být testována na mnohem větším vzorku respondentů, aby byl zjištěn zájem mezi lidmi (veřejné mínění). Zařazena byla však i zde, čistě pro informaci, zda mezi respondenty panuje spíše kladný/záporný vztah k poznávání této části kulturního dědictví. Z odpovědí lze vyčíst spíše zájem, neboť 12 respondentů uvedlo, že by se s problematikou rozhodně rádi seznámili a 19 uvedlo spíše ano, což lze opět považovat za kladnou odpověď. Nezájem projevilo pouze 5 lidí z 36 dotazovaných.

4. otázka: *Myslíte si, že jsou pověsti a legendy pro místní komunitu důležité?*

Graf 22: Význam pověstí a legend pro místní obyvatele.

Zdroj: *Vlastní šetření*

Tato otázka měla naznačit, do jaké míry jsou respondenti seznámeni s tím, co vlastně pověsti a legendy znamenají, proč by se měly uchovávat a tudíž i předávat. Kromě jednoho respondenta, který uvedl „spíše ne“, se téměř všichni shodli, že „ano“, z toho 19 si je svou odpovědí jistých (určitě ano). Nikdo z dotázaných ani nezvolil možnost „určitě ne“.

4a. otázka: ***Zkuste uvést, v čem vidíte jejich největší význam pro místní komunitu.***

Tato otázka se týkala pouze těch, kteří v předchozí otázce uvedli odpovědi kladné (určitě/spíše ano), tzn. 35 respondentů. Celkem odpovědělo 26 z nich, a to i přes to, že odpověď byla dobrovolná a volná, což nebývá časté. Nejvýstižnější uvedené odpovědi jsou v následující tabulce:

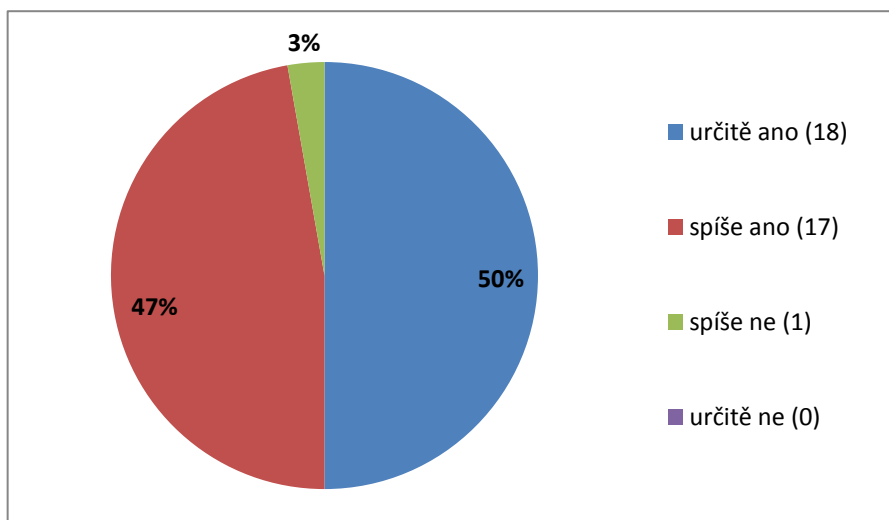
Tab. 11: Odpovědi respondentů o významu legend a pověstí pro místní komunitu.

Obohacení duchovního života.
Pověsti mohou zvýšit atraktivnost místa.
Místní pověsti a legendy komunitě poskytují pocit sounáležitosti s okolím bydliště a dodávají pocit domova.
Jelikož pracuji i jako průvodkyně, pověsti při výkladu používám velmi ráda. Jsou pro turisty poutavé, lépe jim přiblíží historii a jsou určitým zpestřením výkladu, lidé většinou vítají zajímavosti, pověsti, legendy než jen pouze holá fakta.
Doplňují atmosféru místa.
Tradice, udržování zájmu o historii lokality.
Pověsti a legendy jsou součástí, i když nikoliv faktografickou, paměti národa a genia loci.
Tradice, uchovávání lokalit, kde se legenda odehrála, turistická atraktivnost.
Paměť předků spojuje lidi, sounáležitost.
Tajemné legendy spojené s místními zážitky a příběhy, dodání tajemna do místního prostředí, magnet pro turisty s touhou po tajemnu.
Je to kousek naší historie a turisty to zajímá a pobaví.
Napomáhá identifikovat se s místem.
Pověstmi se člověk dozví nejvíc, protože je to něco, co lidem utkví v hlavě.
Znalost své historie.
Jde svým způsobem o udržení tradic a lidové slovesnosti. Což je pro kulturu nedílná součást.
Uchování obrazu dané doby, zvyku a víry.
Legendy jsou jako pohádky, lidé mají rádi pohádky. Navíc legendy jsou jedinečné, spjaté s konkrétním místem. Lze se z nich poučit, pobaví, oživí historii.
Využití při různých divadelních, folklorních a zábavných akcích.
Důležité pro povědomí a chápání souvislostí v rámci historie i současnosti prostředí, kde daná komunita žije.
Pomáhají budovat identitu obyvatel.
Nehmotné dědictví.
Dotváří historii, dělají destinaci zajímavější.
Spojení s prohlídkou míst spjatých s legendou, průvodce oblečený jako bytost z pověstí aj.

Zdroj: *Vlastní šetření*

Nejčastěji se v odpovědích vyskytovala slova: *tradice, zvyky, víra, součást kultury, sounáležitost, atmosféra a atraktivnost míst, část historie, atraktivita a zážitky pro turisty*. Respondenti těmito odpověďmi potvrdili i řadu závěrů, ke kterým došla sama autorka při psaní teoretické části této práce.

5. otázka: *Myslíte si, že by měly být pověsti a legendy zařazeny do nabídky cestovního ruchu?*

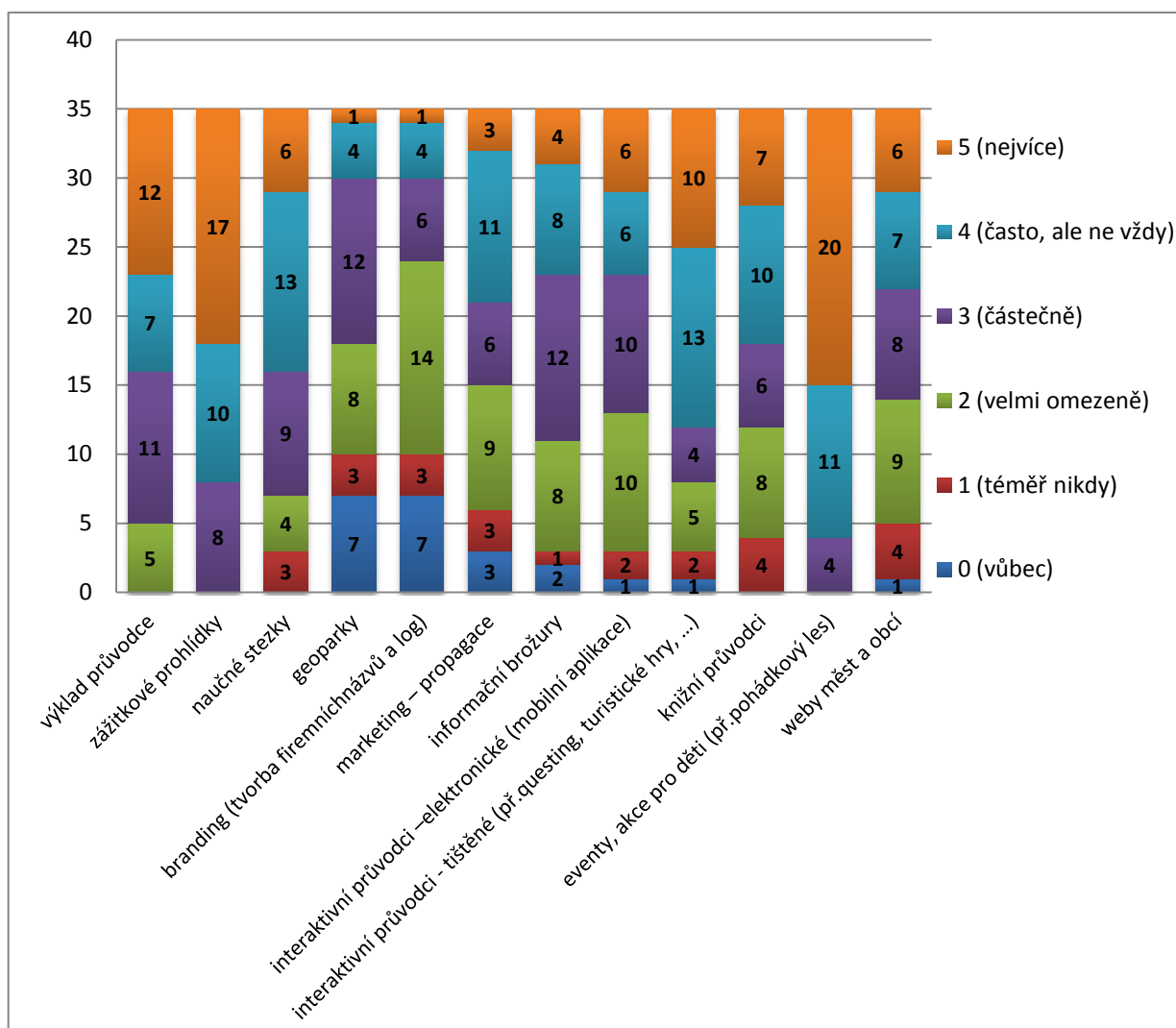
Graf 23: Zařazení do nabídky CR.

Zdroj: *Vlastní šetření*

Z výsledků této i předchozí otázky je patrné, že si pracovníci CR na Kutnohorsku uvědomují využitelnost pověstí a legend v cestovním ruchu. Kladně se vyjádřilo celkem 35 respondentů z 36, což je 97% souhlas. Navíc 18 z nich je o odpovědi přesvědčeno, protože uvedli určitě ano. Pouze jeden člověk zvolil možnost spíše ne.

5a. otázka: *Označte v jaké míře (0–5) by podle Vás bylo možné pověsti a legendy v následujících oblastech využít. (0 = vůbec, 1 = téměř nikdy, 2 = velmi omezeně, 3 = částečně, 4 = často, ale ne vždy, 5 = nejvíce)*

Tato otázka se týkala pouze těch respondentů, kteří se v předchozí vyjádřili kladně (určitě/spíše ano), tzn. 35 osob. Jejím cílem bylo získat představu o tom, v jaké oblasti vidí sami pracovníci CR pro pověsti a legendy největší uplatnění. Aby mohli respondenti vybírat z více možností a zároveň vyjádřit jak moc je tato oblast vhodná, byl zvolen typ otázky škálovací, kdy měli dotázaní každou oblast zvlášť ohodnotit.

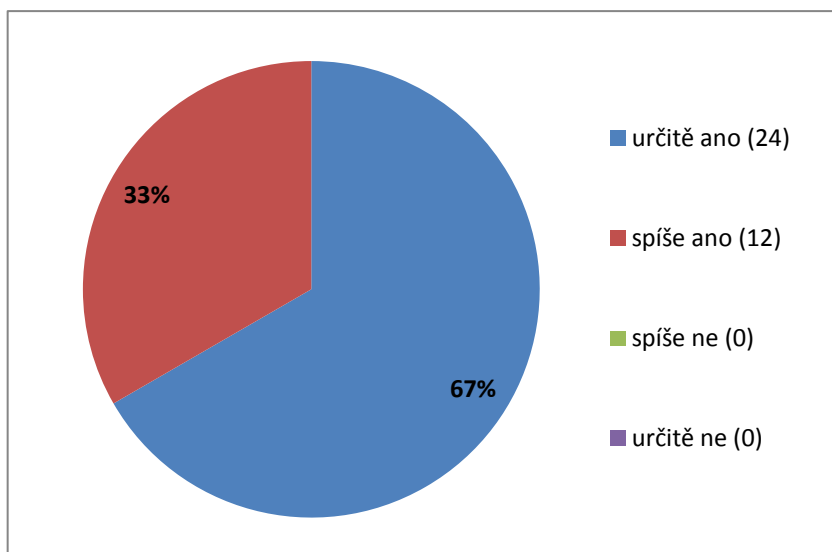
Graf 24: Vhodné oblasti aplikace pověstí a legend v CR.

Zdroj: Vlastní šetření

Oblasti využití, které zde byly uvedeny, vycházely již z možností navržených v teoretické části práce a víceméně šlo o zevšeobecnění příkladů využití z dosavadní praxe v CR. Jak je patrné z výsledků, nejvíce respondentů (20) zvolilo jako nejvhodnější oblast uplatnění pověstí a legend v CR „eventy (akce) pro děti“. Dalším nejvíce vhodnou oblastí byly zvoleny „zážitkové prohlídky“ (17 respondentů) a „výklad průvodce“ (12). Jako častou možnost využití vybrali respondenti „naučné stezky“ (13), 6 respondentů tuto oblast považuje dokonce jako nejvhodnější. 13 respondentů označilo za častou možnost uplatnění též „interaktivní průvodci – tištěné (př. questing)“, kterou označilo i 10 osob jako nejvhodnější. Naopak nejmenšího hodnocení se dočkaly oblasti „geoparky“ a „branding“, které získaly shodně hodnocení celkem 10 negativních odpovědí (vůbec až téměř nikdy). Celkově nejlépe hodnoceny byly postupně oblasti: *eventy (akce) pro děti*, *zážitkové prohlídky*, *interaktivní průvodci*, *výklad průvodce*, *naučné stezky*, *knížní průvodci* a *weby měst a obcí*.

6. otázka: *Dokáže podle Vás znalost pověstí či legendy daného místa ovlivnit jeho vnímání, tzn. jeho genia loci (ducha místa, jeho atmosféru)?*

Graf 25: Vztah znalosti příběhu a genia loci.

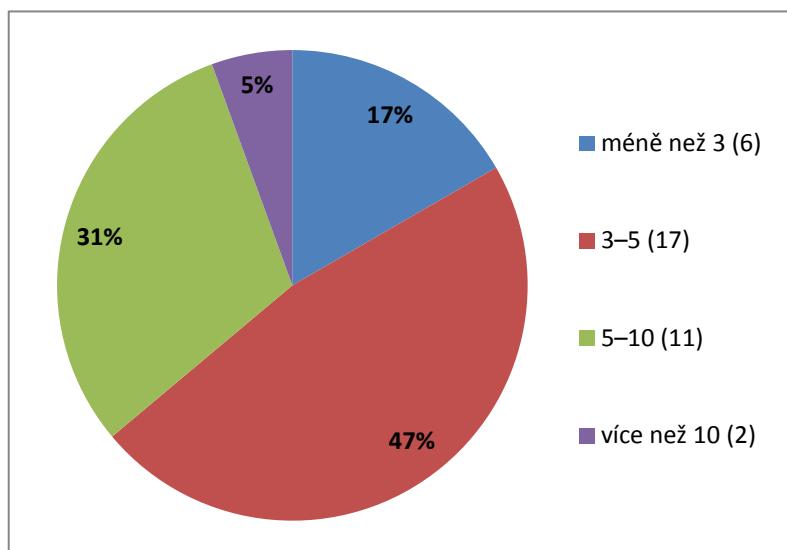
Zdroj: *Vlastní šetření*

Tato otázka byla zařazena, neboť se jí autorka sama věnovala v teoretické části, a v tomto případě se její závěry jednoznačně potvrdily. Všichni respondenti se vyjádřili kladně, tzn., že vidí spojitost mezi geniem loci a znalostí pověstí či legendy. 24 dokonce zvolilo možnost určitě ano.

Místní pověsti a legendy Kutnohorska

Následující série otázek se týká již konkrétní zkoumané oblasti a měla ukázat, jak dobře znají zdejší pracovníci CR místní pověsti a legendy.

7. otázka: *Kolik pověstí a legend z oblasti Kutnohorska byste nyní dokázal/a z hlavy převyprávět?*

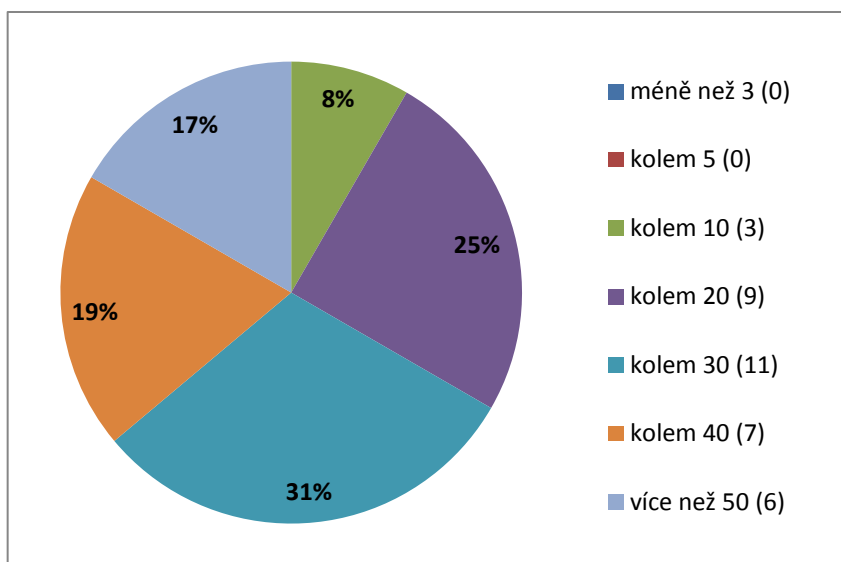

Graf 26: Znalost pověstí a legend Kutnohorska.

Zdroj: *Vlastní šetření*

Nejvíce respondentů (17) uvedlo, že aktivně zná 3–5 pověstí a legend. Druhou nejpočetnější odpovědí bylo 5–10, kterou zvolilo 11 dotázaných. Méně než 3 zná 6 respondentů a velice dobrou znalost (více než 10) uvedly 2 osoby.

8. otázka: *Máte představu, kolik se odhadem váže ke Kutné Hoře a jejímu nejbližšímu okolí pověstí a legend?*

Graf 27: Odhad počtu pověstí a legend Kutnohorská.

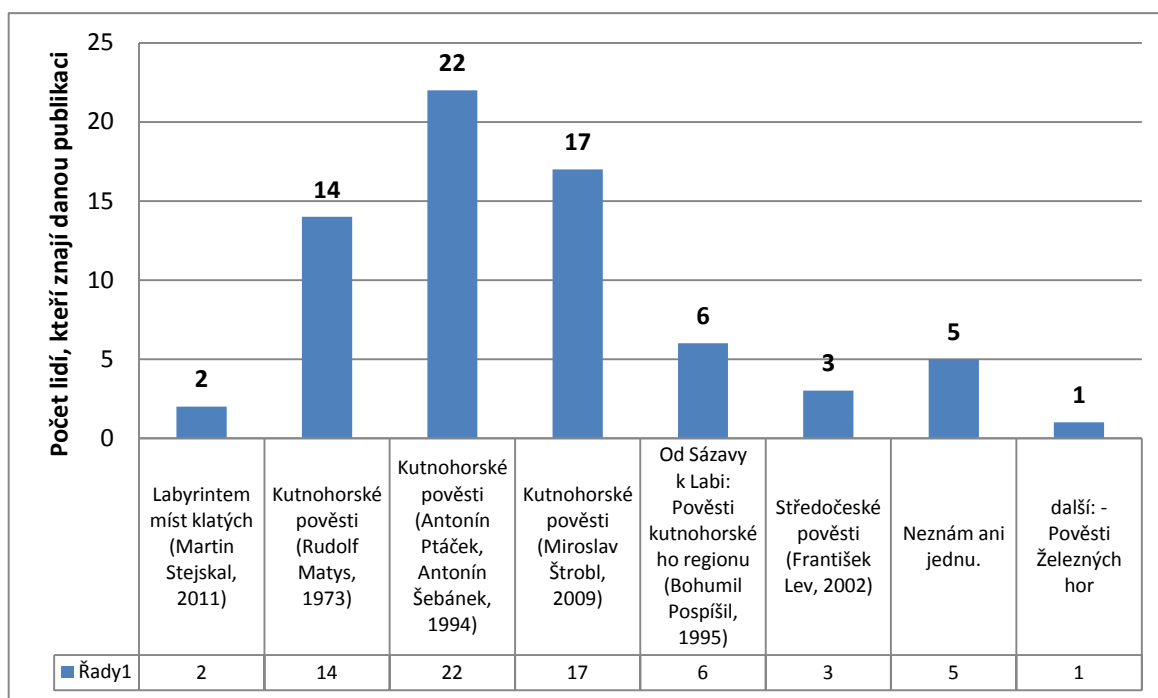
Zdroj: *Vlastní šetření*

Jak bylo zjištěno v případové studii, ke Kutné Hoře a nejbližšímu okolí se váže přes 100 pověstí. Jenom k samotnému městu Kutná Hora je to pak přes 50. Též bylo zjištěno, že v oblasti sice nevznikla přímo žádná legenda, ale je zde nespočet odkazů na legendy stávající v podobě zasvěcených církevních staveb.

Z dotazníku plyne, že nejbliže správné odpovědi bylo 6 respondentů, kteří uvedli odpověď „více než 50“. Dalších 7 uvedlo „kolem 40“, což je také dobrý odhad, pokud se vezme v úvahu jen těch 50 relativně známých pověstí z Kutné Hory. Nejčastěji uváděná odpověď byla „kolem 30“ (11 respondentů).

9. otázka: *Znáte některé z těchto publikací?*

V této otázce mohli respondenti zvolit více odpovědí, a cílem bylo zjistit, zda vůbec znají literaturu, která místní příběhy zaznamenává.

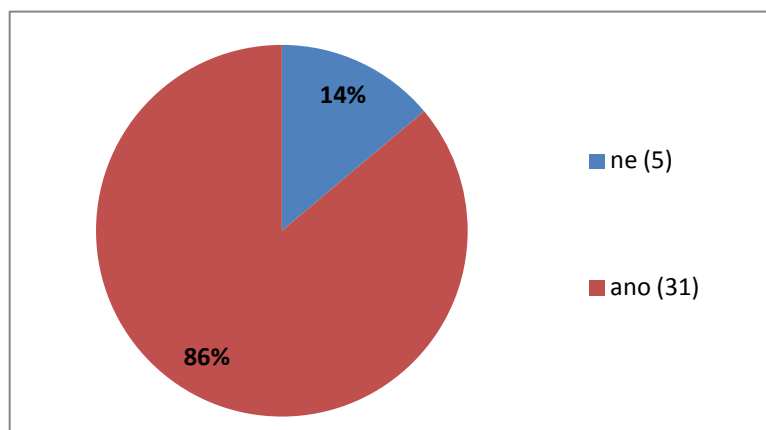

Graf 28: Znalost publikací.

Zdroj: *Vlastní šetření*

Jak je patrné z předešlého grafu, 22 z 36 (61 %) respondentů uvedlo, že zná publikaci Kutnohorské pověsti od Ptáčka a Šebánka, která zpracovává přes 50 kutnohorských pověstí a je tak jedním z nevýznamnějších zdrojů pro toto téma. Dále 17 respondentů uvedlo knihu téhož názvu ale od Štrobla, která zpracovává jen vybrané pověsti. 14 dotázaných pak uvedlo knihu od Matyse (Kutnohorské pověsti), která opět zaznamenává jen 20 vybraných místních pověstí. Celkem 5 respondentů udalo, že nezná ani jednu publikaci a 1 přidal svou vlastní odpověď: Pověsti Železných hor. Pozitivní je zjištění, že pouze 5 nezná ani jednu, a zbylých 31 respondentů označilo alespoň jednu z publikací.

10. otázka: *Víte o některých oblastech v rámci cestovního ruchu, kde jsou v současnosti pověsti a legendy Kutné Hory a okolí využívány?*

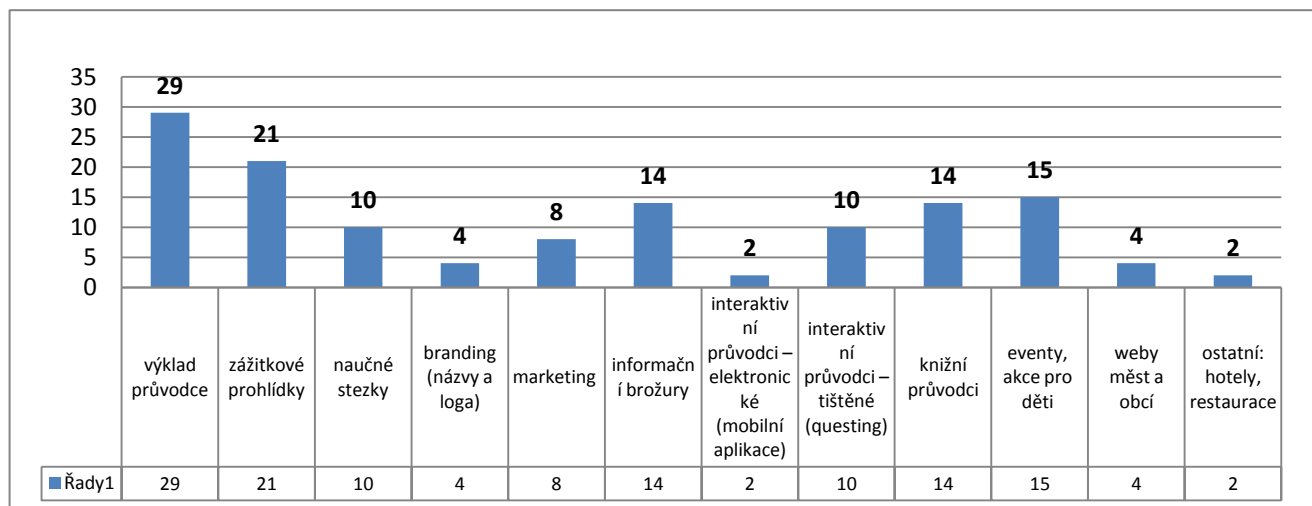

Graf 29: Oblasti současného využití místních příběhů.

Zdroj: *Vlastní šetření*

Přes 80 % dotázaných, tedy 31 respondentů, odpovědělo, že zná oblasti, kde jsou v současnosti místní pověsti a legendy v cestovním ruchu využívány. Těch se týkala i další otázka, která již zjišťovala konkrétní oblasti.

10a. otázka: *Uved'te prosím, ve kterých oblastech jste se s jejich využitím v Kutné Hoře či okolí setkal/a.*

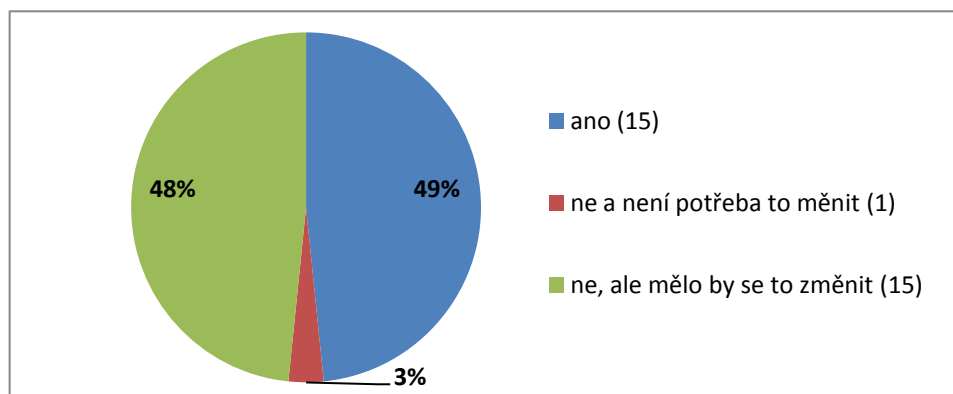

Graf 30: Oblasti současného využití místních pověstí a legend v cestovním ruchu.

Zdroj: *Vlastní šetření*

Na otázku odpovídalo jen 31 respondentů, kteří v předchozí otázce zvolili možnost ano. Oblasti, které uvedli respondenti nejčastěji, jako místa současného využití lokálních pověstí a legend v CR, jsou: výklad průvodce (29), eventy (akce) pro děti (15), informační brožury a knižní publikace (14), dále interaktivní průvodci – tištěné (10) a naučné stezky (10). Pouze 8 respondentů uvedlo oblast marketingu a propagace. 2 respondenti vybrali možnost jiné a doplnili ještě hotelnictví a restaurační zařízení, které sice nebylo v nabídce přímo napsané, ale autorka ho zvažovala pod možností branding, tedy tvorba firemních názvů a log.

10b. otázka: *Je podle vás jejich současné využití dostatečné?*

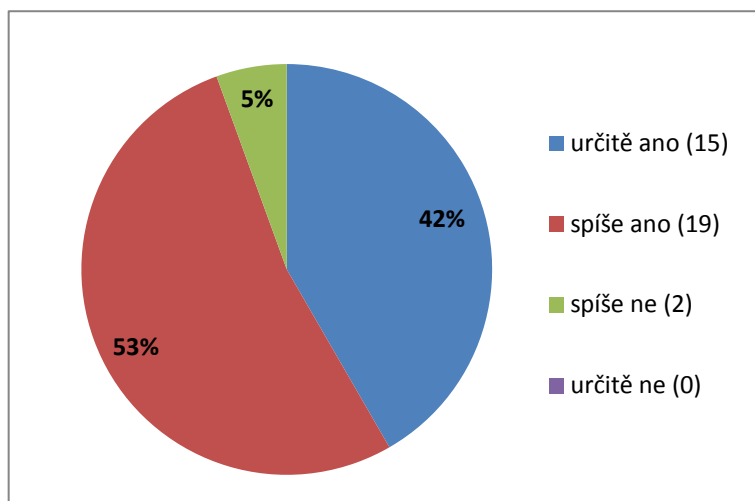

Graf 31: Dostatečnost současného využití.

Zdroj: *Vlastní šetření*

Otázka, zda považují současné využití za dostatečné, se týkala opět pouze těch, kteří v otázce č. 10, uvedli kladnou odpověď, tzn. 31 respondentů. Výsledek je téměř kontrastem, polovina (15) považuje současné využití za dostatečné a druhá polovina (15) naopak ne, a myslí si, že by se to mělo navíc ještě změnit. Pouze jeden respondent uvedl nedostatečné využití a současně by to neměnil.

11. otázka: *Myslíte si, že by místní pověsti a legendy mohly přispět k obohacení cestovního ruchu v této oblasti?*

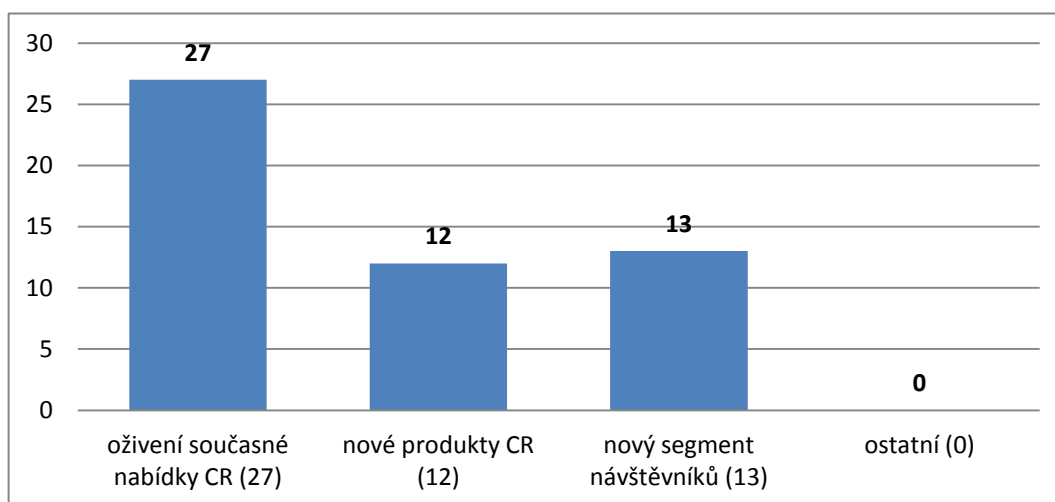

Graf 32: Obohacení CR v oblasti.

Zdroj: *Vlastní šetření*

Tato otázka se týkala všech respondentů, z nichž 15 zvolilo „určitě ano“ a 19 „spíše ano“, což jasně ukazuje, že považují pověsti a legendy v cestovním ruchu za obohacení a přínos. Pouze dva se vyslovili záporně „spíše ne“. Nikdo ale nezvolil možnost „určitě ne“.

11a. otázka: *Uved'te prosím, jak by podle Vás místní pověsti a legendy mohly přispět k obohacení CR v této oblasti.*

Graf 33: Jak mohou obohatit CR v oblasti.

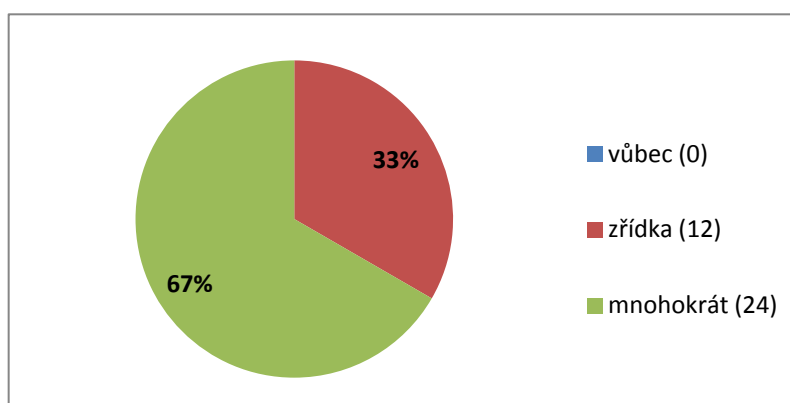
Zdroj: *Vlastní šetření*

Tato otázka byla mířena pouze respondentům, kteří považují místní pověsti a legendy v cestovním ruchu za přínos a měli specifikovat, jak by tyto příběhy mohly přispět k obohacení. Z 34 dotázaných jich 27, což je 79 %, uvedlo, že by mohly oživit současnou nabídku. 13 se domnívá, že by jejich zařazení přilákalo nový segment návštěvníků a 12 označilo „*nové produkty CR*“. Nikdo nevyužil možnosti uvést svou vlastní odpověď.

Zkušenosti z praxe

Poslední skupina otázek se týkala osobní zkušenosti z praxe, zda se s pověstmi a legendami již setkali při svém působení v cestovním ruchu na Kutnohorsku.

12. otázka: *Jak často jste se setkal/a při výkonu své profese v cestovním ruchu na Kutnohorsku s místními pověstmi a legendami?*

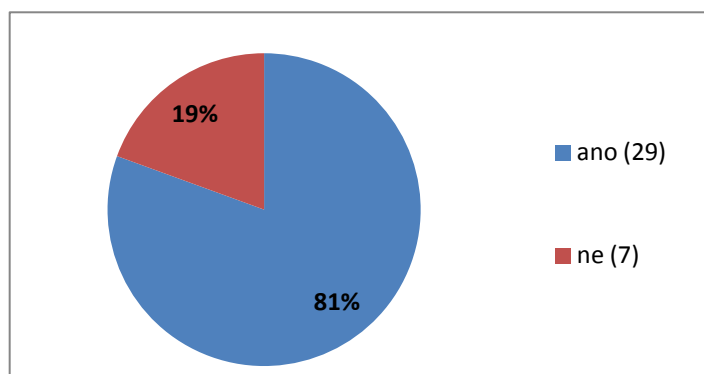

Graf 34: Osobní zkušenost.

Zdroj: *Vlastní šetření*

Na otázku jak často se při své praxi setkali s pověstmi a legendami odpověděla nadpoloviční většina (24 osob), že mnohokrát. Pouze 12 z 36 uvedlo zřídka. Z toho vyplývá, že každý z nich se s nimi aspoň jednou v rámci své profese setkal.

13. otázka: *V oblasti, ve které pracujete (průvodcovská, informační služba, ...), jsou místní pověsti a legendy nějakým způsobem zastoupeny?*

Graf 35: Zastoupení pověstí a legend v různých oblastech.

Zdroj: *Vlastní šetření*

Z 36 dotázaných uvedlo 29, že v oblasti, ve které v cestovním ruchu pracují, jsou pověsti a legendy zastoupeny. Ze 7 respondentů, kteří uvedli negativní odpověď, pracují 2 jako vedoucí pracovníci a 1 jako praktikant v oblasti řízení a organizace, další 1 jako vedoucí v oblasti marketingu a komunikace a 3 jako brigádníci v průvodcovské činnosti.

13a. otázka: *Uved'te prosím, jak jsou zde zastoupeny*

Otázka pouze pro ty, kteří v předchozí uvedli ano (29 osob). Jelikož se jednalo o volné odpovědi, autorka shrnula nejčastější do přiložené tabulky.

Tab. 12: Jak jsou pověsti a legendy zastoupeny v činnosti pracovníku v CR na Kutnohorsku.

výklad průvodce	16 odpovědí
knižní publikace + propagační materiály	5 odpovědí
informace návštěvníkům na vyžádání	2 odpovědi
nově otevírané muzeum pověstí a legend	4 odpovědi
komentované prohlídky	5 odpovědí
noční prohlídky Sedlecké katedrály	2 odpovědi
prohlídka zámku	2 odpovědi

Zdroj: *Vlastní šetření*

14. otázka: *Uved'te prosím, zda máte nějaké plány o jejich využití do budoucna.*

Na tuto otázku mohli odpovídat všichni respondenti, ale byla braná jako nepovinná. 5 uvedlo, že zvažuje jejich doplnění do výkladu. Jeden respondent přímo napsal: „*zahrnout do průvodcovského výkladu a podat je turistům kreativní formou pro spojení jich s místní lokalitou*“. 1 odpověď se týkala Kutnohorského léta, jako festivalu, během něhož jsou pořádány netradiční prohlídky po celé KH, mimo jiné i prohlídka „*Tajemné kutnohorské pověsti ožívají*“. Dále bylo dvakrát zmíněno nově otevírané muzeum Pověstí a strašidel ve Vlašském dvoře.

15. otázka: *Chcete-li k danému tématu ještě něco říci, zde máte prostor:*

Možnost vlastního vyjádření k tématu nevyužil žádný respondent.

9.3 Seznam obrázků

Obr. 1: Schéma zařazení pověstí a legend do kontextu kultury. Zdroj: <i>Vlastní zpracování z informací dle Pavlicové, Uhlíkové (2013); Heřmanové et al. (2009); Lederbuchové (2002) a Kesnera et al. (2008)</i>	9
Obr. 2: Schéma dělení pověstí. Zdroj: <i>Vlastní zpracování podle Mocné et al. (2004) a Lederbuchové (2002)</i>	15
Obr. 3: Schéma změny legendy v čase. Zdroj: <i>Vlastní zpracování podle Mocné et al. (2004) a Karbusického (1966)</i>	19
Obr. 4: Socha vodníka v Hostětíně. Zdroj: <i>Centrum Veronica Hostětín (2016a, online)</i> ...	37
Obr. 5: Socha koňského povozu u Hamrů, kde podle pověsti uvízl na blatech. Zdroj: <i>ČT24 (2012, online)</i>	37
Obr. 6: Kutnohorský okres – poloha v rámci ČR. Zdroj: <i>Obce-mesta.info (2016, online)</i> .	44
Obr. 7: Chrám sv. Barbory a Jezuitská kolej. Zdroj: <i>Renza (2016, online)</i>	45
Obr. 8: Kutnohorský okres – mapa. Zdroj: <i>Veřejná správa (2016, online)</i>	46
Obr. 9: Erb rodu Ruthardského. Zdroj: <i>Ruthardka (2016, online)</i>	54
Obr. 10: Kamenná bába. Zdroj: <i>Šulc (2016, online)</i>	54
Obr. 11: Posvátná topografie města. Zdroj: <i>Cílek (2004, s. 23)</i>	61
Obr. 12: Tajemné kutnohorské pověsti ožívají. Zdroj: <i>Moravčík (2015, online)</i>	63
Obr. 13: Noční prohlídky Sedlecké katedrály. Zdroj: <i>CzechTourism (2016a, online)</i>	64
Obr. 14: Za duchem Rudlou na Kačínu. Zdroj: <i>Otevrite13komnatu.cz (2016, online)</i>	65
Obr. 15: Divadelní představení kutnohorských pověstí. Zdroj: <i>Svoboda (2015b, online)</i> ..	65
Obr. 16: Questing - Za kutnohorskými pověstmi. Zdroj: <i>Destinační management KH (2015, online)</i>	67
Obr. 17: Muzeum kutnohorských pověstí. Zdroj: <i>Muzeum B (2016, online)</i>	68
Obr. 18: Schéma zařazení pověstí a legend do kontextu kultury. Zdroj: <i>Vlastní zpracování z informací dle Pavlicové, Uhlíkové (2013); Heřmanové et al. (2009); Lederbuchové (2002) a Kesnera et al. (2008)</i>	80

9.4 Seznam tabulek

Tab. 1: Hypotézy. Zdroj: <i>Vlastní zpracování</i>	41
Tab. 2: Pověsti historické (výběr). Zdroj: <i>Vlastní zpracování z informací dle Ptáček, Šebánek (1994) a Pospíšil (1995)</i>	51

Tab. 3: Pověsti místní – etiologické (výběr). Zdroj: <i>Vlastní zpracování z informací dle Ptáček, Šebánek (1994) a Pospíšil (1995)</i>	52
Tab. 4: Pověsti místní – etymologické (výběr). Zdroj: <i>Vlastní zpracování z informací dle Ptáček, Šebánek (1994) a Pospíšil (1995)</i>	53
Tab. 5: Pověsti místní – etymologické (výběr). Zdroj: <i>Vlastní zpracování z informací dle Ptáček, Šebánek (1994) a Pospíšil (1995)</i>	54
Tab. 6: Pověsti místní – heraldické (výběr). Zdroj: <i>Vlastní zpracování z informací dle Ptáček, Šebánek (1994) a Pospíšil (1995)</i>	55
Tab. 7: Pověsti místní – genealogické (výběr). Zdroj: <i>Vlastní zpracování z informací dle Ptáček, Šebánek (1994) a Pospíšil (1995)</i>	55
Tab. 8: Pověsti místní – legendární (výběr). Zdroj: <i>Vlastní zpracování z informací dle Ptáček, Šebánek (1994) a Pospíšil (1995)</i>	56
Tab. 9: Pověsti démonologické – pověrečné (výběr). Zdroj: <i>Vlastní zpracování z informací dle Ptáček, Šebánek (1994) a Pospíšil (1995)</i>	57
Tab. 10: Legendy spojené s KH (výběr). Zdroj: <i>Vlastní zpracování z informací dle Vokolek (2010) a Seifert, Mottlová (2014)</i>	59
Tab. 11: Odpovědi respondentů o významu legend a pověstí pro místní komunitu. Zdroj: <i>Vlastní šetření</i>	IX
Tab. 12: Jak jsou pověsti a legendy zastoupeny v činnosti pracovníku v CR na Kutnohorsku. Zdroj: <i>Vlastní šetření</i>	XVIII

9.5 Seznam grafů

Graf 1: Oblasti současného využití místních příběhů Zdroj: <i>Vlastní šetření</i>	70
Graf 2: Oblasti současného využití místních pověstí a legend v cestovním ruchu. Zdroj: <i>Vlastní šetření</i>	71
Graf 3: Dostatečnost současného využití. Zdroj: <i>Vlastní šetření</i>	72
Graf 4: Obohacení cestovního ruchu v oblasti. Zdroj: <i>Vlastní šetření</i>	72
Graf 5: Jak mohou obohatit CR v oblasti. Zdroj: <i>Vlastní šetření</i>	73
Graf 6: Zařazení do nabídky CR. Zdroj: <i>Vlastní šetření</i>	74
Graf 7: Vhodné oblasti aplikace pověstí a legend v CR. Zdroj: <i>Vlastní šetření</i>	75
Graf 8: Význam pověstí a legend pro místní obyvatele.	76
Graf 9: Osobní zkušenost. Zdroj: <i>Vlastní šetření</i>	77
Graf 10: Zastoupení pověstí a legend v různých oblastech. Zdroj: <i>Vlastní šetření</i>	78
Graf 11: Znalost pověstí a legend. Zdroj: <i>Vlastní šetření</i>	78

Graf 12: Pohlaví respondentů. Zdroj: <i>Vlastní šetření</i>	IV
Graf 13: Věk. Zdroj: <i>Vlastní šetření</i>	IV
Graf 14: Nejvyšší dosažené vzdělání. Zdroj: <i>Vlastní šetření</i>	V
Graf 15: Bydliště. Zdroj: <i>Vlastní šetření</i>	V
Graf 16: Pracovní pozice. Zdroj: <i>Vlastní šetření</i>	V
Graf 17: Hlavní náplň práce v cestovním ruchu. Zdroj: <i>Vlastní šetření</i>	VI
Graf 18: Délka praxe v cestovním ruchu. Zdroj: <i>Vlastní šetření</i>	VI
Graf 19: Osobní zájem o problematiku. Zdroj: <i>Vlastní šetření</i>	VII
Graf 20: Preference hmotného/nehmotného dědictví. Zdroj: <i>Vlastní šetření</i>	VII
Graf 21: Zájem o poznání pověstí a legend v destinaci. Zdroj: <i>Vlastní šetření</i>	VIII
Graf 22: Význam pověstí a legend pro místní obyvatele. Zdroj: <i>Vlastní šetření</i>	VIII
Graf 23: Zařazení do nabídky CR. Zdroj: <i>Vlastní šetření</i>	X
Graf 24: Vhodné oblasti aplikace pověstí a legend v CR. Zdroj: <i>Vlastní šetření</i>	XI
Graf 25: Vztah znalosti příběhu a genia loci. Zdroj: <i>Vlastní šetření</i>	XII
Graf 26: Znalost pověstí a legend Kutnohorska. Zdroj: <i>Vlastní šetření</i>	XII
Graf 27: Odhad počtu pověstí a legend Kutnohorska. Zdroj: <i>Vlastní šetření</i>	XIII
Graf 28: Znalost publikací. Zdroj: <i>Vlastní šetření</i>	XIV
Graf 29: Oblasti současného využití místních příběhů. Zdroj: <i>Vlastní šetření</i>	XIV
Graf 30: Oblasti současného využití místních pověstí a legend v cestovním ruchu. Zdroj: <i>Vlastní šetření</i>	XV
Graf 31: Dostatečnost současného využití. Zdroj: <i>Vlastní šetření</i>	XV
Graf 32: Obohacení CR v oblasti. Zdroj: <i>Vlastní šetření</i>	XVI
Graf 33: Jak mohou obohatit CR v oblasti. Zdroj: <i>Vlastní šetření</i>	XVI
Graf 34: Osobní zkušenost. Zdroj: <i>Vlastní šetření</i>	XVII
Graf 35: Zastoupení pověstí a legend v různých oblastech. Zdroj: <i>Vlastní šetření</i>	XVII

9.6 Obce kutnohorského okresu a jejich weby

Adamov – obec: http://obecadamov.cz/	Petrovice I – obec: http://www.petrovice1.kh.cz/
Bernardov – obec: http://www.bernardov.cz/	Petrovice II – obec: http://www.petrovice2.cz/
Bílé Podolí – městys: http://www.bilepodoli.cz/	Podveky – obec: http://www.podveky.cz/
Bludov – obec: http://www.obecbludov.cz/	Potěhy – obec: http://www.potehy.cz/
Bohdaneč – obec: http://www.obecbohdanec.cz/	Rašovice – obec: http://www.rasovice.cz/
Brambory – obec: http://www.obec-brambory.cz/	Rataje nad Sázavou – městys: http://www.obecrataje.cz/
Bratčice – obec: http://www.bratcice.cz/	Rohozec – obec: http://www.obecrohozec.cz/
Církvice – obec: http://www.cirkvice.cz/	Řendějov – obec: http://rendejev.kh.cz/
Čáslav – město: http://www.meucaslav.cz/	Samopše – obec: http://www.samopse.cz/
Čejkovice – obec: http://cejkovice-caslav.cz/	Semtěš – obec: http://www.semtes.cz/
Černíny – obec: http://www.cerniny.cz/	Schořov – obec: http://www.schorov.cz/
Červené Janovice – obec: http://www.cervenejanovice.cz/	Slavošov – obec: http://www.slavosov.cz/
Čestín – obec: http://www.cestin.cz/	Soběšín – obec: http://www.obecsobesin.cz/
Dobrovítov – obec: http://www.dobrovitov.cz/	Souňov – obec: http://www.sounov.cz/
Dolní Pohled – obec: http://obecdolnipohled.w1.cz/	Staňkovice – obec: http://www.stankovice.cz/
Drobovice – obec: http://www.drobovice.cz/	Starkoč – obec: http://www.starkoc.cz/
Hlízov – obec: http://obec-hlizov.cz/	Sudějov – obec: http://www.obecsudejov.cz/
Horka I. – obec: http://www.horka1.cz/	Suchdol – městys: http://www.obecsudol.cz/
Horka II. obec: http://www.obec-horkaii.cz/	Svatý Mikuláš – obec: http://www.svatymikulas.cz/
Horky – obec: http://www.horkyucaslavi.cz/	Šebestěnice – obec: http://www.sebestenice.cz/
Horušice – obec: http://www.horusice.kh.cz/	Štipoklasy – obec: http://www.stipoklasy.cz/
Hostovlice – obec: http://www.obec-hostovlice.cz/	Třebešice – obec: http://www.trebesice.cz/
Hraběšín – obec: http://www.hrabesin.cz/	Třebětín – obec: http://www.trebetin.cz/index.html
Chabeřice – obec: http://www.chaberice.cz/	Třebonín – obec: http://www.trebonin.cz/
Chlístovice – obec: http://www.obec-chlistovice.cz/	Tupadly – obec: http://www.tupadly.cz/
Chotusice – obec: http://www.chotusice.cz/	Uhlířské Janovice – město: http://www.uhlirskejanovice.cz/
Kácov – městys: http://www.kacov.cz/	Úmonín – obec: http://www.obecumonin.cz/
Kluky – obec: http://www.kluky.cz/	Úžice – obec: http://www.obecuzice.cz/
Kobylnice – obec: http://www.kobylnice.kh.cz/	Vavřinec – obec: http://www.ou-vavrinec.cz/
Košice – obec: http://www.kosice.kh.cz/	Vidice – obec: http://www.obec-vidice.cz/
Krchleby – obec: http://www.krchleby-kh.cz/	Vinaře – obec: http://www.vinare.cz/
Křesetice – obec: http://www.kresetice.cz/	Vlačice – obec: http://www.vlacice.cz/
Kutná Hora – město: http://www.kutnahora.cz/	Vlastějovice – obec: http://www.vlastejovice.cz/
Ledečko – obec: http://www.obecledecko.cz/	Vlkaneč – obec: http://www.vlkanec.cz/
Malešov – městys: http://www.malesov-kh.cz/	Vodranty – obec: http://www.vodranty.cz/
Miskovice – obec: http://www.miskovice-kh.cz/	Vrdy – obec: http://www.obecvrdy.cz/
Močovice – obec: http://www.mocovice.cz/	Záboří nad Labem – obec: http://www.zaborinadlabem.cz/
Nepoměřice – obec: http://www.nepomerice.cz/	Zbizuby – obec: http://www.zbizuby.cz/
Nové Dvory – městys: http://www.novedvory.cz/	Zbraslavice – obec: http://www.obeczbraslavice.cz/
Okřesaneč – obec: http://www.okresanec.cz/	Zbýšov – obec: http://www.zbysovvcechach.cz/
Onomyšl – obec: http://www.onomysl.cz/	Zruč nad Sázavou – město: http://www.mesto-zruc.cz/
Opatovice I – obec: http://www.opatovice.kh.cz/	Žáky – obec: http://www.obec-zaky.cz/
Paběnice – obec: http://www.pabenice.cz/	Žehušice – městys: http://www.zehusice.cz/
Pertoltice – obec: http://www.pertoltice-kh.cz/	Žleby – obec: http://www.ouzleby.cz/

9.7 Ostatní weby využitě pro analýzu

Informační centra:

Informační centrum KH – Sedlec: <http://www.kutna-hora.net/kostnice.php>
 Římskokatolická farnost KH – Sedlec: <http://www.ossuary.eu/index.php/cz/>
 Kutná Hora.INFO: <http://www.kutnahora.info/>
 Informační centrum KH – Sankturinovský dům: <https://www.facebook.com/Informacnicentrumkutnahora>
 Informační centrum u chrámu sv. Barbory: www.khfarnost.cz/wordpress/
 Informační středisko Čáslav: <http://www.cmuz.cz/IS/>
 Kulturní informační centrum Uhlířské Janovice: <http://www.uhlirskejanovice.cz/kic.asp?p1=9049>
 Infocentrum města Zruč nad Sázavou: <http://www.mesto-zruc.cz/turista-1/infocentrum/>
 Informační portál města KH: <http://www.ikutnahora.cz/>

Památky:

Muzeum B: <http://muzeumb.cz/> <http://muzeumb.cz/expozice.htm>
 Tvrz Malešov: <http://www.malesov.cz/>
 Zámek Třebešice: <http://www.trebesice.com/cze/6/index.php>
 Zámek Žleby: <https://www.zamek-zleby.cz/cs>
 Zřícenina Talmberk: <http://www.turistika.cz/mista/talmberk>
 Zámek Kačina: <http://www.kacina.cz/>
 České muzeum stříbra: <http://www.cms-kh.cz/>
 Vlašský dvůr: <http://www.vlassky-dvur.cz/>

Zpravodaje:

Městský zpravodaj – Kutnohorské listy: <http://www.kutnohorskelisty.cz/>
 Regionální zpravodajství: <http://www.svoboda.info/>
 Obzory Kutnohorska: <http://www.obzorykutnohorska.cz/>

Ostatní:

Průvodcovská služba KH: <http://www.pruvodcikutnahora.cz/>
 Destinační management KH: <http://www.destinace.kutnahora.cz/>
 Kutnohorské léto: <http://www.kutnohorskeleto.cz/s/aktualne>
 Zmizelá KH: <http://www.zmizelakutnahora.cz/cs/>
 Kutnohorsko, o. p. s.: <http://www.oskutnohorsko.cz/s/o-nas>
 Stříbrná KH, z.s.: <http://www.stribreni.cz/>
 Denemark, o.s.: <http://denemark.jidol.cz/>
 CzechTourism: <http://www.czechtourism.com/home/>
     <http://www.ceskozemepribehu.cz/>
     <http://www.kudyznudy.cz/>

9.8 Analyzované propagační materiály

- BISINGEROVÁ, HRABÁNKOVÁ, NAČERADSKÁ, PETRÁŇ, 2001. *Italian court: Mystery of coins*.
- CZECHTOURISM, 2014. *Česko - země příběhů: šest tipů na jedinečné cyklovýlety*. 1. vyd. Praha: CzechTourism. ISBN 978-80-87824-77-1.
- CZECHTOURISM, 2014. *Česko země příběhů – sedm kulturních cest*. 1 vyd. Praha: CzechTourism. 16 s. Sv. 3. ISBN 978-80-87824-68-9.
- CZECHTOURISM, 2014. *Mapa českých tradic: Map of Czech traditions*. 1. vydání. Praha: CzechTourism. ISBN 978-80-87824-84-9.
- ČESKÁ INSPIRACE, 2015. *Kalendář akcí*.
- ČESKÁ INSPIRACE, nedat. *Inspirační vikendy (inspirace z Kutné Hory)*.
- ČESKÁ INSPIRACE, nedat. *KUTNÁ HORA – seznam památek s informacemi o otevírací době, vstupném, kontakty*.
- ČESKÁ INSPIRACE, nedat. *Města plná života*.
- ČESKÉ DĚDICTVÍ UNESCO, 2011. *UNESCO – Czech heritage*.
- ČESKÉ MUZEUM STŘÍBRA, 2015. *Expozice, výstavy a akce v roce 2015*.
- ČESKÉ MUZEUM STŘÍBRA, nedat. *Kamenný dům: lapidárium*.
- ČESKÉ MUZEUM STŘÍBRA, nedat. *Navštivte České muzeum stříbra v KH - Hrádek*.
- DENEMARK, nedat. *Questing – okolí Kutné Hory*.
- GUIDE SERVICES KH, nedat. *Kutná Hora jak ji neznáte: Nabídka tematicky zaměřených okruhů a prohlídek*.
- HRBÁNKOVÁ, Světlana, 2007. *České muzeum stříbra – Kutná Hora*. Praha: Středočeský kraj.
- INFOCENTRUM ZRUČ NAD SÁZAVOU, nedat. *Zruč nad Sázavou*.
- INFOCENTRUM ZRUČ NAD SÁZAVOU, nedat. *Zruč nad Sázavou: Město a zámek*.
- INFOCENTRUM ZRUČ NAD SÁZAVOU, nedat. *Zručský zámek ožívá*.
- INFORMAČNÍ CENTRUM KH, 2007. *Cyklotrasy Kutnohorska*.
- INFORMAČNÍ CENTRUM KH, 2015. *Kutná Hora a okolí*.
- INFORMAČNÍ CENTRUM KH, 2016. *Kutná Hora a okolí – kalendář tradičních akcí*.
- INFORMAČNÍ STŘEDISKO ČÁSLAV, 2006. *Tipy na výlet do okolí: Čáslav*. Čáslav: Městský úřad.
- INFORMAČNÍ STŘEDISKO ČÁSLAV, 2008. *Čáslav vás vítá*.
- JILMA, Michal, nedat. *Questing – Po stopách havířů*.
- KH FARNOST, nedat. *Průvodce po chrámu sv. Barbory v Kutné Hoře*.
- KLUB ČESKÝCH TURISTŮ, 2013. *Obrazový atlas regionů, lázní a církevních památek ČR*.
- KOCOURKOVÁ, Zuzana, BETUŠTIAK, Martin, BUCIFAL, Martina, ŠTROBL, Miroslav, nedat. (získáno 2015). *Questing – Za kutnohorskými pověstmi*.
- KRAJSKÝ ÚŘAD STŘEDOČESKÉHO KRAJE, nedat. *Poznávejte Středočeský kraj*.
- KŘIVÁNEK, Rostislav, 2014. *Cestujte za příběhy: sedmnáct tipů na aktivní dovolenou v Česku*. 1. vyd. Praha: CzechTourism, 2014. ISBN 978-80-7513-000-6.
- KŘIVÁNEK, Rostislav. *Cestujte za příběhy v Česku*. 1. vyd. Praha: CzechTourism, 2014. ISBN 978-80-87824-67-2.
- KUTNÁ HORA, nedat. *Alchemy museum*.
- KUTNÁ HORA, nedat. *Cesta deseti staletími*.
- KUTNÁ HORA, nedat. *Deset století architektury na Kutnohorsku*.
- KUTNÁ HORA, nedat. *Gotická cesta*.
- KUTNÁ HORA, nedat. *Klasicistní a empírová cesta*.
- KUTNÁ HORA, nedat. *Kutnohorské léto – prázdniny plné zážitků*.
- KUTNÁ HORA, nedat. *Renesanční cesta*.
- Kutná Hora: lesk a stíny stříbrného města*. Praha: Orbis - Nakladatelský dům, 1996. Země Koruny české. ISBN 80-235-0109-7.
- KUTNOHORSKO, o. p. s., 2013. *Kutnohorské léto, 5. ročník*.
- KUTNOHORSKO, o. p. s., 2015. *Kutnohorské léto – jeden den nestačí*.
- MACKŮ, Iva, 2014. *Cesty za příběhy: třináct tipů na poznání kulturního dědictví v Česku*. 1. vyd. Praha: CzechTourism. ISBN 978-80-87824-69-6.

- MAPCENTRUM, 2005. *Mapa tajemných míst: Praha 1:22 000, z Prahy na jihozápad 1:75 000*. Nová ediční řada: Mapy tajemných míst. České Budějovice: Mapcentrum. ISBN 80-7279-453-1.
- MAREK, Milan, BÁRTA, František, SLÁČIK, František, nedat. *Čáslavsko*. Čáslav: VEGA – L, s.r.o.
- MĚSTO ČÁSLAV, nedat. *Čáslav*.
- MĚSTO KUTNÁ HORA, MĚSTO KOLÍN, MĚSTO KOUŘIM, LADÝŘOVÁ, Jitka, MĚSTO ZRUČ NAD SÁZAVOU, TVRDÍK, Radek, SEDLMAJEROVÁ, Pavla, 2014. *Kolínsko a Kutnohorský region. Tradiční turistický region*. Mladá Boleslav: Regio Design.
- MRÁZEK, Jiří, 2013. *Kutná Hora - a UNESCO World Heritage site*. Prague: National Heritage Institute, Regional Office for Central Bohemia. ISBN 978-80-86516-72-1.
- MUZEUM B, 2016. *Muzeum kutnohorských pověstí, duchů a strašidel*.
- MUZEUM B, nedat. *Muzeum odhalení tajemné tváře KH*.
- POSÁZAVÍ, O. P. S., 2013. *Posázaví*. Text: Jaroslava Tůmová ISBN: 978-80-87684-06-1
- POSPÍŠIL, Aleš. *Kutná Hora and its Stone Fountain*. Prague: National Heritage Institute, Regional office for central bohemia, 2013. ISBN 978-80-86516-68-4.
- POSPÍŠIL, Aleš. *Kutná Hora and the Cathedral of St Barbara*. Prague: National Heritage Institute, Regional office for central bohemia, 2013. ISBN 978-80-86516-63-9.
- PRŮVODCOVSKÁ SLUŽBA KH, 2014. *Prohlídka města s průvodcem na objednávku – nabídkový leták*.
- PRŮVODCOVSKÁ SLUŽBA KH, nedat. *Kutná Hora a okolí: Perla na náhrdelníku UNESCO*.
- PRŮVODCOVSKÁ SLUŽBA KH, nedat. *Kutná Hora and vicinity*.
- PRŮVODCOVSKÁ SLUŽBA KH, nedat. *Kutná Hora: Tips on trips*.
- PRŮVODCOVSKÁ SLUŽBA KH, nedat. *Kutná Hora – Geocaching*.
- PRŮVODCOVSKÁ SLUŽBA KH, nedat. *Kutná Hora a okolí*.
- PRŮVODCOVSKÁ SLUŽBA KH, nedat. *Kutná Hora a okolí: Muzea a památkové objekty*.
- PRŮVODCOVSKÁ SLUŽBA KH, nedat. *Turistická destinace Kutná Hora a okolí*.
- PRŮVODCOVSKÁ SLUŽBA KH, nedat. *Vlašský dvůr v KH*.
- RAZÍM, Vladislav, 2013. *Kutná Hora and medieval walls*. Prague: National Heritage Institute, Regional Office for Central Bohemia. ISBN 978-80-86516-64-6.
- RESTAURACE V RUTHARDCE, nedat. *V Ruthardce*.
- ŘÍMSKOKATOLICKÁ FARNOST KUTNÁ HORA – SEDLEC, nedat. *Noční prohlídky Sedlecké katedrály*.
- ŘÍMSKOKATOLICKÁ FARNOST KUTNÁ HORA – SEDLEC, nedat. *Památka UNESCO – Katedrála Sedlec u KH*.
- SDRUŽENÍ ČESKÉ DĚDICTVÍ UNESCO, nedat. *Seniorům (Kutná Hora, s. 12–13)*. Litomyšl: Sdružení České dědictví UNESCO.
- SDRUŽENÍ ČESKÉ DĚDICTVÍ UNESCO, nedat. *Tipy na výlety (Kutná Hora, s. 12–13)*. Litomyšl: Sdružení České dědictví UNESCO.
- STŘEDOČESKÝ KRAJ, 2015. *Kaleidoskop Středočeského kraje*. Nymburk: Středočeský kraj, č. 2.
- STŘEDOČESKÝ KRAJ, 2015. *Průvodce: Středočeský kraj – Co se děje v regionu*.
- STŘEDOČESKÝ KRAJ, nedat. *Mikroregion Čáslavsko*.
- STŘÍBRNÁ KUTNÁ HORA, z.s., 2015. *Program 24. královského stříbření Kutné Hory*.
- STŘÍBRNÁ KUTNÁ HORA, z.s., 2016. *25th royal silvering of Kutná Hora*.
- TŮMOVÁ, Jaroslava, 2013. *Posázaví: česky*. Postupice: Posázaví. ISBN 978-80-87684-06-1.
- ZÁMEK KAČINA, nedat. *Zámek Kačina – muzeum českého venkova*.
- ZÁMEK ŽLEBY, 2015. *Kalendář kulturních akcí na zámku Žleby*.
- ZLATÝ PRUH POLABÍ, o. p. s., nedat. *Otevřete 13. komnatu – prohlídky s tajemnými postavami*.
- ZLATÝ PRUH POLABÍ, o. p. s., nedat. *Zámek Kačina – tajemné prohlídky s duchem Rudlou*.
- ZRUČ NAD SÁZAVOU, nedat. *Malý průvodce zámeckým parkem*.

9.9 Zadání závěrečné práce

Univerzita Hradec Králové
Fakulta informatiky a managementu
Akademický rok: 2014/2015

Studijní program: Ekonomika a management
Forma: Prezenční
Obor/komb.: Management cestovního ruchu - anglický jazyk
(mcr-p-a)

Podklad pro zadání BAKALÁŘSKÉ práce studenta

PŘEDKLÁDÁ:	ADRESA	OSOBNÍ ČÍSLO
Kubů Petra	Nebovidského 320, Kutná Hora - Malín	11301136

TÉMA ČESKY:

Legends a pověsti a jejich využití v cestovním ruchu

TÉMA ANGLICKY:

Legends and myths and their use in tourism

VEDOUCÍ PRÁCE:

Mgr. Michal Trousil, Ph.D. - KRRCR

ZÁSADY PRO VYPRACOVÁNÍ:

Cíl práce:

Zmapování místních legend a pověstí Kutnohorska a analýza možností jejich využití v cestovním ruchu

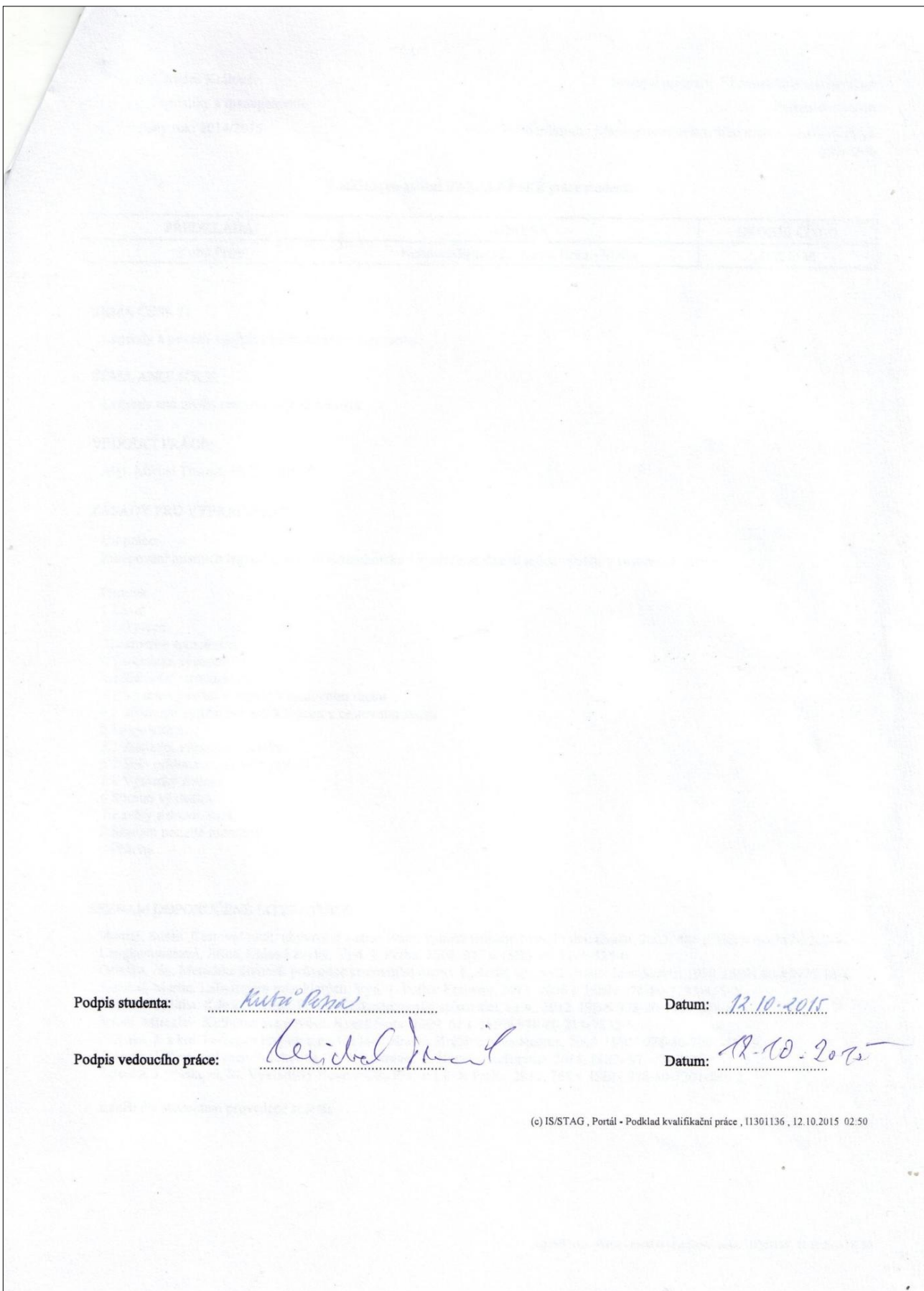
Osnova:

- 1 Úvod
- 2 Cíl práce
- 3 Metodika zpracování
- 4 Teoretická východiska
- 4.1 Základní terminologie
- 4.2 Význam pověstí a legend v cestovním ruchu
- 4.3 Možnosti využití pověstí a legend v cestovním ruchu
- 5 Empirická část
- 5.1 Základní výzkumné otázky
- 5.2 Sběr informací a průběh šetření
- 5.3 Výsledky šetření
- 6 Shrnutí výsledků
- 7 Závěry a doporučení
- 8 Seznam použité literatury
- 9 Přílohy

SEZNAM DOPORUČENÉ LITERATURY:

- Horner, Susan. Cestovní ruch, ubytování a stravování, využití volného času. Praha: Grada, 2003. 486 s. ISBN 80-247-0202-9.
- Langhammerová, Jiřina. Lidové zvyky. Vyd. 1. Praha, 2004. 343 s. ISBN 80-7106-525-0.
- Orieška, Ján. Metodika činnosti průvodce cestovního ruchu. 4., české upr. vyd. Praha: Idea Servis, 1996. ISBN 80-85970-10-4.
- Stejskal, Martin. Labyrintem míst klatých. Vyd. 1. Praha: Eminent, 2011. 1006 s. ISBN 978-80-7281-415-2.
- Škápíková, Jitka. Kdo kde straší. Praha: Československý spisovatel, s.r.o., 2012. ISBN 978-80-7459-078-8.
- Štrobl, Miroslav. Kutnohorské pověsti. Kutná Hora, 2009. 61 s. ISBN 978-80-254-7832-5.
- Zelenka, J. a kol. Percepce krajiny a genius loci. Hradec Králové: Gaudeamus, 2008. ISBN 978-80-7041-191-9.
- Zelenka, J. Cestovní ruch. Marketing. Vyd. 3. Hradec Králové: Gaudeamus, 2015. ISBN 978-80-7435-543-1.
- Zelenka, J., Pásková, M. Výkladový slovník CR. Praha: Linde Praha, 2012. 768 s. ISBN 978-80-7201-880-2.

a další dle studentem provedené rešerše

Podpis studenta: Kuba Pápa

Datum: 12.10.2015

Podpis vedoucího práce: Leibol Paul

Datum: 12.10.2015